

UCHWAŁA NR XX/144/08
RADY POWIATU W BIELSKU PODLASKIM

z dnia 30 września 2008 r.

**w sprawie przyjęcia „Programu Ochrony Środowiska
dla Powiatu Bielskiego na lata 2008-2011”**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. nr 142, poz. 1592, z 2002 r. nr 23, poz. 220, nr 62, poz. 558, nr 113, poz. 984, nr 153, poz. 1271, nr 200, poz. 1688, nr 214, poz. 1806, z 2003 r. nr 162, poz. 1568, z 2004 r. nr 102, poz. 1055, z 2007 r. nr 173, poz. 1218) i art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. nr 25, poz. 150, nr 111, poz. 708, nr 138, poz. 865) Rada Powiatu w Bielsku Podlaskim uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Bielskiego na lata 2008-2011” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§ 3. Traci moc uchwała nr XVII/92/04 Rady Powiatu w Bielsku Podlaskim z dnia 30 marca 2004 r. w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Ochrony Środowiska.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Adam Miron Łęczycki
Przewodniczący Rady Powiatu

Załącznik
do uchwały Nr XX/144/08
Rady Powiatu w Bielsku Podlaskim
z dnia 30 września 2008 r.

**„PROGRAM OCHRONY
ŚRODOWISKA DLA POWIATU
BIELSKIEGO
NA LATA 2008 – 2011”**

CZERWIEC 2008r.

Wykonywany na zlecenie:
STAROSTY BIELSKIEGO
UL. MICKIEWICZA 46
17 – 100 BIELSK PODLASKI

Nadzór merytoryczny:
Iwona Prokopiuk – Inspektor Wydziału Ochrony Środowiska

Komitet Sterujący:
SŁAWOMIR JERZY SNARSKI – STAROSTA BIELSKI
PIOTR BOŻKO – WICESTAROSTA BIELSKI

Wykonawca opracowania:
HYDROS Jacek Sawicki
Ul. Czysta 24/1
15 – 463 Białystok

Główni autorzy:
Joanna Sawicka
Elżbieta Haponiuk

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	7
1.1 PODSTAWA OPRACOWANIA	7
1.2 CEL, ZAKRES I FUNKCJE PROGRAMU	8
1.3 METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU	9
2 PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR POWIATU BIELSKIEGO.....	10
2.1 POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE.....	10
2.2 SYTUACJA DEMOGRAFICZNA.....	10
2.3 GOSPODARKA	13
2.3.1 <i>Gospodarka rolna</i>	13
2.3.2 <i>Gospodarka wodna</i>	14
2.3.3 <i>Turystyka</i>	14
2.3.4 <i>Przemysł</i>	18
2.3.5 <i>Rynek pracy</i>	19
3 OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA POWIATU BIELSKIEGO	21
3.1 ZASOBY WODNE	21
3.1.1 <i>Wody powierzchniowe</i>	21
3.1.1.1 Stan aktualny	21
3.1.1.2 Zagrożenia	22
3.1.1.3 Wnioski.....	24
3.1.2 <i>Wody podziemne</i>	25
3.1.2.1 Stan aktualny	25
3.1.2.2 Zagrożenia	29
3.1.2.3 Wnioski.....	30
3.2 POWIETRZE ATMOSFERYCZNE	31
3.2.1 <i>Emisja, emisja niska i imisja</i>	31
3.2.1.1 Stan aktualny	31
3.2.1.2 Zagrożenia	33
3.2.1.3 Wnioski.....	34
3.3 POWIERZCHNIA ZIEMI	34
3.3.1 <i>Gleby</i>	37
3.3.1.1 Stan aktualny	37
3.3.1.2 Zagrożenia	38
3.3.1.3 Wnioski.....	39
3.3.2 <i>Zasoby surowców naturalnych</i>	39
3.3.2.1 Stan aktualny	39
3.3.2.2 Zagrożenia	40
3.3.2.3 Wnioski.....	41
3.4 WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE.....	41
3.4.1 <i>Lasy</i>	41
3.4.2 <i>Formy ochrony przyrody</i>	43
3.4.3 <i>Zagrożenia obszarów chronionych</i>	44

3.5	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	44
3.5.1	Gospodarka wodno – ściekowa	44
3.5.1.1	Zaopatrzenie w wodę	44
3.5.1.2	Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków	45
3.5.2	Energetyka	47
3.5.2.1	Ciepłownictwo	47
3.5.2.2	Gazownictwo	49
3.5.3	Zaopatrzenie w energię	49
3.5.4	Gospodarka odpadami	50
3.5.5	Hałas	51
3.5.6	Promieniowanie elektromagnetyczne	52
3.5.7	Komunikacja i transport	54
4	ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGI – WNIOSKI.....	57
4.1	RACJONALNE GOSPODAROWANIE WODĄ	57
4.2	WYKORZYSTANIE ENERGI	57
4.3	RACJONALNE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW	58
5	NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	59
5.1	ZAGROŻENIE POWODZIOWE	59
5.2	ZAGROŻENIE POŻAROWE	60
5.3	POWAŻNA AWARIA PRZEMYSŁOWA	60
5.4	TRANSPORT SUBSTANCJI NIEBEZPIECZNYCH	61
5.5	BIOTECHNOLOGIA I ORGANIZMY ZMODYFIKOWANE GENETYCZNIE	61
6	EDUKACJA EKOLOGICZNA	64
7	ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM I INSTRUMENTY OCHRONY	68
8	PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO	71
8.1	ANALIZA SWOT	71
9	ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	76
9.1	CELE I ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA	76
9.2	ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO NA LATA 2007 – 2010	81
10	USTALENIA PROGRAMU	83
10.1	PRIORYTETY I DZIAŁANIA EKOLOGICZNE	83
10.2	PROGRAM ZADANIOWY	86
11	WYTYCZNE DLA SAMORZĄDÓW.....	99
12	ZAMIERZENIA GMIN W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA	101

13 UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU.....	103
13.1 UWARUNKOWANIA PRAWNE	103
13.2 UWARUNKOWANIA EKONOMICZNE	103
13.3 PLANOWANIE PRZESTRZENNE	112
13.4 UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE	112
13.5 UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z INTEGRACJĄ EUROPEJSKĄ	113
14 REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU	115
14.1 ORGANIZACJA ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM	115
14.2 ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.....	116
14.3 MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU	117
14.3.1 Wskaźniki monitorowania efektywności Programu.....	117

SPIS TABEL

TABELA NR 1 Ilość mieszkańców w poszczególnych miejscowościach powiatu	11
TABELA NR 2 Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni	13
TABELA NR 3 Sytuacja na lokalnym rynku pracy na obszarze działania PUP w Bielsku Podlaskim w końcu sierpnia 2007 roku	20
TABELA NR 4 Zestawienie stanowisk badawczych jakości wód podziemnych w roku 2004 na terenie powiatu bielskiego i ich klasyfikacja	30
TABELA NR 5 Zestawienie zbiorcze danych dotyczących powierzchni użytków rolnych, lasów i pozostałych gruntów w poszczególnych gminach powiatu bielskiego.....	35
TABELA NR 6 Klasy bonitacyjne użytków zielonych	37
TABELA NR 7 Bonitacja gruntów ornych (łącznie z sadami)	38
TABELA NR 8 Złoża kopalin w powiecie bielskim.....	40
TABELA NR 9. Udział gatunkowy w lasach publicznych nadleśnictw (w %)	41
TABELA NR 10 Powierzchnia lasów ochronnych w poszczególnych nadleśnictwach [ha].....	42
TABELA NR 11 Porównanie powierzchni gmin z powierzchnią lasów na terenie powiatu bielskiego.....	42
TABELA NR 12 Powierzchnia obszarów chronionych w powiecie bielskim.	43
TABELA NR 13 Zasoby wód podziemnych i ich wykorzystanie w gminach powiatu bielskiego.	44
TABELA NR 14 Zestawienie poszczególnych parametrów i danych technicznych dotyczących systemów kanalizacyjnych powiatu wg gmin	45
TABELA NR 15. Komunalne oczyszczalnie ścieków w powiecie bielskim.....	46
TABELA NR 16 Charakterystyka sieci wysokoparametrowych.....	47
TABELA NR 17 Drogi publiczne w zależności od rodzaj nawierzchni w gminach powiatu bielskiego.....	56
TABELA NR 18 Ilość zakładów, w których występują znaczne ilości materiałów niebezpiecznych.....	61
TABELA NR 19 Zadania własne - przedsięwzięcia (pozainwestycyjne i inwestycyjne) powiatu bielskiego planowane do realizacji w latach 2008 – 2011	86
TABELA NR 20 Przedsięwzięcia (pozainwestycyjne i inwestycyjne) gmin powiatu bielskiego planowane do realizacji w latach 2008 – 2015.....	88

TABELA NR 21 Zadania koordynowane	94
TABELA NR 22 Wskaźniki monitorowania programu	119

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK NR 1 Mapa powiatu bielskiego	10
RYSUNEK NR 2 Ocena jakości wód podziemnych woj. podlaskie 2007r.	29
RYSUNEK NR 3 Ocena stanu zakwaszenia gleb użytków rolnych Polski w latach 2002-2005	39
RYSUNEK NR 4 Schemat zarządzania programem ochrony środowiska	116

SPIS WYKRESÓW

WYKRES NR 1 Liczba ludności w grupach: przedprodukcyjnej, produkcyjnej i poprodukcyjnej na terenie powiatu bielskiego ⁴	11
WYKRES NR 2 Udział procentowy ludności w poszczególnych gminach powiatu bielskiego	12
WYKRES NR 3 Podział ludności na wiejską i miejską w powiecie bielskim	12
WYKRES NR 4 Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni w powiecie bielskim [szt.]	14
WYKRES NR 5 Powierzchnie poszczególnych gmin powiatu bielskiego [ha]	35
WYKRES NR 6 Powierzchnie użytków rolnych, lasów i gruntów pozostałych w gminach powiatu bielskiego [ha] ⁸	36
WYKRES NR 7 Lesistość poszczególnych gmin powiatu bielskiego	43

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

ZAŁĄCZNIK NR 1 Wykaz Skrótów	120
ZAŁĄCZNIK NR 2 Wykaz aktów prawnych	121
ZAŁĄCZNIK NR 3 Bibliografia	125
ZAŁĄCZNIK NR 4 Proponowane kryteria pilności	126
ZAŁĄCZNIK NR 5 Lista zamierzeń gmin powiatu bielskiego z zakresu ochrony środowiska	127
ZAŁĄCZNIK NR 6 Zagrożenia w transporcie drogowym i kolejowym	129
ZAŁĄCZNIK NR 7 Zagrożenia powodziowe województwa podlaskiego	130

1. WSTĘP

1.1 Podstawa opracowania

Program ochrony środowiska ma za zadanie pomóc w rozwiązywaniu istniejących problemów, a także przeciwdziałać zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości. „**Program ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011**” jest zarówno długoterminowym planem strategicznym do roku 2015, jak też planem wdrożeniowym na lata 2008 – 2011. Jest też aktualizacją i kontynuacją dotychczasowego „Programu ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2003 – 2006”.

W myśl art. 17 Ustawy – Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. (jednolity tekst z 2008r. Dz. U. Nr 25, poz. 150) niniejszy program ochrony środowiska został opracowany zgodnie z polityką ekologiczną państwa. Wdrożenie programu umożliwi osiągnięcie celów założonych w tej polityce oraz realizację zasad, a także stworzenie i funkcjonowanie na analizowanym obszarze zintegrowanego zespołu instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska naturalnego, spełniającego wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska.

Prawo ochrony środowiska, określa w art. 14 ust. 2, iż politykę ekologiczną przyjmuje się na cztery lata i przewiduje się w niej działania w perspektywie obejmującej kolejne cztery lata. *Program Ochrony Środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011* zawiera cele i zadania krótkookresowe do 2011 oraz cele długookresowe do 2015r. Ocena i weryfikacja realizacji zadań *Programu* dokonywana będzie zgodnie z wymogami ustawy co 2 lata (art. 18 ust 2 POŚ) od przyjęcia dokumentu, stwarzając możliwości weryfikacji i aktualizacji dokumentu.

Wykaz aktów prawnych zgodnie, z którymi sporządzono niniejsze opracowanie został umieszczony w **ZAŁĄCZNIKU NR 2**.

Konieczność opracowania niniejszego powiatowego programu ochrony środowiska wynika z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (jednolity tekst z 2008r. Dz. U. Nr 25, poz. 150):

Organ wykonawczy powiatu (tj. Zarząd Powiatu) w celu realizacji polityki ekologicznej państwa sporządza powiatowy program ochrony środowiska uwzględniając wymagania art. 14 ww. ustawy, tj.: na podstawie aktualnego stanu środowiska określa w szczególności:

- ⇒ *cele ekologiczne,*
- ⇒ *priorytety ekologiczne,*
- ⇒ *poziomy celów długoterminowych,*
- ⇒ *rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,*
- ⇒ *środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.*

1.2 Cel, zakres i funkcje Programu

Głównym celem *Programu Ochrony Środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011*, zwanego dalej *Programem*, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju powiatu bielskiego, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa oraz Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010 na obszarze powiatu. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej,
 - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej,
 - równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.¹

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju powiatu, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. Poniżej przedstawiony jest także dokładny opis uwarunkowań realizacyjnych dokumentu, jego wdrożenie, ewaluacja i monitoring.

Główne funkcje *Programu ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011* to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na terenie powiatu bielskiego,
- strategiczne zarządzanie regionem w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- pomoc przy planowaniu wydatkowania środków finansowych z PFOŚiGW, a także podstawa do ubiegania się o środki finansowe z funduszy krajowych i zagranicznych,
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program obejmuje następujące zagadnienia merytoryczne:

- ochronę środowiska przyrodniczego,
- gospodarkę leśną,

¹ Zgodnie z Konstytucją RP oraz z Traktatem o Wspólnocie Europejskiej

- gospodarkę wodną,
- ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami,
- sprawy bezpieczeństwa ekologicznego,
- kształtowania świadomości ekologicznej,
- propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

1.3 Metodyka opracowania Programu

W związku z tym, że istnieje ścisła zależność pomiędzy stanem środowiska, jakością jego poszczególnych komponentów i rozwojem gospodarczym regionu, w programie zaprezentowano:

- ⇒ podejście sektorowe, w odniesieniu do analizy aktualnego stanu środowiska oraz monitorowania jego przyszłych zmian,
- ⇒ podejście integralne, dotyczące określenia działań niezbędnych do realizacji w dziedzinie ochrony środowiska, związanych z głównymi kierunkami rozwoju gminy.

Przy opracowywaniu Programu uwzględniono: założenia, kierunki rozwoju, zadania oraz inne dane istotne przy sporządzaniu ww. dokumentu, wynikające, m.in. z następujących opracowań, tj.:

- programów gospodarki wodno-ściekowej,
- sprawozdania z realizacji PGO,
- uchwalonego powiatowego programu ochrony środowiska,
- planu rozwoju lokalnego,
- wieloletnich planów inwestycyjnych.

a także obowiązujące przepisy prawne, dotyczące ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Ponadto przy sporządzaniu niniejszego dokumentu uwzględnione zostały:

- ⇒ Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym,
- ⇒ II Polityka ekologiczna państwa,
- ⇒ program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010,
- ⇒ Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010,
- ⇒ Raport o stanie środowiska województwa podlaskiego w latach 2004 – 2006,
- ⇒ informacje zawarte w ankietach wypełnionych przez jednostki samorządu terytorialnego,
- ⇒ dane statystyczne z Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Państwowej Straży Pożarnej i Państwowego Instytutu Geologicznego.

W oparciu o przeprowadzoną analizę aktualnego stanu środowiska dokonano:

- ⇒ analizy słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń powiatu metodą analizy SWOT,
- ⇒ określenia środowiska zewnętrznego – scharakteryzowano uwarunkowania realizacyjne *Programu* w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego,
- ⇒ zdefiniowano priorytety ochrony środowiska,
- ⇒ skonkretyzowano priorytety poprzez sformułowanie listy zadań,
- ⇒ opracowano system monitorowania *Programu*.

2 PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR POWIATU BIELSKIEGO

2.1 Położenie geograficzne

Zgodnie z podziałem administracyjnym kraju, powiat bielski leży w południowej części województwa podlaskiego. Graniczy z powiatami: od północy – białostockim, od wschodu - hajnowskim, od zachodu – wysokomazowieckim, od południa – siemiatyckim. Siedzibą władz powiatu jest miasto Bielsk Podlaski. Ogólna powierzchnia powiatu wynosi 138 477 ha.

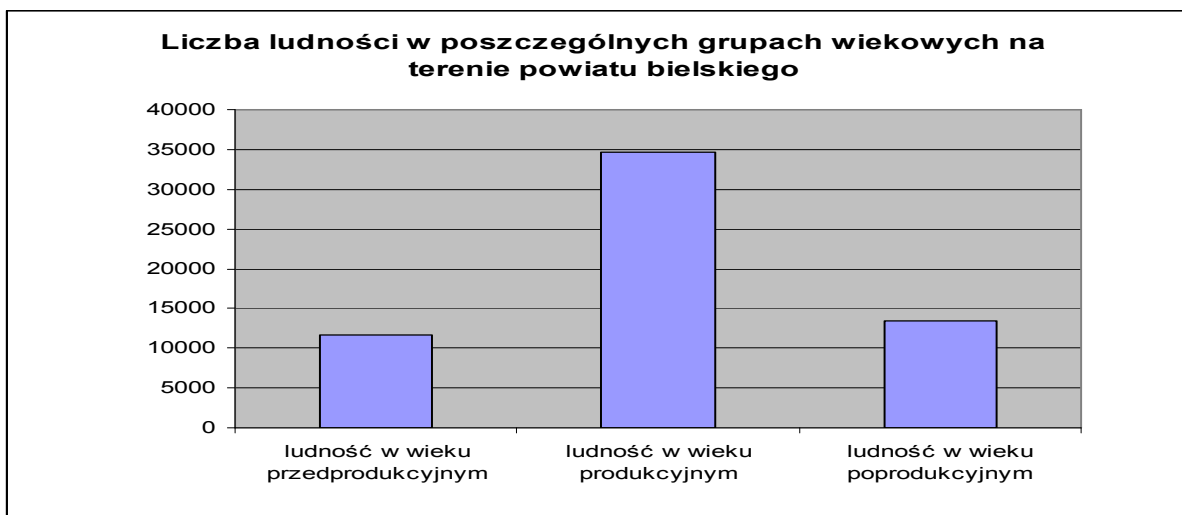
RYSUNEK NR 1 Mapa powiatu bielskiego²

W granicach powiatu bielskiego znajduje się 8 gmin: miejska Bielsk Podlaski, miejska Brańsk, wiejska Bielsk Podlaski, wiejska Boćki, wiejska Brańsk, wiejska Orla, wiejska Rudka, wiejska Wyszki.

2.2 Sytuacja demograficzna

Powiat bielski zamieszkuje 59 764 osób w tym 29 427 mężczyzn oraz 30 337 kobiet. Ludność w wieku przedprodukcyjnym to stanowi 19,60 % ogółu ludności powiatu bielskiego. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 57,90 % ogółu ludności powiatu. W wieku poprodukcyjnym znajduje się 22,50% ludności powiatu. Graficznym obrazem tej sytuacji jest poniższy wykres.

² www.bazagmin.pl

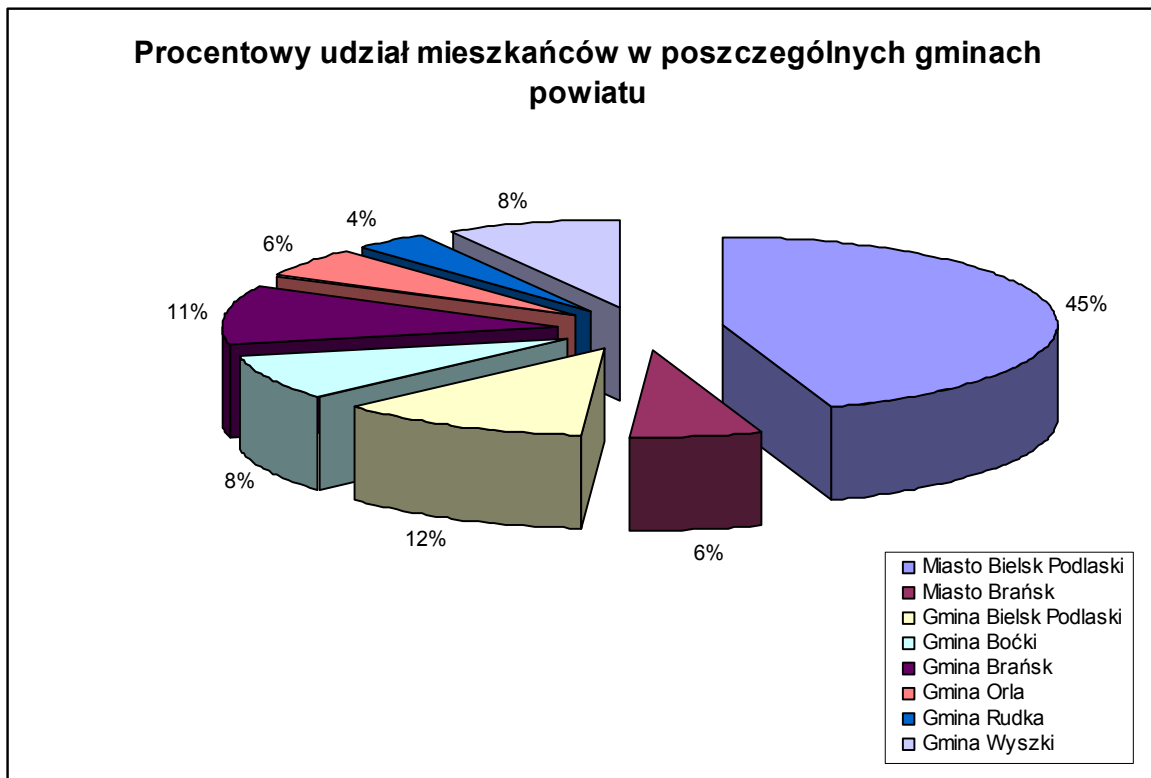
WYKRES NR 1 Liczba ludności w grupach: przedprodukcyjnej, produkcyjnej i poprodukcyjnej na terenie powiatu bielskiego⁴

Dokonując podziału w powiecie bielskim na ludność wiejską i miejską zauważamy, że ludność mieszkająca w mieście Bielsk Podlaski oraz mieście Brańsk – stanowi 51,10% ludności powiatu, a ludność wiejska 48,90%.

TABELA NR 1 Ilość mieszkańców w poszczególnych miejscowościach powiatu

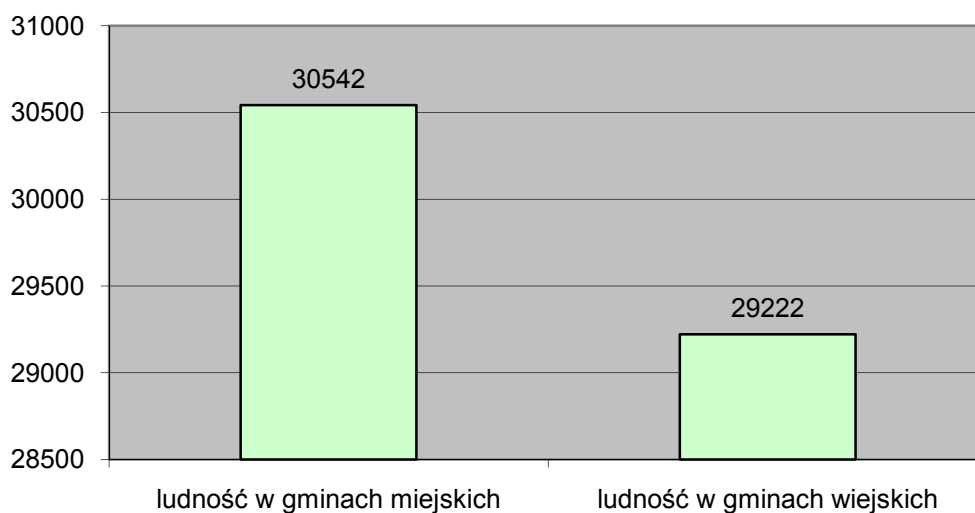
Jednostka administracyjna	Ilość mieszkańców [szt.]
Miasto Bielsk Podlaski	26 714
Miasto Brańsk	3 828
Gmina Bielsk Podlaski	7 354
Gmina Boćki	4 985
Gmina Brańsk	6 445
Gmina Orla	3 311
Gmina Rudka	2 176
Gmina Wyszki	4 951
Razem:	59 764

Źródło: Urząd Statystyczny w Białymstoku – Białystok 2007r.

WYKRES NR 2 Udział procentowy ludności w poszczególnych gminach powiatu bielskiego³

Podział ludności w powiecie bielskim ze względu na obszar wiejski i miejski

WYKRES NR 3 Podział ludności na wiejską i miejską w powiecie bielskim⁴

³ Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl stan na 31 XII 2006 r., Urząd Statystyczny w Białymstoku – Białystok 2007r.

Przyrost ludności następował głównie w drodze przyrostu naturalnego, kształtującego się na poziomie ok. 500 osób rocznie. Jednakże w ostatnich latach obserwuje się spadek przyrostu naturalnego. W zasadzie wpływ poziomu umieralności na rozmiary przyrostu naturalnego jest nieznaczący. Czynnikiem decydującym o stałym zmniejszaniu się corocznych przyrostów ludności jest duży spadek liczby urodzeń. Współczynnik dzietności wciąż się obniża. Czynnikiem demograficznym, który z pewnością wpływa na niski poziom dzietności kobiet, jest coraz mniejsza liczba zawieranych małżeństw.

2.3 Gospodarka

Do warunków sprzyjających rolniczej przestrzeni produkcyjnej powiatu należą: gleby, klimat, rzeźba terenu oraz warunki wodne powiatu.

2.3.1 Gospodarka rolna

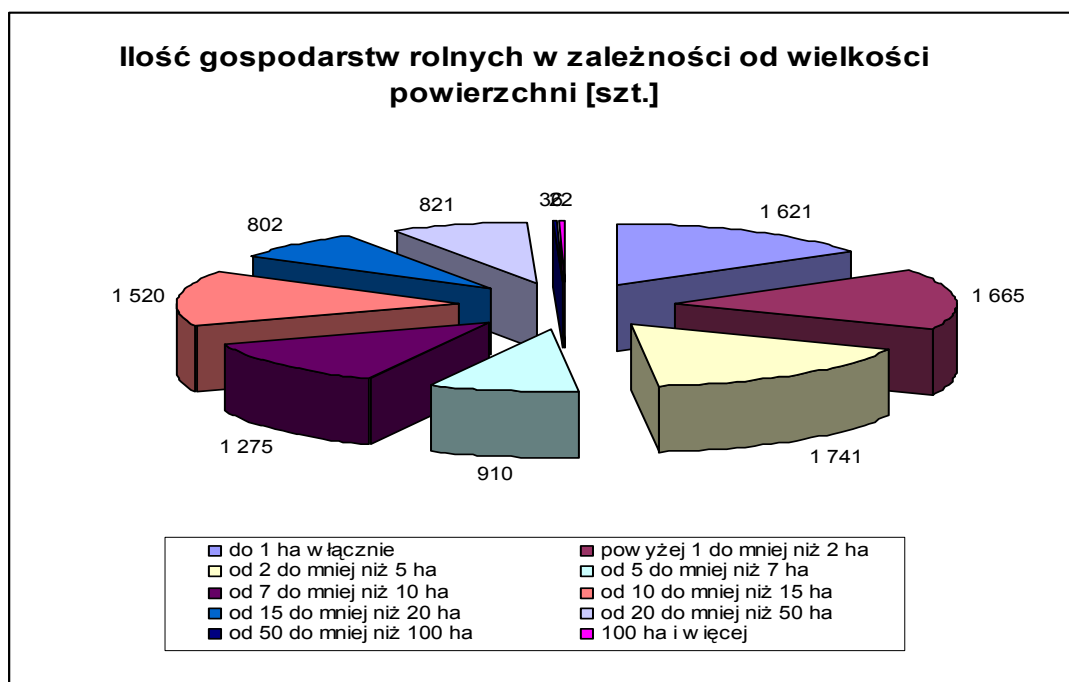
Dominującym działem gospodarki powiatu jest rolnictwo w większości związane z sektorem prywatnym. W powiecie jest 10 413 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni 9,80 ha. Obserwacje pozwalają stwierdzić iż następuje systematyczna koncentracja obszaru gruntów w obrębie gospodarstw większych, towarowych, produkujące duże ilości dobrego produktu na rynek. Dynamika tego procesu jest dość wolna, czego przyczyną jest brak alternatywnych rozwiązań socjalnych dla rolników i ich rodzin, którzy zdecydowali się na wyzbycie swoich gospodarstw.

TABELA NR 2 Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni

Gospodarstwa rolne [ha]	[szt.]
do 1 ha włącznie	1 621
powyżej 1 do mniej niż 2 ha	1 665
od 2 do mniej niż 5 ha	1 741
od 5 do mniej niż 7 ha	910
od 7 do mniej niż 10 ha	1 275
od 10 do mniej niż 15 ha	1 520
od 15 do mniej niż 20 ha	802
od 20 do mniej niż 50 ha	821
od 50 do mniej niż 100 ha	36
100 ha i więcej	22
Ogółem	10 413

Źródło: www.stat.gov.pl – powszechny spis rolny 2002r.

⁴ Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl stan na 31 XII 2006 r.

WYKRES NR 4 Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni w powiecie bielskim [szt.]

2.3.2 Gospodarka wodna

Zasoby wodne powiatu bielskiego tworzą wody powierzchniowe (rzeki) i wody podziemne.

Sieć rzeczną powiatu bielskiego tworzą:

- graniczna rzeka powiatu Narew,
- lewobrzeżny dopływ Narwi – Orłanka o długości 50,3 km,
- dopływ Orłanki – rzeka Biała o długości 31,2 km,
- rzeka Nurzec (dopływ Bugu) o długości 100,2 km, wraz z dopływami Mianka, Bronka, Nurczyk, Czarna i Leśna.

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych (głównie trzecio- i czwartorzędowych) w 2002 r. oszacowano na ok. 1,7 tys. m³/godz.

2.3.3 Turystyka

Powiat bielski, położony jest w południowej części woj. podlaskiego, na lekko falistych obszarach Równiny Bielskiej, która rozciąga się między Doliną Górnej Narwi a Doliną Nurca. Obszary tej ziemi mają łagodne ukształtowanie terenu, w niektórych miejscach są urozmaicone lekkimi wzniesieniami lub płytkimi obniżeniami. Największym miastem jest Bielsk Podlaski. Około 30 km na wschód od Bielska Podlaskiego rozciąga się Puszcza Białowieska. Na zachodzie powiat bielski sąsiaduje z Narwiańskim Parkiem Narodowym.

Przez region przebiegają ważne szlaki komunikacyjne m.in.

- droga krajowa nr 19 Suwałki - Białystok - Siemiatycze - Lublin - Rzeszów

- droga krajowa nr 66 Zambrów - Wysokie Mazowieckie - Brańsk - Bielsk Podlaski - Kleszczele - Połowce
- droga Bielsk Podlaski - Hajnówka

Bogactwem tej ziemi jest położenie na pograniczu kultury polskiej, białoruskiej i ukraińskiej. Mieszkańcy kultywują swoje tradycje poprzez zespoły folklorystyczne i różne imprezy. Życiem kulturalnym kieruje Bielski Dom Kultury, w którym działają warsztaty teatralne i plastyczne oraz kilkanaście amatorskich zespołów i grup artystycznych. Najbardziej znanymi są: Zespół Pieśni Ludowej "Małanka", Białoruski Chór "Wasiloczki" i Dziecięcy Chór "Ranok", Zespół Pieśni i Tańca "Podlaskie Kukułki". Wielu mieszkańców tego powiatu zajmuje się rękodziełem ludowym. Wykorzystując w swojej twórczości słomę, siano, gałązki brzoźowe oraz wiklinę, - wytwarzają: różne koszyki, miski, tacki, drzewka, kosze. Stałe imprezy kulturalne:

- Festiwal Rejonowy Piosenki Białoruskiej - luty, maj
- Festiwal Kultury Ukraińskiej "Podlaska Jesień" - listopad
- Bielska Jesień Bardów – październik.

Do wypoczynku na terenie powiatu zachęcają malownicze krajobrazy i obfitujące w runo kompleksy leśne. Przyjeżdżający może skorzystać z różnych form aktywnego wypoczynku. Powiat ma dogodny warunki do rozwoju turystyki i agroturystyki.

Atrakcje przyrodnicze

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Narwi - Dolina Górnej Narwi jest jedną z najlepiej zachowanych dolin rzecznych w Polsce i stanowi obok Bagien Biebrzańskich jeden z największych obszarów mokradeł środkowoeuropejskich. Jest to obszar, na którym nie prowadzono żadnych robót melioracyjnych związanych z regulacją stosunków wodnych. Ze względu na te walory obszar ten jest jedną z największych w Polsce ostoi ptactwa błotno-wodnego, zarówno dla gatunków lęgowych, jak i przelotnych.

— Szlaki turystyczne:

- "SZLAK PRAWOSŁAWNYCH ŚWIĄTYŃ" (żółty – 164km) Białystok-Dojlidy-Halickie-Zwierki Pasyńki-Zabłudów-Ostrówki-Pawły-Ryboły-most na rzece Narew-Płoski-Knorozy-Chraboły Rajsk-Haćki-Hryniewiczze Duże-Bielsk Podlaski-Parcewo-Orla-Szczyty-Czyże-Nowoberezowo Hajnówka-Dubiny-Wasilkowo-Łosinka-Chrabostówka-Narew-Iwanki Rohozy-Trześcianka Folwarki Tylwickie-Topolany Hieronimowo-Michałowo.

— Szlaki kajakowe - Szlak kajakowy po rzece Narew.

— Zabytki:

❖ **Miasto Bielsk Podlaski:**

- Kościół Narodzenia Najświętszej Marii Panny, klasycystyczny, zbudowany w latach 1780-84 (fasada kończona do 1796 r.), arch. Szymon Bogumił Zug, z fundacji Izabeli

Branickiej; halowy z parawanową fasadą zwieńczoną trójkątnym szczytem. Dzwonnica klasycystyczna, z ok. 1784 r.

- Dawny zespół klasztorny karmelitów trzewickowych:
- Kościół Najświętszej Marii Panny z Góry Karmel, barokowy, zbudowany w latach 1641-43, odbudowany między 1784 a 1803 r., przekształcony na cerkiew w 1866 r. i na kościół w 1920 r.; jednonawowy z dwuwieżową fasadą. KLASZTOR zapewne zbudowany po 1639 r., odbudowany w latach 1784-1803, przekształcony w XIX w.; parterowy trójskrzydłowy z wirydarzem.
- Cerkiew Narodzenia Najświętszej Marii Panny, drewniana o konstrukcji zrębowej, zapewne z 1. poł. XVI w., remontowana w 1937 i 1968 r.; trójnawowa z wieżą frontową.
- Cerkiew Św. Trójcy, cmentarna, drewniana o konstrukcji zrębowej, z przełomu XVII/XVIII w.
- Cerkiew Zmartwychwstania Pańskiego, drewniana o konstrukcji zrębowej, zbudowana ok. 1716 r., dwukrotnie przenoszona (pochodzi z Lewek), oblicowana cegłą w latach 1912-14; z korpusem zwieńczonym cebulastym hełmem na ośmiobocznym tamburze i z wieżą frontową.
- Cerkiew Św. Michała, drewniana o konstrukcji zrębowej, zbudowana w 1789 r.; na rzucie ośmioboku.
- Ratusz późnobarokowy, zbudowany w 1779 r., arch. Jan Sękowski, przebudowany w 1. poł. XIX w., w 1920 i 1942 r. Piętrowy z wieżyczką o ściętych narożach. Muzeum w Bielsku Podlaskim.

❖ **Gmina Bielsk Podlaski:**

- Rajsk - cerkiew prawosławna
- Pasyński - cerkiew prawosławna p.w. Narodzenia św. Jana Chrzciciela z 1890 roku
- Płoski cerkiew prawosławna p.w. Przemienienia Pańskiego z końca XVII wieku, drewniana o konstrukcji zrębowej, z 1. poł. XIX w., rozbudowana od wsch. ok. 1940 r., wieżą frontową, górą ośmioboczną.
- Haćki - stanowisko archeologiczne z V w. p.n.e.
- Augustowo - cerkiew prawosławna p.w. Apostoła Jana z XIX wieku
- Parcewo - cerkiew cmentarna, drewniana o konstrukcji zrębowej, z przełomu XVIII/XIX w., przekształcana w 1897 i 1921 r.; na rzucie ośmioboku, przekryta dachem namiotowym, z wieżą od wschodu
- Stryki - cerkiew cmentarna, drewniana o konstrukcji zrębowej, zapewne z końca XVIII w., przeniesiona na ob. miejsce w 1862 r.; jednonawowa z wieżą frontową.

❖ **Gmina Boćki:**

- Zespół klasztorny poreformacki, barokowy, zbudowany w latach 1730-39, z fundacji Franciszka Józefa Sapiehy:
 - Kościół p.w. św. Antoniego, remontowany w latach 1925-38 i 1949-53, na rzucie krzyża łacińskiego z kopułą na skrzyżowaniu naw, z rzędami skomunikowanych kaplic bocznych.
 - Klasztor rozebrany w 1912 r. z pozostawieniem jednego piętrowego skrzydła. Dzwonnica, zbudowana w latach 1730-39. Pomnik św. Jana Nepomucena (XVIII w.)
 - Cerkiew, zbudowana w 1760 r., przebudowana w 1820 r., odbudowana w 1956 r.
 - Andryjanki - dworek z XIXw.
- ❖ **Miasto Brańsk:**
- Kościół neorenesansowy, Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny zbudowany w latach 1861-63, odbudowany między 1944 a 1945 r., jednonawowy z wieżą frontową.
 - Zamczysko z XII w.
- ❖ **Gmina Brańsk:**
- Klichy - Kościół (lata 20. XX w.)
 - Burchaty - wiatrak
 - Domanowo - Kościół p.w. św. Doroty, drewniany o konstrukcji zrębowej, zapewne z XVII w., rozbudowany i przekształcony w 1875 r.; trójnawowy z wieżyczką na kalenicy.
- ❖ **Gmina Orla:**
- Cerkiew Św. Michała Archanioła, drewniana o konstrukcji zrębowej, zbudowana w 1797 r., przebudowana w 1879 r.; trójnawowa, na rzucie wydłużonego ośmioboku.
 - Synagoga z XVII w.
 - Szczyty Dzieciolowo - cerkiew drewniana p.w. Ścięcia Głowy św. Jana Chrzciciela z 1785r. fundacji Jana Węgierskiego o konstrukcji zrębowej, rozbudowana ok. 1878 r., Dzwonnica drewniana o konstrukcji zrębowej z 1785 r.
- ❖ **Gmina Rudka:**
- Kościół barokowy, zbudowany w latach 1753-59, fundacji Kazimierza Ossolińskiego, remontowany w 1928 i ok. 1960 r.; jednonawowy z wieżą frontową.
 - Pałac pierwotnie barokowy, zbudowany w latach 1763-64, dla Aleksandra Ossolińskiego, rozbudowany w duchu neobaroku między 1913 a 1914, arch. Jan Heurich Mł., dla

Janiny Potockiej, częściowo rozebrany w latach 1936-39, rekonstruowany między 1965 a 1970; piętrowy z wyższym pseudoryzalitem i alkierzami.

- Nowy PAŁAC, zbudowany ok. 1930 r.. Oranżeria, z 2. poł. XVIII w. Oficyna, z 1. poł. XIX w.
- Lamus drewniany o konstrukcji zrębowej, zapewne z 2. poł. XIX w.
- Park krajobrazowy, zbudowany w 1763 r., przekomponowany po 1913 r.

❖ **Gmina Wyszki:**

- Kamienny dwór, styl dworkowy w duchu modernizmu, zbudowany w 1933 r.; parterowy, z portykiem kolumnowym, kryty czterospadowym dachem.
- Kościół barokowy, zbudowany ok. 1616 r., odbudowany z nową fasadą po 1766 r.; jednonawowy.
- Pałac barokowo-klasycystyczny, zbudowany w latach 1780-85, dla Macieja Starzeńskiego, przebudowany w latach 1837-40 i 1860-63 (wówczas część wnętrza przekształcona w duchu neogotyku); parterowy z piętrowym ryzalitem środkowym.
- Park krajobrazowy, zbudowany po 1777 r., przekomponowany po 1860 r.
- Lamus drewniany o konstrukcji zrębowej, z 1792 r., remontowany w 1956 r.; piętrowy z podcieniami od frontu.
- Kamienny Dwór - Letnia rezydencja wdowy po Marszałku J. K. Piłsudskim - Aleksandry (1937 r.)

2.3.4 Przemysł

Powiat ma charakter głównie rolniczy, posiada również dobre warunki dla rozwoju przemysłu rolno-spożywczego. Przez teren powiatu wiodą szlaki komunikacyjne łączące Zachód ze Wschodem oraz Północą i Południem, co jest ważnym aspektem rozwoju międzynarodowej wymiany handlowej. Powiat bielski oraz tworzące go gminy oferują warunki sprzyjające podjęciu współpracy gospodarczej oraz możliwości tworzenia nowych firm i instytucji z otoczenia biznesu.

Liczącą się dziedzinę gospodarki stanowi budownictwo, reprezentowane m.in. przez takie przedsiębiorstwa jak: "Unibud", "Unibud Bep" oraz "Polbud". Najważniejszym centrum gospodarczym regionu jest Bielsk Podlaski, tutaj zlokalizowane są największe przedsiębiorstwa. W powiecie zarejestrowanych było pod koniec 2001 roku około 4.820 podmiotów gospodarczych, z czego 147 należało do sektora publicznego, reszta stanowiła własność prywatną. Najwięcej w regionie jest przedsiębiorstw zajmujących się przetwórstwem zbożowym. Na drugim miejscu są zakłady zajmujące się obróbką drewna. Prężnie rozwijają się zakłady przetwórstwa spożywczego. Spośród użytków rolnych w powiecie bielskim największą powierzchnię zajmują grunty orne - 59,5%. Bardzo duży odsetek zajmują także użytki zielone - 40,3%. Zarejestrowanych jest ponad 14 tys. gospodarstw o powierzchni ponad 1 ha. Średnia wielkość gospodarstwa wynosi około 9,81 ha. Gospodarstwa rolne nastawione są na uprawę zbóż i hodowlę zwierząt zwłaszcza bydła. Hodowla bydła specjalizuje się

głównie w produkcji mleka, ale są również gospodarstwa posiadające stada mięsno - mleczne. Na wsi można zaobserwować powolny proces starzenia się ludności oraz niepokojące zjawisko migracji mieszkańców ze wsi do miast.

Do największych zakładów przemysłowych i usługowych zlokalizowanych na terenie powiatu bielskiego należą:

- Mlekovita-Bielmlek Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim,
- Zakład Produkcyjny HOOP w Bielsku Podlaskim,
- Zakład Mięsny NETTER w Bielsku Podlaskim,
- „Unibud Podlaski” sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim – przedsiębiorstwo budowlane,
- „Unibud BEP” sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim – przedsiębiorstwo budowlane,
- „Społem” PSS w Bielsku Podlaskim,
- „Polbud” Przedsiębiorstwo Budowlane w Bielsku Podlaskim,
- MPEC S.A. w Bielsku Podlaskim,
- Fabryka Przyrządów i Uchwytów „Bison-Biał”, Oddział w Bielsku Podlaskim,
- BIELBUD Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim,
- Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim,
- „Gold-Wald” sp. z o.o. w Brańsku – wyroby z tworzyw sztucznych,
- „Interlight” S. Walędziak w Brańsku – wyroby z tworzyw sztucznych,
- PHU „Jawor” A. Wiśniewski w Brańsku – produkcja mebli,
- „Cedr” sp. z o.o. w Brańsku – produkcja płyt klejowych drewnianych,
- PPH „Tarpol” W. Żero – produkcja drewna i wyrobów z drewna,
- ART-PROFIL sp. z o.o. w Wyszkach – produkcja ram.

2.3.5 Rynek pracy

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Bielsku Podlaskim w końcu sierpnia 2007 roku wyniosła 1797osób (w tym 1014 kobiet) i była niższa od liczby bezrobotnych zarejestrowanych na koniec lipca 2006 roku o 532 osoby (liczba kobiet zmalała o 242 osoby), tj. o 29,6%. Natomiast w porównaniu do stanu na koniec miesiąca poprzedniego poziom bezrobocia zmniejszył się o 63 osoby, tj. o 3,5%.

W miesiącu sierpniu w Powiatowym Urzędzie Pracy w Bielsku Podlaskim zarejestrowano 224 bezrobotnych, w tej grupie 180 osób nie posiadało prawa do zasiłku.

W okresie sprawozdawczym wyrejestrowano 287 osób bezrobotnych z następujących przyczyn:

- podjęcia pracy – 111, w tym podjęcia pracy subsydiowanej – 19,
- rozpoczęcia stażu – 37,
- niepotwierdzenia gotowości do podjęcia pracy – 86,
- dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego – 8,
- innych – 29.

Bezrobotni z miasta Bielsk Podlaski stanowili 60,0% wszystkich zarejestrowanych osób w urzędzie i było ich 1078. Z przyczyn zakładów pracy status bezrobotnego uzyskało 2 osoby. Na koniec sierpnia br. ta kategoria bezrobotnych stanowiła 2,3% wszystkich zarejestrowanych w ewidencji

urzędu i liczyła 42 osoby. W omawianym miesiącu sprawozdawczym do urzędu wpłynęło 88 ofert pracy, w tym oferty pracy subsydiowanej stanowiły 38,6 %. Stopa bezrobocia na obszarze działania dla PUP w Bielsku Podlaskim na koniec lipca 2007 roku wyniosła 7,4%.

TABELA NR 3 Sytuacja na lokalnym rynku pracy na obszarze działania PUP w Bielsku Podlaskim w końcu sierpnia 2007 roku

Wyszczególnienie		Powiat Bielsk Podlaski	Miasto Bielsk Podlaski	Miasto Brańsk	Gminy wiejskie Powiatu Bielskiego
Liczba bezrobotnych		1797	1078	81	638
w tym z prawem do zasiłku		227	155	9	63
Liczba kobiet		1014	645	42	350
Zwolnieni z przyczyn zakładów pracy		42	33	2	7
Zamieszkali na wsi		638	0	0	638
49,1 osoby w szczegółnej sytuacji na rynku pracy	Bezrobotni w wieku do 25 lat	455	234	18	203
	Bezrobotni którzy ukończyli szkołę wyższą do 27 roku życia	30	20	1	9
	Bezrobotni w wieku powyżej 50 lat	364	230	16	118
	Długotrwale bezrobotni	1036	604	37	395
	Bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	468	260	16	192
	Samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 7 roku życia	50	31	3	16
	Niepełnosprawni bezrobotni	135	99	4	32
Oferty pracy w miesiącu		88	63	5	20
Podjęcia pracy ogółem		111	69	7	35
w tym praca subsydiowana		19	10	1	8
Stopa bezrobocia w %		7,4			

Źródło: www.up.podlasie.pl

3 OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA POWIATU BIELSKIEGO

3.1 Zasoby wodne

3.1.1 Wody powierzchniowe

3.1.1.1 Stan aktualny

Na terenie powiatu bielskiego badaniami monitoringowymi prowadzonymi przez Inspektorat Ochrony Środowiska objęte zostały rzeki: Biała, Orlanka oraz Nurzec. Rzeka Orlanka i Nurzec na odcinku ujściowym badane są corocznie, natomiast badania na całej długości prowadzono w przypadku rzeki Orlanki co 3 lata, a rzeki Nurzec co 5 lat. Ostatnie badania rzeki Białej i Orlanki oraz rzeki Nurzec na całej długości prowadzone były w 2004 r. Ocena jakości wód tych rzek została szczegółowo przedstawiona przez Inspektorat w „Informacji o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego” w październiku 2005 i 2006 r.

Rzeka Orlanka i Biała (dopływ Orlanki)

Rzeka Orlanka jest lewobrzeżnym dopływem Narwi o długości 50,3 km. Na 12,2 km do rzeki Orlanki uchodzi rzeka Biała (o długości 31,2 km), która jest największym lewobrzeżnym dopływem przyjmującym ścieki z Bielska Podlaskiego.

W 2004 roku badaniami stanu czystości objęto całą długość rzeki Orlanki od źródeł do ujścia (w 3 punktach pomiarowych: powyżej miejscowości Orla, poniżej m. Orla i w m. Chraboły) oraz rzeki Białej w 2 punktach: powyżej i poniżej Bielska Podlaskiego. W roku 2006 badaniami objęto rzekę Orlankę tylko na ujściu do rzeki Narew w m. Chraboły.

Rzeka Nurzec

Rzeka należy do rzek typowo nizinnych przepływających przez tereny bagienne i podmokłe. Wypływa z podmokłej doliny położonej na południowy-wschód od m. Czeremcha na wysokości ok. 180 m n.p.m. Całkowita długość rzeki wynosi 100,2 km a powierzchnia zlewni 2082,6 km². Rzeka jest jedną z większych zlewni dopływów Bugu IV-rzędu.

Nurzec i jej dopływy odprowadzają wody z obszaru Wysoczyzny Bielskiej, Drohickiej i Wysokomazowieckiej będącymi mezoregionami Niziny Północno-Podlaskiej. Jednym z większych dopływów w górnej części zlewni rzeki jest rzeka Nurczyk o powierzchni zlewni 238 km². Inne dopływy to: Kukawka, Pełchówka i Płonka.

Badania monitoringowe rzeki prowadzone były w 7 punktach pomiarowych w 2004 roku z czego na terenie powiatu zlokalizowano 3 punkty pomiarowe: w m. Boćki (65,1 km), powyżej Brańska (45,5 km) oraz poniżej Brańska (42,0 km).

3.1.1.2 Zagrożenia

Trudnym do zmierzenia źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych są niekontrolowane spływy powierzchniowe z obszarów rolnych, w tym chemizowanych i nawożonych. Pomimo, że ilość wywożonej na użytki rolne gnojowicy w ostatnich latach znacznie zmalała (ze względu na spadek pogłowia zwierząt), stanowi ona nadal lokalną uciążliwość dla środowiska. Zmalała również, głównie ze względów ekonomicznych, ilość zużywanych nawozów sztucznych i środków ochrony roślin. Czynniki te wpływają na zmniejszenie niekorzystnego wpływu rolnictwa na stan czystości wód.

OSTATNIE WYNIKI KONTROLI OBIEKTÓW POŁOŻONYCH NA OBSZARZE ZLEWNI ORLANKI W ZAKRESIE GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ

- **Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o. o w Bielsku Podlaskim.** Kontrola gospodarki wodno- ściekowej przeprowadzona w maju 2007 roku nie wykazała przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych odprowadzanych do rzeki Białej. Analiza prób pobranych z rzeki powyżej i poniżej zrzutu ścieków z oczyszczalni wykazała w obu próbach zły stan wód rzeki Białej (V klasa).
- **„Mlekovita” Sp. z o. o. w Bielsku Podlaskim.** Ostatnia kontrola miała miejsce we wrześniu 2007 roku. W zakładzie powstają ścieki produkcyjne, ścieki socjalne i opadowe. Ścieki opadowe z terenu zakładu są podczyszczone w separatorze lamelowym z komorą osadową i odprowadzane do rzeki Białej poprzez rów odwadniający. Pozostałe rodzaje ścieków powstających w zakładzie, a także ścieki z firmy „Lewar Serwis” sp. z o.o. (w ilości średnio 50 m³ miesięcznie) są kierowane do zakładowej oczyszczalni ścieków, a następnie po oczyszczeniu odprowadzane do rzeki Białej poprzez rów odwadniający. Wyniki badań ścieków oczyszczonych odprowadzanych do odbiornika, pobranych w trakcie kontroli w dniu 13.09.2007 r., nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń określonych w obowiązującej decyzji. Ścieki odprowadzane z zakładowej oczyszczalni ścieków badane są raz w miesiącu w laboratorium zakładowym w zakresie objętym pozwoleniem zintegrowanym.
- **Oczyszczalni Gminna w Orli.** Kontrola przeprowadzona w lipcu 2006 r. wykazała w ściekach oczyszczonych przekroczenie dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń, określonych w pozwoleniu wodno-prawnym ważnym do 2015 roku. Stwierdzono brak obowiązkowych badań ścieków w okresie 2005 do I półrocza 2006 r.. W wyniku zarządzeń pokontrolnych oczyszczono reaktor oczyszczalni, wymieniono wsad żywych bakterii, zwiększono natlenienie oraz zobowiązano do prowadzenia badań ścieków z częstotliwością określoną w pozwoleniu wodno-poprawnym. Realizacja pierwszego etapu budowy kanalizacji sanitarnej umożliwiła wzrost ilość ścieków dopływających na oczyszczalnię, co doprowadziło do stabilizacji składu ścieków (zmalała dysproporcja pomiędzy ściekami dowożonymi i dopływającymi).

OSTATNIE WYNIKI KONTROLI OBIEKTÓW POŁOŻONYCH NA OBSZARZE ZLEWNI NURCA W ZAKRESIE GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ

- **Oczyszczalnia gminna w Boćkach.** Kontrolę przeprowadzono 10 października 2007 r. Do oczyszczalni ścieków dopływają ścieki z miejscowości Boćki. Kanalizacja sanitarna obsługuje ok. 95% mieszkańców. Ścieki z nieskanalizowanej części miejscowości są dowożone do oczyszczalni sporadycznie. Ilość ścieków oczyszczonych w I półroczu 2007 wyniosła 10751 m³. Oględziny urządzeń oczyszczalni ścieków oraz wylotu do rzeki, nie wykazały występowania nieprawidłowości w zakresie ochrony środowiska. Badania jakości ścieków oczyszczonych wykonane we wrześniu 2006 r, wykazały brak przekroczeń warunków określonych w pozwoleniu wodno-prawnym. Badania rzeki Nurzec nie wykazały wyraźnego negatywnego wpływu wprowadzanych ścieków na jakość wód.
- **Oczyszczalnia gminna w Brańsku.** Kontrola przeprowadzona we wrześniu 2007 roku nie wykazała przekroczeń dopuszczalnych wartości stężeń zanieczyszczeń określonych w pozwoleniu wodno-prawnym. Na początku czerwca 2006 roku, oczyszczalnia uzyskała nowe pozwolenie na odprowadzanie ścieków do rzeki Nurzec, ważne do 06.06.2016 Średnia ilość ścieków dowożonych do oczyszczalni wynosi około 300 m³/miesiąc (głównie z rzeźni i ubojni). Oględziny urządzeń oczyszczających ścieki w dniu kontroli, nie wykazały występowania nieprawidłowości w zakresie ochrony środowiska.
- **Oczyszczanie przydomowe na terenie Gminy Brańsk.** Do końca roku 2006 funkcjonowało ok. 322 oczyszczalni ścieków bytowo-gospodarczych. Zastosowane biologiczno-mechaniczne oczyszczanie ścieków z osadem czynnym, działa na zasadzie reaktorów integrujących komory napowietrzania i osadzania w jednym zbiorniku. Nie jest wymagane stosowania chemikaliów. W pierwszym półroczu 2007 Starostwo Powiatowe w Bielsku Podlaskim na wniosek wójta Gminy Brańsk udzieliło pozwolenia wodno-prawnego na odprowadzanie oczyszczonych ścieków z nowowybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowości Kiersnówek i Majorowizna (do rzeki Nurzec) oraz miejscowości Kiersnowo i 5 oczyszczalni położonych w obrębie gruntów wsi Kalnica (do rowów melioracyjnych).
- **Oczyszczalnia gminna w Rudce.** Za wprowadzanie w 2006, ścieków z oczyszczalni do wód powierzchniowych z naruszeniem warunków określonych w pozwoleniu wodno-prawnym, Podlaski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Białymstoku wymierzył Gminie Rudka karę pieniężną, której termin płatności na wniosek Wójta Gminy, odroczone do 30 września 2008 r. W celu poprawy efektu oczyszczania podjęto działania związane z rozbudową kanalizacji sanitarnej w gminie. Prace rozpoczęto w 2005 roku, zakończenie planowane jest na koniec września 2008 r. Na początku stycznia 2006 roku przekazano do eksploatacji 6447 m sieci kanalizacyjnej i 51 sztuk przyłączy we wsi Olędy. Kontrola oczyszczalni przeprowadzona w kwietniu 2006 r. nie stwierdziła nieprawidłowości w pracy oczyszczalni ścieków, jednakże dokonana równocześnie ocena analiz wody z rowu melioracyjnego, którym odprowadzane są ścieki do rzeki Nurzec wykazały pogorszenie warunków tlenowych oraz wzrost związków biogenych i wskaźników mikrobiologicznych. Analiza wody z rzeki Nurzec powyżej i poniżej ujścia rowu, nie wykazały już wyraźnego negatywnego oddziaływania ścieków z oczyszczalni.
- **Oczyszczalnia ścieków w Łubinie Kościelnym (gmina Bielsk Podlaski).** Eksploatacją oczyszczalni ścieków w Łubinie Kościelnym od końca października 2004 (od zakończenia przebudowy oczyszczalni) zajmuje się Zakład Usług Komunalnych w Bielsku Podlaskim. Pozwolenie z dnia 25.07.2006 roku ważne jest do lipca 2016 roku. Do oczyszczalni doprowadzane są ścieki systemem kanalizacyjnym ścieki z miejscowości: Łubin Kościelny, Łubin Rudołty, Grabowiec. Przedstawione w czasie ostatniej kontroli (wrzesień 2007 r.) wyniki analiz ścieków oczyszczonych (wykonanych przez Laboratorium Badania Ścieków PWiK Sp. z o.o w Hajnówce) wykazują brak przekroczeń warunków odprowadzania ścieków.

3.1.1.3 Wnioski

Wnioski z badań rzeki Białej i Orlanki przeprowadzonych w 2004 r.

- 1) **Badania rzeki Białej w 2004 roku** wykazały wody IV klasy czystości (niezadawalającej jakości) w przekroju pomiarowym powyżej Bielska Podlaskiego, oraz wody V klasy (złej jakości) poniżej Bielska Podlaskiego. Wskaźnikami klasyfikującymi w badanych punktach były: barwa (powyżej Bielska Podlaskiego), wskaźniki tlenowe (tlen rozpuszczony, ChZT_{Mn} , ChZT_{Cr}), wskaźniki mikrobiologiczne (ogólna liczba bakterii grupy coli i liczba bakterii coli typu kałowego) oraz wskaźnik biogeny - fosforany (poniżej Bielska).
- 2) Wyniki badań wykazywały wyraźny, negatywny wpływ odprowadzanych ścieków z Bielska Podlaskiego, które powodują degradację wód rzeki Białej.
- 3) Ocena ze względu na przydatność do bytowania ryb wykazała, że wody rzeki Białej w badanych punktach pomiarowych nie spełniają kryteriów jakim powinny odpowiadać wody do bytowania ryb w warunkach naturalnych.
- 4) Ocena podatności wody rzeki Białej na eutrofizację, wykazała przekroczenie wartości granicznych wskaźników stosowanych przy ocenie eutrofizacji wód powierzchniowych (powyżej których występuje eutrofizacja wód) w punkcie pomiarowym poniżej Bielska Podlaskiego.
- 5) **Badania rzeki Orlanki w 2004 roku** wykazały wody III klasy czystości (zadawalającej jakości) w punkcie pomiarowym usytuowanym powyżej m. Orla oraz wody IV klasy (niezadawalającej jakości) w przekrojach pomiarowych: poniżej m. Orla i w m. Chraboły (odcinek ujściowy). Wskaźnikami klasyfikującymi rzekę Orlankę w IV klasie w badanych punktach były: barwa, zawiesina (poniżej m. Orla), wskaźniki tlenowe (ChZT_{Mn} , ChZT_{Cr}), wskaźniki mikrobiologiczne (ogólna liczba bakterii grupy coli i liczba bakterii coli typu kałowego) oraz (w m. Chraboły) wskaźnik biologiczny – indeks saprobowości peryfitonu.
- 6) Wyniki badań wykazywały negatywny wpływ na Orlankę odprowadzanych ścieków z Bielska Podlaskiego (poprzez rzekę Białą), oraz z miejscowości Orla.
- 7) Ocena ze względu na przydatność do bytowania ryb wykazała, że wody rzeki Orlanki w badanych punktach pomiarowych nie spełniają kryteriów jakim powinny odpowiadać wody do bytowania ryb w warunkach naturalnych.
- 8) Ocena podatności Orlanki na eutrofizację, wykazała przekroczenie wartości granicznych wskaźników stosowanych przy ocenie eutrofizacji wód powierzchniowych (powyżej których występuje eutrofizacja wód) w punkcie pomiarowym powyżej i poniżej miejscowości Orla.

Badania Orlanki w 2006 roku - profil ujściowy w m. Chraboły.

- 1) Klasyfikacja ogólna wód wykazywała IV klasę ze względu na wartości: BZT_5 , ChZT_{Mn} , amoniaku, azotu Kjeldahla, fosforanów, liczby bakterii grupy coli typu kałowego oraz ogólnej liczby bakterii grupy coli. V klasę czystości wykazywały wartości: barwy i ChZT_{Cr} . Klasa czystości rzeki nie uległa zmianie w porównaniu do badań z 2004 roku.

- 2) Ocena wody ze względu na przydatność do bytowania ryb wykazała, że wody rzeki nie spełniają kryteriów, bytowania ryb w warunkach naturalnych ze względu na podwyższone wartości BZT₅, azotu amonowego, niezjonizowanego amoniaku, azotynów, fosforu ogólnego oraz niskie stężenie tlenu rozpuszczonego (ocena analogiczna jak w 2004 roku).

Wnioski z badań rzeki Nurzec przeprowadzonych w 2004 r.

- 1) Ostatnie badania wykazały wody III klasy (zadawalającej jakości) w punkcie pomiarowym w m. Boćki, w punktach powyżej i poniżej Brańska woda odpowiadała IV klasie (niezadawalającej jakości).
- 2) Wskaźnikami klasyfikującymi do IV klasy były najczęściej: barwa, wskaźniki tlenowe: ChZT_{Mn}, ChZT_{Cr}, wskaźniki mikrobiologiczne oraz w punkcie powyżej Brańska wskaźniki biogenne: azot Kjeldahla i fosfor ogólny.
- 3) Ocena wody ze względu na przydatność do bytowania ryb wykazała, że wody rzeki Nurzec w punktach pomiarowych na terenie powiatu nie spełniają kryteriów jakim powinny odpowiadać wody do bytowania ryb w warunkach naturalnych.
- 4) Ocena podatności wody rz. Nurzec na eutrofizację wykazała, że w punkcie powyżej Brańska wystąpiło nieznaczne przekroczenie wartości granicznej azotu azotanowego, powyżej której występuje eutrofizacja wód.

W 2006 roku badania przeprowadzono jedynie na ujściu Nurca do Bugu w miejscowości Tworkowice (powiat wysokomazowiecki). Ogólna ocena wód w tym profilu odpowiadała III klasie czystości. Ocena ze względu na przydatność do bytowania ryb wykazała, że wody rzeki Nurzec w tym profilu nie spełniały kryteriów jakim powinny odpowiadać wody do bytowania ryb w warunkach naturalnych.

3.1.2 Wody podziemne

3.1.2.1 Stan aktualny

- Obszar miasta Bielsk Podlaski charakteryzuje się różnymi warunkami występowania wód podziemnych. Głębokość zalegania wody podziemnej jest związana z ukształtowaniem terenu, przepuszczalnością gruntu oraz wysokościami względnymi danego obszaru. Wody obszaru miasta Bielsk Podlaski można podzielić na:
 - wody przypowierzchniowe terenów dolin i obniżeń, gdzie woda zalega przeważnie płycej niż 0,5 m p.p.t. tworząc jeden poziom wodonośny w utworach rzecznych lub bagiennych. Jest to teren skupienia wód powierzchniowych i gruntowych spływających z obszarów wysoczyznowych. Dlatego warstwa wodonośna jest bardzo zmienna i skutkuje fluktuacjami poziomu lustra wody. Najpłycej w Bielsku Podlaskim zalegają wody przypowierzchniowe i gruntowe w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Białej i Lubki. Zwierciadło wody kształtuje się tam zazwyczaj od powierzchni gruntu do około 1 m p.p.t. Należy przyjąć, że doliny rzek nie powinny między innymi z tego powodu być rozpatrywane jako obszary przewidywane pod inwestycje. Każde obniżenie lustra wody będące efektem osuszenia terenu przygotowywanego pod inwestycję będzie skutkowało zachwianiem

poziomu lustra wody w pobliskiej rzece, a to może prowadzić do znaczących zmian w składzie i liczebności organizmów wodnych oraz znacznego spadku jakości wody.

- wody gruntowe terenów wysoczyznowych charakteryzują się zazwyczaj ciągłym zwierciadłem. Lustro wody utrzymuje się tam na różnych głębokościach, co jest efektem zlegania na różnych głębokościach trudno przepuszczalnych frakcji gliniastych i ilastych, decydujących o wysokości słupa wody w wyżej położonych i łatwo przepuszczalnych utworach piaszczystych i żwirowych. Warstwy nieprzepuszczalne tworzą w efekcie lokalne warstwy wodonośne.

Głębokość zalegania wód gruntowych zależy od wyniesienia danego obszaru ponad dna dolin i obniżień. W przypadku bezpośredniego sąsiedztwa dolin rzecznych, wody gruntowe infiltracyjne (wsiąkające) są podtrzymywane przez wody gruntowe ustabilizowane na stałej głębokości wynikającej z istnienia stałego zwierciadła wody podziemnej. W innej sytuacji głębokość występowania wód gruntowych w Bielsku Podlaskim uzależniona jest od intensywności i długotrwałości opadów atmosferycznych oraz od głębokości zalegania gliny zwałowej pod utworami piaszczystymi. Wahania tego poziomu wód gruntowych mogą wynosić ca 1,5 m. Największym obszarem występowania tych wód jest taras nadzalewowy doliny rz. Białej. Jednocześnie na terenach wysoczyznowych, zbudowanych z utworów trudnoprzepuszczalnych występują także wody płytsze zwane "wierzchówkami". Warstwę wodonośną tych wód tworzą silnie spiaszczone warstwy glin lub niewielkie piaszczyste przewarstwienia w glinach. Wody „wierzchówkowe” uzależnione są od intensywności opadów atmosferycznych i wiosennych roztopów, co daje znaczne wahania zwierciadła wód i jego powierzchniowego zasięgu. Niewielkie zagłębienia bezodpływowe występujące na terenach wysoczyznowych obszaru miasta charakteryzują się niekorzystnym reżimem wód gruntowych, co powoduje, że odpływ wody do pobliskich cieków utrudniony jest zmienną przepuszczalnością gruntów i małymi spadkami terenu. W efekcie tworzą się obszary lokalnej koncentracji wody powierzchniowej i gruntowej utrudniających prace związane z rozpoczynaniem inwestycji. Istotne jest, że wody te nie mają ciągłego poziomu i w większości zalegają płycej niż 2,0 m, p.t. W takich przypadkach dokonywanie zabiegów osuszających teren przed inwestycjami jest uzasadnione i nie powoduje negatywnych skutków dla wód podziemnych niżej położonych np. wód wgłębnych.

- tereny wysoczyznowe z wodą wgłębnią występują pod warstwą glin zwałowych, które tworzą na obszarze Bielska zasadniczą powierzchnię tych terenów. Poziom wód typu wgłębego daje zwierciadło o charakterze napiętym i występuje przeważnie poniżej 3 metrów od powierzchni terenu. Głębokość występowania wód wgłębnych zależy więc głównie od miąższości warstwy gliniastej oraz ukształtowania terenu. Terytorialnie występowanie wód wgłębnych na terenie Bielska Podlaskiego pokrywa się z zasięgiem występowania w podłożu glin zwałowych. Oznacza to, iż na terenach występowania glin zwałowych wody wgłębne są stosunkowo dobrze izolowane od negatywnych czynników zewnętrznych.
- Wody podziemne o znaczeniu użytkowym na terenie miasta Brańsk występują głównie w piaszczysto-żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz węglanowych utworach kredowych. Głównym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę pitną i potrzeby gospodarcze na terenie gminy są wody podziemne pochodzące z utworów czwartorzędowych. Według badań w ramach monitoringu regionalnego w 2004 r. wody podziemne były niskiej jakości (IV klasa) ze względu na zawartość NH_4 i HCO_3 , a zawartość manganu przekraczała poziomy dopuszczalne w wodzie do spożycia. Gmina miejska Brańsk zalicza się do obszarów o bardzo ograniczonych zasobach wód podziemnych – jednostkowe zasoby wód podziemnych w $\text{m}^3/24\text{h}/\text{km}^2$ wynoszą od 5-50 (do 0.578 l/sek/ km^2).
- W dolinach rzek i strumieni gminy Bielsk Podlaski występują punkty o zmiennej przepuszczalności z tendencją do stałego zawodnienia. Pierwszy ciągły poziom wodonośny na terenie gminy związany jest z utworami piaszczystymi i żwirowymi zalegającymi od pow. terenu. Zwierciadło wody gruntowej tego poziomu występuje na różnych głębokościach zależnie od wysokości względnej. Najpłycej - mniej niż 2 m. wody tego poziomu występują w obrębie dolin rzecznych (Narwi, Orlanki, Białej, Łoknicy) i dolinek

denudacyjnych. Wahania zwierciadła wody tego poziomu zależne są od intensywności opadów i wiosennych roztopów i wynoszą około 1,5 m. Głównym poziomem użytkowym zaopatrującym w wodę mieszkańców gminy jest czwartorzędowe piętro wodonośne. Osady czwartorzędowe wykształcone są w postaci naprzemianległych glin oraz serii piaszczysto-żwirowych. Rytm przewarstwień poszczególnych osadów obserwowany w wierceniach hydrogeologicznych jest bardzo zróżnicowany.

- Głównie źródło ujmowania wód podziemnych na terenie gminy Boćki dla celów użytkowych stanowią utwory czwartorzędowe.
- Głównym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę pitną i potrzeby gospodarcze na terenie gminy Brańsk są wody podziemne pochodzące z utworów czwartorzędowych. Występowanie wód w utworach trzeciorzędowych ma ścisłe powiązanie z piaszczystą serią oligocenu i miocenu. Powierzchnia stropu utworów wodonośnych o miąższości od kilkunastu do 40 m. znajduje się na głębokości 100-150 m. Przy czym należy podkreślić, że wody ujmowane z utworów oligoceńskich odznaczają się dobrą i dużą wydajnością. Natomiast wody ujmowane z utworów miocenijskich (miąższość ca 20 m.) wykształconych w postaci łąk i piasków z wkładkami lignitu nie rokują dużej ilości wody ani jej dobrej jakości. W obrębie utworów czwartorzędowych wyróżnia się kilka poziomów wodonośnych charakteryzujących się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym. Obszarami o odmiennych warunkach występowania wód gruntowych na terenie gminy są:

- obszary tarasu zalewowego rz. Nurca i innych cieków wodnych – wody występują tu w piaskach lub piaskach pod wodami i wykazują znaczne wahania w zależności od wahań wód w rzekach, głównie Nurcu. Wody te tworzą swobodne zwierciadło, którego głębokość zalegania zależna jest od wielkości opadów i tak: w okresach suchych może zalegać na głębokościach od 1,5 do 3,0 m npm terenu a w okresach wzmożonych opadów względnie mokrych latach od 0,3 do 0,5 m, a nawet na powierzchni terenu.
- obszary obniżen wysoczyznowych zbudowane z piasków podścielonych trudno przepuszczalną gliną. Wody gruntowe występujące w tych piaskach charakteryzują się swobodnym zwierciadłem zalegającym na głębokości od 1,2 – 2,0 m. Jest to uwarunkowane głównie głębokością zalegania stropu gliny i jego ukształtowaniem,
- obszary wysoczyznowe zbudowane z glin, w obrębie których znajdują się przewarstwienia piaszczyste. Wody gruntowe na obszarach zbudowanych z glin występują jedynie w jej przewarstwień piaszczystych. Charakteryzują się zmienną głębokością zależną od głębokości tych przewarstwień i ich przestrzennego rozmieszczenia. Przeciętna głębokość zalegania tych wód kształtuje się w granicach od 2,0 do 5,0 m, lokalnie poniżej 5,0 m. Wody występujące w glinie nie zachowują wspólnego poziomu. Wody poziomu przypowierzchniowego na obszarach, gdzie występuje brak warstwy izolacyjnej w stropie tych wód wykazują duże zanieczyszczenia bakteriologiczne oraz zwiększone ilości związków żelaza i manganu.

Zaopatrzenia ludności dobrą wodę pitną powinno odbywać się na bazie ujęć wód z poziomu międzymorenowego i spągowanego utworów czwarto-rzędowych, względnie z ujęć wód zalegających jeszcze głębiej – oligocenu.

Aktualnie w ramach zwodociągowania wsi na terenie gminy funkcjonują następujące ujęcia wód podziemnych:

- Kalnica–2 studnie o głębokości 80 i 81 m i wydajności 105 m³/h i 108 m³/h,
 - Brzeźnica–2 studnie o głęb. 69,2 m i 87,0 m i wydajności 64,6 m³/h i 107 m³/h,
 - Koszewo–2 studnie o głęb. 83,0 m i 82,0 m i wydajności 44 m³/h i 51 m³/h,
 - Domanowo–2 studnie o głęb. 90 m i 93 m i wydajności 84 m³/h i 85,7 m³/h
- Gmina Orla położona jest w strefie zasilania czwarto- i trzeciorzędowego w IX regionie hydrogeologicznym lubelsko-podlaskim. Wiek głównych pięter wodonośnych tego regionu -kreda i jura, natomiast drugorzędnych -czwartorzęd i trzeciorzęd. Pierwsze zwierciadło wód podziemnych występuje już na głębokości 0-5m, ale w obrębie wzniesień głębokość

ta waha się w granicach 5-20 m. Głębokość formacji wodonośnych, z których pobiera się wodę do celów pitnych wynosi od 20 do 150 m. Cały obszar gminy znajduje się w strefie o średniej zasobności o porowych formacjach wodonośnych (Atlas Rzeczypospolitej Polskiej 1993-1997). Wody z ujęć do celów pitnych generalnie odpowiadają klasie Ib tzn. woda o wysokiej jakości nieznacznie zanieczyszczona, odpowiadająca normom dla wód pitnych i gospodarczych wymagająca ewentualnego okresowego uzdatniania. Należy zaznaczyć, że w ujęciu Oleksze występuje woda klasy Ia tzn. woda o najwyższej jakości nie wymagająca uzdatniania. Zasoby eksploatacyjne ujęć wód podziemnych na terenie gminy

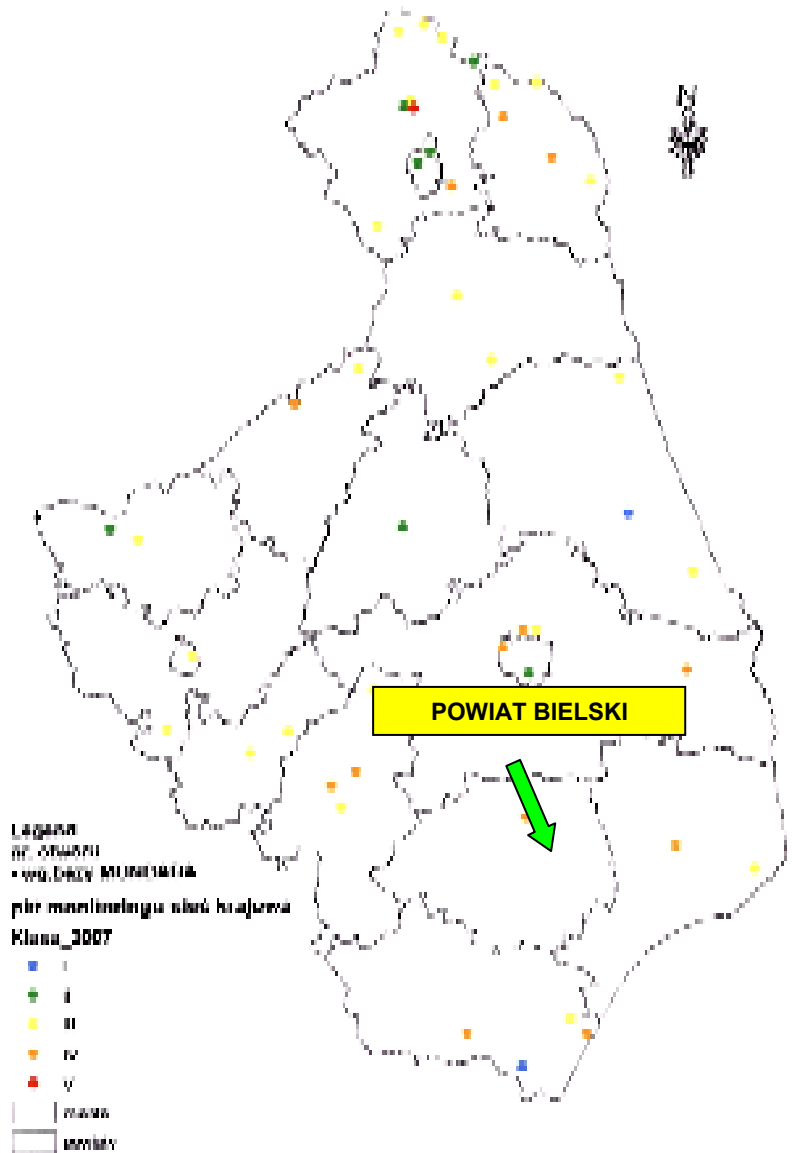
- Na terenie gminy Rudka wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują głównie w piaszczysto – żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz węglanowych utworach kredowych. Głównym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę pitną i na potrzeby gospodarcze na terenie gminy są wody podziemne pochodzące z utworów czwartorzędowych. Osady czwartorzędowe wykształcone są w postaci naprzemianległych glin i serii piaszczysto – żwirowych pełniących funkcje poziomów wodonośnych. Poziomy te charakteryzują się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym. Są to następujące poziomy wodonośne:
 - poziom III – spągowy,
 - poziom II – międzymorenowy (IIb i IIa),
 - poziom I – przypowierzchniowy.

Na terenie gminy pobór wody odbywa się z dwóch studni wierconych: podstawowej SW – 1 o głębokości 62,0 m i awaryjnej o głębokości 55,0 m. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne ujęcia wynoszą $Q = 58,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

- Wody o znaczeniu użytkowym na terenie gminy Wyszki występują w piaszczysto – żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz węglanowych utworach kredowych. Wodonośność utworów przedczwartorzędowych jest stosunkowo słabo rozpoznana. W kredzie wody występują przede wszystkim w utworach piaszczystych oraz szczelinach opok, złogach kredy pizającej. Natomiast występowanie wód w utworach trzeciorzędowych ma ścisłe powiązanie z piaszczystością serią oligocenu i miocenu o miąższości dochodzącej do 40 m. Powierzchnia stropowa utworów wodonośnych trzeciorzędowych zalega na głębokości 130 – 180 m. Wody ujmowane z utworów oligoceńskich odznaczają się dobrą jakością i dużą wydajnością ($40 - 50 \text{ m}^3/\text{h}$) z jednego utworu wiertniczego przy depresji 10 – 15 m. Głównym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę pitną i potrzeby gospodarcze na terenie gminy są wody podziemne pochodzące z utworów czwartorzędowych. Osady czwartorzędowe wykształcone są w postaci naprzemianległych glin i serii piaszczysto – żwirowych pełniących funkcję poziomów wodonośnych. Poziomy charakteryzują się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym. Głębokość zalegania zwierciadła wody w dolinach rzecznych Narwi, Strabelki, Pulszanki, Bronki i innych cieków wodnych i zagłębieniach terenowych waha się w granicach od 0,2 – 1,0 m, a na obszarach wysoczyznowych do 5 – 6 m, lokalnie powyżej 8 m. W części gminy zbudowanej z gliny istnieje możliwość występowania tzw. wód zawieszonych zajmujących lokalne obniżenie stropu glin zwałowych wypełniających łatwo przepuszczalnymi piaskami. Głębokość zalegania zwierciadła wody tego poziomu zależna jest w dużej mierze od intensywności opadów i wiosennych roztopów – wahania mogą wynieść 1,5 m. Wody tego poziomu są szczególnie narażone na zanieczyszczenia bakteriologiczne. Ujmowanie wód z poziomu czwartorzędowego lub osadów trzeciorzędowych – oligocenu powinno być źródłem zaopatrzenia ludności w dobrą wodę pitną. Gmina Wyszki należy do obszarów o ograniczonych lokalnie dobrych zasobach wód podziemnych. Na terenie gminy Wyszki brak jest punktów monitoringowych wód podziemnych w ramach badań przeprowadzonych przez WIOŚ.

Na terenie powiatu bielskiego w sieci monitoringu wód podziemnych zlokalizowano 1 punkt pomiarowy w sieci monitoringu krajowego (studnia w m. Andrianki) oraz 1 punkt pomiarowy w sieci regionalnej (studnia w m. Brańsk). Ostatnie badania przeprowadzono w 2005 roku, a w **2006 roku studni tych nie badano.**

Z przeprowadzonych w 2005 roku badań wynika, że wody podziemne na terenie powiatu bielskiego, podobnie jak w 2004 roku, były niezadowolającej jakości (studnia w m. Brańsk – IV klasa) i złej jakości (studnia w m. Andryjanki – V klasa). Uzyskane wartości wskaźników jakości wody potwierdzają oddziaływania antropogeniczne. Woda nie spełniała wymagań warunków określonych dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

RYSUNEK NR 2 Ocena jakości wód podziemnych woj. podlaskie 2007r.⁵

3.1.2.2 Zagrożenia

Wody podziemne należące do zasobów naturalnych, coraz bardziej zagrożone są zanieczyszczeniami z powierzchni ziemi. Konieczna jest ich szczególna ochrona, jako zasobów

⁵ Źródło: Wyniki badań wód podziemnych na terenie województwa podlaskiego w 2007r. – WIOŚ Białystok 2008r.

nieodnawialnych. Niezbędna jest ochrona znacznych obszarów, pod którymi znajdują się Główne Zbiorniki Wód Podziemnych. W Polsce jest ich około 180, a obszar obejmuje ponad 52 % powierzchni naszego kraju.

Najczęściej wody podziemne zanieczyszczone są lokalnie lub na większych obszarach różnymi substancjami chemicznymi, głównie są to azotany, fosforany, chlorki, siarczany i bardzo często substancje ropopochodne. Zanieczyszczenia siarczanami występują przede wszystkim na terenach przemysłowych, azotanami i fosforanami na terenach rolniczych, są one także przyczyną degradacji zbiorników wodnych. Najpowszechniej występującymi przyczynami zanieczyszczeń wód podziemnych są wycieki z nieizolowanych wysypisk odpadów, z baz paliwowych i stacji sprzedaży paliw do pojazdów samochodowych.

3.1.2.3 Wnioski

Zasoby wód na terenie powiatu bielskiego są wystarczające, jednak ich jakość nie jest zbyt dobra. W ostatnich latach notuje się spadek zużycia wody podziemnej. Spowodowane jest to zmniejszonym zapotrzebowaniem na cele przemysłowe (spadek produkcji) oraz oszczędną gospodarkę wodą.

TABELA NR 4 Zestawienie stanowisk badawczych jakości wód podziemnych w roku 2004 na terenie powiatu bielskiego i ich klasyfikacja

Nr otworu w sieci	Rodzaj sieci	Miejscowość /gmina	Stratygrafia	Głębokość stropu	Wody	Typ ośrodka	Użytkowanie terenu	Obszary GZWP	Klasa wód 2004	Wskaźniki w zakresie stężeń odpowiadających wodzie o niskiej jakości		Wskaźniki przekracz. w 2004r. normy dla wód przezn. Do spożycia przez ludzi
										Klasa IV	Klasa V	
21	R	Brańsk [sw]	Q	50,0	W	1	7	-	IV	NH ₄ , HCO ₃	-	Mn
727	k	Andryjanki /Boćki [sk]	Q	2,3	G	1	7	poza	V	-	NO ₃ , K	NO ₃

Źródło: Informacja o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego – WIOŚ w Białymstoku, październik 2005r.

Objaśnienia do tabeli:

Q – czwartorzęd
sw – studnia wiercona,
sk – studnia kopana

Rodzaj wód:

W - wgłębne – wody poziomów artezyjskich i subartezyjskich
G – gruntowe – wody płytkiego krążenia o swobodnych zwierciadle wody

Typ ośrodka:

1 – warstwa porowa
Użytkowanie terenu – dominujący sposób użytkowania w promieniu 500 m
7 – obszary zabudowane

3.2 Powietrze atmosferyczne

3.2.1 Emisja, emisja niska i imisja

3.2.1.1 Stan aktualny

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ: wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, warunki klimatyczne i topografia terenu.

Powiat bielski charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu i warunkami klimatycznymi, co ma istotny wpływ na rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń. Region, podobnie jak cała Polska, znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza (około 36%). Sprzyja to napływowi zanieczyszczeń z dalszych odległości, w tym z terenów uprzemysłowionych w Polsce i Europie. Napływ mas powietrza z zachodu ma największe znaczenie dla wielkości stężeń zanieczyszczeń powietrza i ładunków wnoszonych z opadami do podłoża w Polsce północno-wschodniej.

Powiat bielski charakteryzuje się stosunkowo niewielkim poziomem emisji zanieczyszczeń do powietrza. W stosunku do lat ubiegłych nie nastąpiły w roku 2006 żadne istotne zmiany. Na terenie powiatu bielskiego największymi źródłami zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego są ciepłownie miejskie i osiedlowe oraz zakłady przemysłowe zlokalizowane w Bielsku Podlaskim.

Na emisję całkowitą zanieczyszczeń powietrza składa się emisja ze źródeł stacjonarnych pochodząca z energetyki zawodowej, energetyki przemysłowej, technologii przemysłowych i innych źródeł stacjonarnych (kotłownie lokalne, paleniska domowe, warsztaty rzemieślnicze, rolnictwo i inne) oraz ze źródeł mobilnych. Rozwój motoryzacji zwiększa narażenie ludności na zanieczyszczenie tlenkami azotu oraz zapylenie wtórne. Rozkład wielkości emisji zanieczyszczeń powietrza na danym obszarze jest ściśle uzależniony od stopnia jego uprzemysłowienia oraz rodzaju stosowanych paliw.

Do substancji mających największy udział w emisji zanieczyszczeń pochodzących głównie z procesów spalania energetycznego należą: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla i pyły.

Do zakładów kontrolowanych przez WIOŚ na terenie powiatu należą:

- „Mlekovita” Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim,
- Zakład Mięсны „NETTER” Czyżew Zakład w Bielsku Podlaskim,
- Przedsiębiorstwo Drogowo – Mostowe „MAKSUBUD” Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim,
- „SUEMPOL” Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim,
- P.P.H.U. „SOKÓŁ” w Brańsku,
- Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe „RolMlek” J. Arnold, A. Siemiończuk w Bielsku Podlaskim.

Emisja niska

Niska emisja, pochodząca głównie z lokalnych kotłowni i gospodarstw indywidualnych stanowi lokalnie poważny problem, w szczególności na terenach wiejskich. Niska emisja jest zagadnieniem trudnym do szybkiego rozwiązania ze względu na brak informacji o rozkładzie przestrzennym emisji, a

także bardzo duże rozproszenie jej źródeł. Dodatkowo, uciążliwości związane z niską emisją charakteryzują się sezonowością - wyraźnie wzrastają w sezonie grzewczym zaś w lecie ich znaczenie jest niewielkie.

Imisja

Głównym źródłem informacji o stanie zanieczyszczenia atmosfery jest obserwacja zmian, jakie zachodzą w ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza oraz stężeń zanieczyszczeń powietrza i opadów atmosferycznych.

Podstawowymi parametrami charakteryzującymi stan zanieczyszczenia powietrza są średnie stężenia substancji w powietrzu dla określonych okresów uśredniania.

Ocena stopnia zanieczyszczenia powietrza na terenie woj. podlaskiego dokonywana jest w oparciu o pomiary kontrolne głównych zanieczyszczeń bezpośrednio emitowanych do atmosfery (emisja) oraz badania monitoringowe substancji powstających w atmosferze (imisja).

Na terenie woj. podlaskiego badania imisji prowadzone są głównie w miastach. Podstawowy program pomiarowy obejmuje pobór prób i oznaczenie dwutlenku siarki (SO₂), dwutlenku azotu (NO₂) i pyłu zawieszonego.

Na terenie powiatu bielskiego oceny jakości powietrza dokonano na podstawie pomiarów prowadzonych metodą pasywną. Cykl badawczy został zrealizowany w okresie od lutego 2003 r. do stycznia 2004 r.

Wykonana w 2007 roku aktualna ocena jakości powietrza w województwie (art.89 Ustawy Prawo ochrony środowiska) wskazuje, że strefę - powiat bielski zaliczono do wynikowej klasy A, dla której poziom stężeń nie przekracza wartości dopuszczalnej. Pozwala to na sformułowanie następujących wniosków dotyczących powiatu bielskiego:

1. Wyniki badań, w odniesieniu do obowiązujących norm dopuszczalnych stężeń substancji szkodliwych dla zdrowia w powietrzu atmosferycznym wskazują na dobrą jakość powietrza na terenie powiatu bielskiego.
2. Nie stwierdzono przekroczeń średniorocznych dopuszczalnych stężeń SO₂, NO₂, i benzenu. Wartości były znacznie niższe od norm dopuszczalnych.
3. W sezonie grzewczym obserwowano nieznaczny wzrost zanieczyszczeń SO₂, przypadku NO₂ i benzenu nie obserwowano podobnej zależności.

Bilansowe wielkości emisji dla poszczególnych zanieczyszczeń za 2006 rok przedstawiały się w powiecie bielskim następująco:

- dwutlenek azotu (NO₂) – 98 ,0 Mg/rok;
- dwutlenek siarki (SO₂) – 115,8 Mg/rok;
- tlenek węgla (CO) – 350,3 Mg/rok;
- dwutlenek węgla (CO₂) – 54325,1 Mg/rok;

- pył ogółem – 127,1 Mg/rok.

3.2.1.2 Zagrożenia

Delegatura w Łomży Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku w 2006r. kontrolowała w zakresie przestrzegania norm ochrony powietrza największe z ww. obiektów. Były to:

- **„Mlekovita” Spółka z o.o. w Bielsku Podlaskim.** Źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest kotłownia zakładowa wyposażona w 3 kotły o mocy 6,5 MW każdy. Spaliny odprowadzane są do powietrza za pośrednictwem baterii cyklonów emitorem ceramicznym o wys. 60 m. Zakład posiada pozwolenie zintegrowane, dla instalacji: zakładu przetwórstwa mleka i produkcji wyrobów mleczarskich w Bielsku Podlaskim. Pozwolenie obejmuje m. in. warunki wprowadzania zanieczyszczeń do powietrza. Termin ważności pozwolenia ustalono na okres 10 lat od daty otrzymania decyzji. W wyniku kontroli stwierdzono, że zakład wywiązuje się z obowiązku prowadzenia (co najmniej dwukrotnie w ciągu roku) pomiarów stężeń substancji zanieczyszczających w gazach odlotowych z eksploatowanych kotłów. Przeprowadzony w trakcie kontroli obiektu pomiar emisji zanieczyszczeń z kotła OKR – 5 Nr 1 nie wykazał przekroczeń. W zakładzie znajdują się również urządzenia i instalacje z których emisja zanieczyszczeń może się przyczynić do zubażania warstwy ozonowej. Urządzenia mają założone karty obsługi technicznej i naprawy, które są zgodne z obowiązującymi wzorami. Obowiązkowe sprawdzanie szczelności urządzeń (zawierających od 3 kg do 30 kg substancji kontrolowanych) wykonywane jest przez PHU „RolMlek” J. Arnold, A. Siemieńczuk. Urządzenia instalacje zawierające substancje kontrolowane nie były oznakowane („niebezpieczne dla warstwy ozonowej”).
- **Zakład Mięсны „NETTER” Czyżew Zakład w Bielsku Podlaskim.** Źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza jest kotłownia zakładowa wyposażona w 2 kotły o mocy nominalnej 2,2 MW każdy (wyposażone w indywidualny odpylacz cynkowy), spaliny odprowadzane są kominem stalowym wolnostojącym o wys. 35 m. Źródło emisji stanowią także procesy technologiczne (parzenie i wędzenie) w których używane są komory wędzarnicze wyposażone, w dymogeneratory oraz tzw. układy myjki dymu do ograniczenia emisji substancji zanieczyszczających. Zakład posiada pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza z kotłowni oraz procesów technologicznych z dnia 22.03.2005 r. wydaną przez Starostę Powiatowego. Termin ważności pozwolenia do 31.03.2015 r. Firma wywiązuje się z obowiązku wykonywania dwukrotnie w ciągu roku pomiarów wielkości emisji zanieczyszczeń z eksploatowanych kotłów. Pomiary przeprowadzone w kwietniu i październiku 2006 r. nie wykazały przekroczeń wielkości dopuszczalnych ustalonych pozwoleniem Starosty Powiatowego. W dniu kontroli dokonano pomiaru wielkości emisji zanieczyszczeń do powietrza z komory wędzarniczej. Przekroczeń nie stwierdzono.
- **Przedsiębiorstwo Drogowo – Mostowe „MAKSUD” Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim** Źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza są: wytwórnia mas bitumicznych wyposażona w instalacje produkcyjną, zbiorniki magazynowe asfaltu oraz oleju opałowego oraz zespół dozowania kruszywa; kotłownia przedsiębiorstwa, w której podjęto działania mające na celu wymianę dotychczas eksploatowanych kotłów na nowe opalane węglem kamiennym oraz składowiska kruszywa. Zakład posiada pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza z wytwórni mas bitumicznych z dnia 19.06.2006 r. wydaną przez Starostę Powiatowego. Termin ważności pozwolenia do 31.05.2016 r. W trakcie kontroli prowadzony był montaż węzła betoniarzkiego TECWILL typu COBRA. Eksploatacja tej instalacji wymaga pozwolenia na wprowadzanie pyłów i gazów do powietrza. W wyniku kontroli nakazano wystąpienie z wnioskiem do Starosty Powiatowego w sprawie uregulowania stanu formalno – prawnego w zakresie emisji zanieczyszczeń z procesów produkcji betonu. Zarządzenie zostało wykonane.
- **„SUEMPOL” Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim** Źródła emisji zanieczyszczeń spełniają wymogi techniczne. Zakład posiada pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza z instalacji wędzarniczej z dnia 12.07.2006 r. wydaną przez Starostę Powiatowego. Termin

ważności pozwolenia do 30.06.2016 r. Ze względu na moc kotłów podmiot zwolniony jest z ustawowego obowiązku posiadania decyzji o emisji dopuszczalnej. Przeprowadzony został w czasie kontroli pomiar emisji zanieczyszczeń z instalacji wędzarniczej. Przekroczeń nie stwierdzono.

- **P.P.H.U. „SOKÓŁ” w Brańsku** Źródłami zorganizowanej emisji zanieczyszczeń do powietrza są: kocioł o mocy cieplnej 17 kW, pracujący na potrzeby ubojni, zanieczyszczenia odprowadzane są kominem murowanym o wysokości ok. 10 m; kocioł o mocy cieplnej 22 kW, eksploatowany na potrzeby c.o. i c.w.u. w zakładzie, zanieczyszczenia kierowane są do powietrza emitorem stalowym o wysokości ok. 9 m; kocioł o mocy cieplnej 80 kW, pracujący na potrzeby pary technologicznej przy produkcji wędlin, spaliny odprowadzane do powietrza kominem murowanym o wysokości ok. 9 m oraz instalacja wędzenia wyrobów – dwie komory wędzarnicze (tradycyjne) 2 – wózkowe, zanieczyszczenia odprowadzane do powietrza kominem murowanym o wysokości ok. 10 m. Ze względu na moc ciepłą eksploatowanych kotłów kontrolowany podmiot jest zwolniony z obowiązku posiadania pozwolenia na wprowadzanie pyłów i gazów do powietrza. Wymagana jest decyzja na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza z prowadzonych procesów technologicznych tj. z instalacji wędzenia wyrobów. W wyniku kontroli nakazano wystąpienie z wnioskiem do starosty Bielskiego o uregulowanie stanu formalno – prawnego w tym zakresie. Zarządzenie zostało wykonane.
- **Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe „RolMlek” J. Arnold, A. Siemieńczuk w Bielsku Podlaskim** W zakładzie prowadzony jest obrót substancjami zubożającymi warstwę ozonową (kontrolowanymi), obsługa techniczna urządzeń i instalacji zawierających substancje kontrolowane. Podmiot posiada wymagane dokumenty dotyczące prowadzonej działalności (aktualne świadectwo kwalifikacji, ewidencję substancji kontrolowanych, oznakowane urządzenia zawierające substancje kontrolowane). Zakład przekazał również za rok 2004 i 2005 w.w ewidencje do Biura ochrony warstwy Ozonowej w Warszawie.

3.2.1.3 Wnioski

Najważniejsze problemy występujące na terenie powiatu bielskiego to:

- zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego wynikające ze spalania paliw stałych, głównie w sektorze komunalno - bytowym, z pożarów lasów oraz z niektórych procesach przemysłowych,
- głównym zagrożeniem jest emisja pyłów zwieszonych, szczególnie jego drobniejszych frakcji,
- zanieczyszczenia komunikacyjne związane ze wzrostem liczby pojazdów,
- wzrastająca liczba stref wymagających opracowania i wdrożenia naprawczych programów ochrony powietrza, spowodowana nadmierną emisją pyłów.

3.3 Powierzchnia ziemi

Najczęstszymi formami użytkowania terenu na terenie powiatu bielskiego są: użytki rolne, użytki zielone, lasy.

TABELA NR 5 Zestawienie zbiorcze danych dotyczących powierzchni użytków rolnych, lasów i pozostałych gruntów w poszczególnych gminach powiatu bielskiego

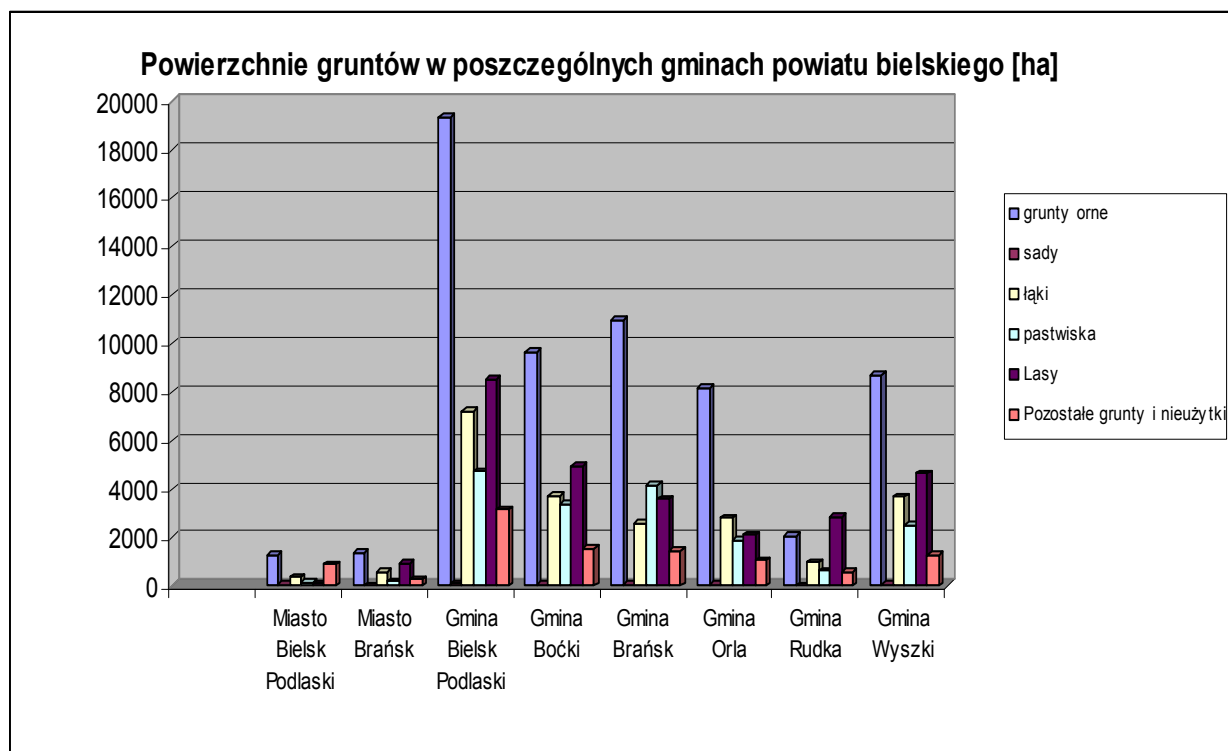
Lp.	Gmina	Ogólna powierzchnia gminy	Użytki rolne				Lasy	Pozostałe grunty i nieużytki
			grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
[ha]								
1.	Miasto Bielsk Podlaski	2 688	1 278	33	339	99	65	874
2.	Miasto Brańsk	3 243	1 343	3	563	163	916	255
3.	Gmina Bielsk Podlaski	43 014	19 374	84	7 219	4 707	8 484	3 146
4.	Gmina Boćki	23 206	9 671	17	3 712	3 358	4 929	1 519
5.	Gmina Brańsk	22 730	10 950	55	2 573	4 168	3 561	1 423
6.	Gmina Orla	15 968	8 137	26	2 800	1 868	2 101	1 036
7.	Gmina Rudka	7 021	2 055	2	960	610	2 854	540
8.	Gmina Wyszki	20 650	8 662	17	3 665	2 454	4 619	1 233

Źródło: www.stat.gov.pl – dane za 2005r.

WYKRES NR 5 Powierzchnie poszczególnych gmin powiatu bielskiego [ha]⁶

⁶ www.stat.gov.pl – dane za 2006r.

WYKRES NR 6 Powierzchnie użytków rolnych, lasów i gruntów pozostałych w gminach powiatu bielskiego [ha]⁶

Według podziału fizjograficznego Polski obszar powiatu bielskiego należy do prowincji Nizin Wschodniobałtycko-Białoruskich (Podprowincja: Wysoczyzny Podlasko-Białoruskie, Makroregion: Nizina Północnopodlaska, Mezoregion: Dolina Górnej Narwi oraz Równina Bielska). Dolina Górnej Narwi rozciąga się na powierzchni około 480 km² pomiędzy Wysoczyzną Białostocką, Równiną Bielską i Wysoczyzną Wysokomazowiecką. Narew bierze początek na białoruskim Przedpolesiu Zachodnim i wykorzystuje pradolinę, związaną ze stadiem Wkry zlodowacenia warciańskiego. Pod Surażem skręca na północ i wraz z doliną zatacza trzy duże łuki, po czym przyjmuje z prawej strony Supraśl i wpływa do Kotliny Biebrzańskiej. W górnym odcinku uchodzi do niej z lewej strony Narewka, płynąca z Puszczy Białowieskiej oraz Orlanka z okolic Bielska Podlaskiego. Dno doliny jest zabagnione, rzeka rozwidła się i meandruje, w związku z czym w samej dolinie brak większych osiedli i stanowi ona pewną zaporę komunikacyjną. W ostatnich latach utworzono w pobliżu granicy państwa zbiornik zaporowy Jezioro Siemianowskie o pojemności 70 mln m³, długości 11 km i szerokości 4 km, przecięty linią kolejową do granicy państwa w kierunku Wołkowyska. Dolinę Górnej Narwi przecinają dwie inne linie kolejowe: z Łap do Białegostoku (warszawsko-petersburska) i z Białegostoku do Bielska Podlaskiego.

Równina Bielska zajmuje powierzchnię około 2800 km² między Doliną Górnej Narwi a Wysoczyzną Drohiczyńską i Wysoczyzną Wysokomazowiecką, natomiast poza granicą państwa - z Przedpolesiem Zachodnim. Powierzchnię równiny urozmaicają wzgórza kemowe związane z recesją zlodowacenia warciańskiego. Przez równinę przebiega dział wód Narwi (Narewki i Orlanki) oraz Bugu (Leśnej i Nurca). Jest to kraina przeważnie rolnicza. Użytki rolne zajmują 75% powierzchni. We

wschodniej części regionu występuje duży kompleks leśny Puszczy Białowieskiej, obejmujący w granicach Polski 580 km². Głównym miastem regionu jest Bielsk Podlaski (ok. 27,5 tys. mieszk.), niegdyś stolica ziemi bielskiej, która prawa miejskie uzyskała w 1440 r. Znacznie mniejszy jest położony na prawym brzegu Nurca Brańsk (ok. 3,7 tys. mieszk.), który prawa miejskie uzyskał w końcu XV w. i był miejscem sejmików szlachty bielskiej.

3.3.1 Gleby

3.3.1.1 Stan aktualny

Gleby powiatu bielskiego są dość silnie zróżnicowane. Mają niezbyt korzystne stosunki wodne – wody gruntowe zalegają dość głęboko, a możliwości gromadzenia wody w glebie są małe. Biorąc pod uwagę strukturę obszarową powiatu największy odsetek stanowią gleby IV kl. około (50 %) i V kl. bonitacyjnej (26 %). Gleby I i II kl. nie występują, zaś kl. III stanowią około 14 %, kl. VI i VI z 10 % ogółu gruntów. W województwie podlaskim pod względem jakości gleb powiat bielski zajmuje trzecie miejsce, po powiecie wysokomazowieckim i skim.

TABELA NR 6 Klasy bonitacyjne użytków zielonych

Wyszczególnienie	Klasy bonitacyjne użytków zielonych				
	III	IV	V	VI	VIZ
Województwo podlaskie	18019	169765	141421	65413	4702
Powiat bielski	3760	19843	12356	2712	225
Bielsk Podlaski – miasto	188	218	72	11	1
Brańsk - miasto	155	347	256	18	0
Bielsk Podlaski – gmina	1209	6039	3641	1009	87
Boćki	572	2669	2302	451	47
Brańsk - gmina	791	3664	2029	480	37
Orla	468	2362	1623	400	22
Rudka	102	1012	443	80	15
Wyszki	275	2532	1990	263	16

Źródło: Powiatowy program ochrony środowiska na lata 2004 – 2008, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008 – 2011 – Bielsk Podlaski, grudzień 2003r.

TABELA NR 7 Bonitacja gruntów ornych (łącznie z sadami)

Wyszczególnienie	Klasy bonitacyjne gruntów ornych						
	IIIA	IIIB	IVA	IVB	V	VI	VIZ
Województwo podlaskie	6960	57460	173894	209970	213216	129006	11347
Powiat bielski	737	10137	17849	13480	14053	5716	309
Bielsk Podlaski – miasto	21	273	492	244	158	15	0
Brańsk - miasto	128	408	302	98	238	76	0
Bielsk Podlaski – gmina	213	3260	5150	4615	4662	1615	102
Boćki	166	1602	2803	1691	2264	1155	59
Brańsk - gmina	73	2012	3795	2503	2097	757	19
Orla	69	1679	2406	1377	1567	764	52
Rudka	64	280	383	340	362	167	9
Wyszki	3	623	2518	2612	2705	1167	68

Źródło: Powiatowy program ochrony środowiska na lata 2004 – 2008, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008 – 2011 – Bielsk Podlaski, grudzień 2003r.

3.3.1.2 Zagrożenia

Głównym zagrożeniem powierzchni ziemi są erozja, odpady i chemizacja rolnictwa, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. Negatywny wpływ na powierzchnię ziemi może mieć również postępująca urbanizacja i osadnictwo, między innymi ze względu na zmianę sposobu użytkowania gleby, powstawanie odpadów, wytwarzanie ścieków. Szczegółowe informacje na temat odpadów na terenie powiatu zawiera *Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Bielskiego na lata 2008-2011*.

Erozja gleb to proces niszczenia (zmywania, żłobienia, wywiewania) wierzchniej warstwy gleby wywołany siłą wiatru i płynącej wody. Erozję gleb przyspiesza działalność gospodarcza człowieka: nadmierny wyrąb lasów, niszczenie szaty roślinnej, nieprawidłowa uprawa gruntów i dobór roślin uprawnych, odwadnianie bagien itp. w zależności od bezpośredniego czynnika sprawczego wyróżnia się erozję: wietrzną (eoliczną), wodną, wodnogravitacyjną (ruchy masowe) oraz uprawową. Masowo występuje erozja wietrzna oraz wodna (powierzchniowa i wąwozowa).

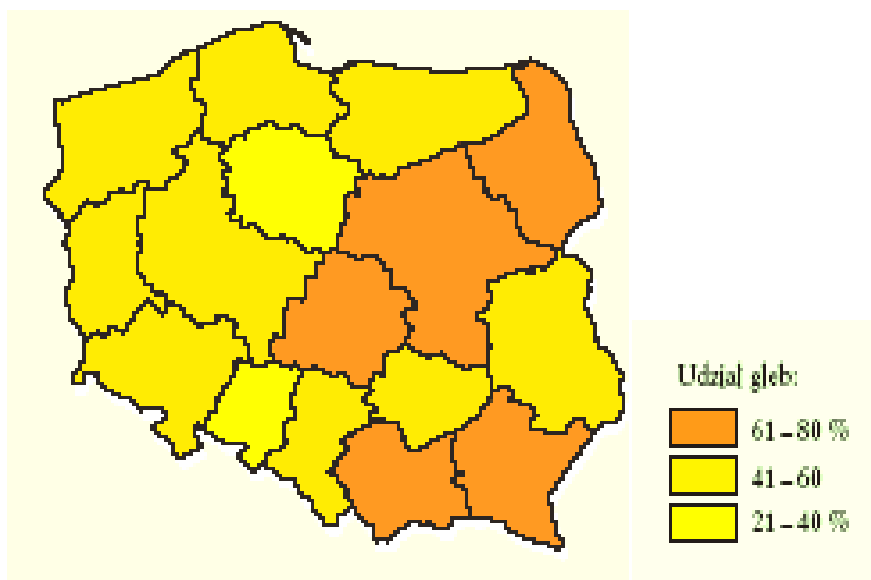
Erozja wietrzna (eoliczna) polega na wywiewaniu odspojonych cząstek gruntu, a następnie ich przemieszczaniu, sortowaniu i osadzaniu. Zagrożenie gleb erozją wietrzną ocenia się przy pomocy 3-stopniowej skali, uwzględniając rzeźbę terenu, pokrycie powierzchni roślinnością (lesistość) oraz rodzaj gleby. Najbardziej narażone na erozję wietrzną są piaski luźne drobnoziarniste i utwory murszowe, na których silne zagrożenie występuje już nawet w terenie płaskim o lesistości 25.

Zmiany klimatu spowodowane globalnym ociepleniem, charakteryzujące się wzrostem temperatur oraz niewielkimi opadami w okresie letnim, powodują wystąpienie zjawiska suszy, a co za tym idzie znaczne obniżenie poziomu wód gruntowych. Prowadzi to do pogłębiających się niedoborów wody.

Chemizacja rolnictwa na terenie powiatu jest mała w stosunku do całego kraju. Zużycie nawozów sztucznych, wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik w powiecie jest niższe od średniej

krajowej⁷, natomiast najwyższe jest zużycie obornika w przeliczeniu na czysty składnik. Poniższa mapa przedstawia ocenę stanu zakwaszenia gleb w województwie podlaskim w porównaniu do innych obszarów Polski.

Zarówno erozja jak i ekstensywna gospodarka rolna powodują wyjałowienie gleby, a więc jej degradację.

RYSUNEK NR 3 Ocena stanu zakwaszenia gleb użytków rolnych Polski w latach 2002-2005⁸

3.3.1.3 Wnioski

Główne zagrożenia dla powierzchni ziemi na terenie powiatu bielskiego to:

- degradacja gleb, erozja, zakwaszenie
- pogłębiające się niedobory wody, zwłaszcza w okresie letnim,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych,
- zanieczyszczenie atmosfery,
- chemizacja rolnictwa,
- wprowadzanie do gleby nieoczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych,
- urbanizacja i osadnictwo.

3.3.2 Zasoby surowców naturalnych

3.3.2.1 Stan aktualny

Podłoże geologiczne stanowi prekambryjska platforma wschodnioeuropejska tzw. Wyniesienie Mazursko-Suwalskie. Na terenie tym zalegają osady mezozoiczne i kenozoiczne, charakteryzujące się

⁷ Stan na 2004 rok

⁸ Źródło: *Ochrona środowiska 2006*, Główny Urząd Statystyczny

niewielką miąższością. Utwory trzeciorzędowe wykształcone zostały w postaci piasków, ilów i mułków. Ich miąższość jest zmienna, co wynika między innymi z procesów denudacji oraz erozji zachodzących podczas miocenu i pliocenu. Z kolei osady czwartorzędowe, osiągające znacznie większą miąższość, reprezentowane są przez:

- utwory akumulacji lodowcowej (zwałowe) w postaci glin piaszczystych i pylastych oraz piasków, piasków gliniastych,
- utwory moreny czołowej z piaskami, żwirami i glinami,
- utwory zastoiskowe czyli pyły i ily pylaste,
- utwory wodnolodowcowe charakteryzujące się piaskami drobno- i średnioziarnistymi,
- utwory deluwialne, na które składają się piaski drobne i pylaste, gliny piaszczyste,
- utwory aluwialne w postaci namułów organicznych pylastych i piaszczystych, pyłów oraz glin,
- utwory bagienne wykształcone w postaci torfów.

Oceniając budowę geologiczną obszaru z punktu widzenia budownictwa, należy stwierdzić, że na jego przeważającej części występują grunty korzystne. Nośność ich jest uzależniona od stopnia zagęszczenia i granulacji, od konsystencji, a także lokalnie od stopnia nawodnienia.

W granicach powiatu znajduje się kilka udokumentowanych złóż kruszywa naturalnego, piasków, piasków ze żwirem. Są to obszary o różnym stopniu rozpoznania geologicznego. Surowiec wykorzystywany jest głównie w budownictwie ogólnym i drogowym.

Zasoby surowców mineralnych przedstawiono w **TABELI NR 8**.

TABELA NR 8 Złóża kopalin w powiecie bielskim

Lp.	Nazwa złoża	Gmina	Rodzaj kopaliny	Stan zasobów w dniu 31.12.2005 r.		
				w tys. ton		
				geologiczne	przemysłowe	wydobycie
1.	Dubiażyn	Bielsk Podlaski	Kruszywo naturalne (piasek ze żwirem)	479	-	-
2.	Dubiażyn II	Bielsk Podlaski	Kruszywo naturalne	168	-	8
3.	Deniski I	Bielsk Podlaski	Kruszywo naturalne (piasek)	76	-	-
4.	Świridy	Brańsk	Kruszywo naturalne (piasek ze żwirem)	-	-	4
5.	Bielsk Podlaski	Bielsk Podl.	Gliny i ily	536 tys. m ³	-	-
6.	Orla	Orla	Iły warowe	2253 tys. m ³	-	-

Źródło: *Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce*, PiG.

Źródło: „Plan rozwoju lokalnego dla powiatu bielskiego na lata 2007 – 2013” – Bielsk Podlaski 2007r.

3.3.2.2 Zagrożenia

Duża liczba eksploatowanych złóż kruszywa naturalnego jest spowodowana dużym zapotrzebowaniem na kopaliny oraz dużą ilością ich udokumentowanych zasobów. Po zakończeniu eksploatacji odkrywkowej pozostają otwarte wyrobiska, często o dużej powierzchni.

Zagrożeniem dla środowiska jest także nielegalna eksploatacja kopalin. W chwili obecnej nie istnieje żadna ewidencja, ani inwentaryzacja tego zjawiska, w związku z tym nie ma danych na temat, wielkości obszarów do rekultywacji.

3.3.2.3 Wnioski

Szczególnym zagrożeniem dla środowiska jest nielegalna eksploatacja kopalin. Niekontrolowane wydobycie złóż występuje na obszarach wiejskich. Problemem również jest powstawanie „dzikich wysypisk śmieci” poprzez umieszczanie w wyrobiskach odpadów. Poważne zagrożenie dla środowiska stanowią otwarte wyrobiska poeksploatacyjne po kopalniach odkrywkowych.

3.4 Walory przyrodnicze i krajobrazowe

3.4.1 Lasy

Ogólna powierzchnia gruntów leśnych powiatu wynosi 27,293 tys. ha (US w Białymstoku, stan na 31.12.2006 r.). Średnia lesistość powiatu wynosi 19,6%.

Lasy publiczne zajmują powierzchnię 11,58 tys. ha (42,43%). Lasy prywatne pokrywają obszar 15,7 tys. ha (57,57% powierzchni gruntów leśnych). Proporcje te są inne, niż występujące średnio w województwie podlaskim, gdzie powierzchnia zajmowana przez lasy prywatne stanowiła około 1/3 powierzchni gruntów leśnych.

Lasy publiczne wchodzi w skład Nadleśnictwa Bielsk, Nadleśnictwa Nurzec i Nadleśnictwa Rudka. Nadleśnictwa te, oprócz powiatu bielskiego obejmują również części innych powiatów:

- Nadleśnictwo Bielsk – powiat białostocki, bielski i hajnowski – o powierzchni lasów państwowych 1,8 tys. ha i lasów prywatnych 14,8 tys. ha,
- Nadleśnictwo Nurzec – powiat siemiatycki i bielski (gmina Boćki) – o powierzchni lasów państwowych 6,4 tys. ha i lasów prywatnych 16,5 tys. ha,
- Nadleśnictwo Rudka – powiat białostocki, bielski, ostrowski, siemiatycki i wysokomazowiecki – o powierzchni lasów państwowych 15,5 tys. ha i lasów prywatnych 33,8 tys. ha.

Udział gatunkowy w lasach publicznych nadleśnictw przedstawiono w **TABELI NR 9**.

TABELA NR 9. Udział gatunkowy w lasach publicznych nadleśnictw (w %)

Gatunek	Nadleśnictwo Nurzec	Nadleśnictwo Rudka	Nadleśnictwo Bielsk
Sosna	70	39	77
Dąb	11	31	3
Brzoza	8	13	7
Olsza	4	9	6
Inne	7	8	7

Źródło: Informacje Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku oraz dane ze strony internetowej www.bialystok.lasy.gov.pl.

Przeciętny wiek drzew wynosi 50 lat.

TABELA NR 10 Powierzchnia lasów ochronnych w poszczególnych nadleśnictwach [ha]

Lasy ochronne	Nadleśnictwo Nurzec	Nadleśnictwo Rudka	Nadleśnictwo Bielsk
glebochronne	53	119	2
wodochronne	1442	1549	485
uzdrowiskowo-klimatyczne	0	0	0
w miastach i wokół miast	0	154	1242
obronne	596	35	35
ostoje zwierząt	568	597	40
na stałych powierzchniach badawczych	424	12	42
cenne pod względem przyrodniczym	800	69+25 ^{*)}	0
nasienne	0	181	0
Razem	3038	2741	1846

Źródło: Informacje Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku oraz dane ze strony internetowej www.bialystok.lasy.gov.pl.

^{*)} otulina Narwiańskiego Parku Narodowego

Zasoby drzewne nadleśnictw w lasach niestanowiących własności skarbu państwa wynosiły w 2001 r.:

- w nadleśnictwie Nurzec – 206 m³/ha powierzchni zalesionej,
- w nadleśnictwie Rudka – 230 m³/ha,
- w nadleśnictwie Bielsk – 157 m³/ha.

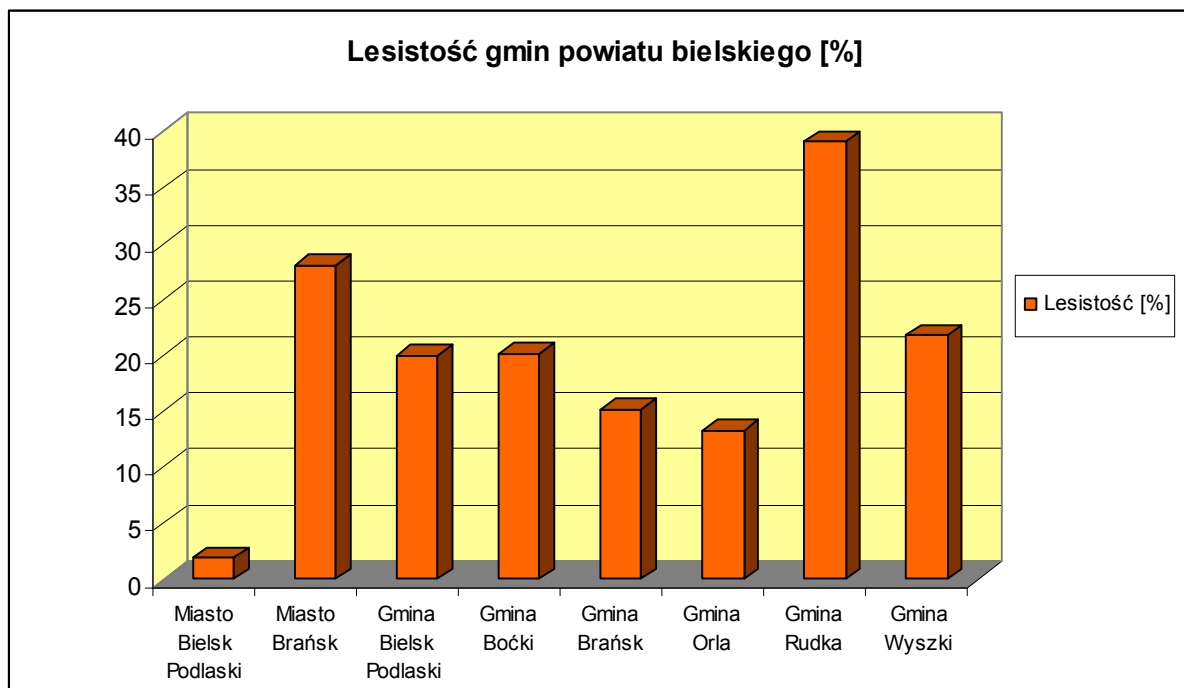
Niemal 100% powierzchni gruntów leśnych powiatu bielskiego niestanowiących własności skarbu państwa należy do osób prywatnych.

Lasy ochronne na powierzchni gruntów leśnych niestanowiących własności Skarbu Państwa w ogóle nie występują.

TABELA NR 11 Porównanie powierzchni gmin z powierzchnią lasów na terenie powiatu bielskiego

Gminy	Powierzchnia gminy [ha]	Powierzchnia lasów [ha]	Lesistość [%]
Miasto Bielsk Podlaski	2 696	50,5	1,90
Miasto Brańsk	3 243	912,1	28,10
Gmina Bielsk Podlaski	42 999	8 695,3	20,00
Gmina Boćki	23 189	4 711,0	20,20
Gmina Brańsk	22 743	3 457,2	15,20
Gmina Orla	15 990	2 129,2	13,30
Gmina Rudka	7 029	2 817,8	39,10
Gmina Wyszki	20 620	4 518,6	21,80
Razem:	138 509	27 293,3	19,60

Źródło: www.stat.gov.pl – dane z 31 XII 2006r.

WYKRES NR 7 Lesistość poszczególnych gmin powiatu bielskiego

Źródło: www.stat.gov.pl – dane za 2006r.

3.4.2 Formy ochrony przyrody

Na system obszarów chronionych powiatu bielskiego składają się: obszar chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne oraz 68 pomników przyrody. Łączna powierzchnia terenów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, prawnie chronionych, wynosi 4,2 tys. ha, czyli obejmuje 3,0 % obszaru powiatu.

TABELA NR 12. Powierzchnia obszarów chronionych w powiecie bielskim.

Wyszczególnienie	Obszary chronione ogółem		Obszary chronionego krajobrazu	Użytki ekologiczne	Pomniki przyrody
	powierzchnia (ha)	w % powierzchni ogólnej	powierzchnia w ha		szt.
Powiat bielski	4209,0	3,0	4200,0	9,0	68
Bielsk Podlaski – miasto	-	-	-	-	29
Bielsk Podlaski	3150	7,3	3150	-	19
Boćki	9,0	-	-	9,0	11
Brańsk	-	-	-	-	3
Orla	-	-	-	-	2
Wyszki	1050,0	5,1	1050,0	-	4

Źródło: Powiatowy program ochrony środowiska na lata 2004 – 2008, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008 – 2011 – Bielsk Podlaski, grudzień 2003r.

Obszar chronionego krajobrazu, stanowiący 99,8% obszarów szczególnie chronionych, to część obszaru chronionego Dolina Dolnej Narwi, który zajmuje również częściowo powierzchnię powiatu

hajnowskiego, białostockiego i łomżyńskiego. Obszar ten zajmuje powierzchnię 41 862,0 ha, utworzony został w 1986 r. ze względu na ochronę i zachowanie doliny Narwi wyróżniającej się wysokimi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi, kulturowymi i wypoczynkowymi.

Użytki ekologiczne, występujące w gminie Boćki, stanowią głównie ekosystemy bagienne i oczka wodne. Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej. W powiecie bielskim są to: 57 pojedynczych drzew, 4 grupy drzew, 2 aleje, 4 głazy narzutowe i 1 skałka (grota, jaskinia).

3.4.3 Zagrożenia obszarów chronionych

Wszystkie zagrożenia środowiska przyrodniczego, dotyczą również obszarów chronionych. Część tych zagrożeń może być jednak szczególnie groźna właśnie dla takich obszarów. Na terenie powiatu ich ilość nie jest wielka a ich intensywność nie jest zbyt wysoka. Tym niemniej kilka z nich występuje i w większości są pochodzenia antropogenicznego. Do najważniejszych zaliczyć należy:

- zagrożenia pożarowe obszarów leśnych i torfowisk,
- urbanizacja obszarów cennych przyrodniczo,
- zagrożenia związane z gospodarką komunalną,
- nadmierna eksploatacja przez turystykę i rekreację obszarów o wyjątkowej atrakcyjności.

3.5 Infrastruktura techniczna

3.5.1 Gospodarka wodno – ściekowa

3.5.1.1 Zaopatrzenie w wodę

Źródłem zaopatrzenia w wodę ludności, rolnictwa i przemysłu powiatu bielskiego są wody podziemne. Liczbę ujęć, zasoby eksploatacyjne w m³/godz. oraz pobór wód w m³/dobę w poszczególnych gminach powiatu przedstawiono w **TABELI NR 13**.

TABELA NR 13. Zasoby wód podziemnych i ich wykorzystanie w gminach powiatu bielskiego.

Rodzaje ujęć	Liczba ujęć, zasoby eksploatacyjne w m ³ /godz. oraz pobór wód w m ³ /dobę								
	Ogółem	Bielsk Podlaski miasto	Brańsk miasto	Bielsk Podlaski gmina	Boćki	Brańsk gmina	Orla	Rudka	Wyszki
komunalne i gminne	22 1696 7587,4	5 529 3800	1 30 350	5 b.d. 794	1 80 220	4 758 937,4	2 b.d. 245	1 58 120	3 241 1121
przemysłowe, zakładowe	7 12 70	-	-	-	-	1 b.d. b.d.	1 b.d. 60	5 12 10	-
niezaewidencjonowane	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogółem	29 1708 7657,4	5 529 3800	1 30 350	5 b.d. 794	1 80 220	2 758 937,4	3 b.d. 305	6 70 130	3 241 1121

Źródło: Powiatowy program ochrony środowiska na lata 2004 – 2008, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008 – 2011 – Bielsk Podlaski, grudzień 2003r.

Według GUS (stan na 31 grudnia 2006 r.) łączna długość rozdzielczej sieci wodociągowej w powiecie bielskim wynosiła 747,6 km (99,5 km w miastach i 648,1 km na wsi). Z zaopatrzenia w wodę siecią komunalną korzystało 95,76% mieszkańców Bielska Podlaskiego oraz 94,3% mieszkańców Brańska. Ujęcia wody i wodociągi posiadają wszystkie gminy powiatu.

3.5.1.2 Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

Prowadzona gospodarka wodno-ściekowa w powiecie bielskim wpływa niekorzystnie na stan czystości rzek. Na 747,6 km wodociągów istnieje tylko 107,3 km kanalizacji. Powoduje to wzrost zużycia wody, a co za tym idzie wzrost ilości ścieków, których nie ma szansy oczyścić nawet w stopniu dostatecznym. Ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, z których większa część jest nieszczelna. Łączna długość sieci kanalizacyjnej w powiecie wynosiła 107,3 km i obsługiwała 75,5% mieszkańców Bielska Podlaskiego (43,6 km sieci kanalizacyjnej) oraz 64,24% mieszkańców Brańska (15,2 km sieci kanalizacyjnej). Natomiast sieć kanalizacyjna występuje jedynie w mieście i gminie Bielsk Podlaski, mieście Brańsk oraz w gminach wiejskich: Boćki i Rudka. Informacje o długości sieci kanalizacyjnej oraz liczbie przyłączy do budynków, w układzie miast i gmin powiatu przedstawiono w

TABELI NR 14

TABELA NR 14 Zestawienie poszczególnych parametrów i danych technicznych dotyczących systemów kanalizacyjnych powiatu wg gmin

Gmina	Długość sieci	Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych	Liczba mieszkań w połączonych do systemu kanalizacji	Ilość ścieków odprowadzanych
	km	szt.	szt.	dam ³
Miasto Bielsk Podlaski	43,4	1 525	20 158	927,1
Miasto Brańsk	15,2	467	2 459	78,5
Gmina Bielsk Podlaski	20,3	349	812	31,0
Gmina Boćki	10,3	347	1 184	21,0
Gmina Brańsk	Brak kanalizacji			
Gmina Orla	2,4	76	272	17,5
Gmina Rudka	14,7	286	998	32,0
Gmina Wyszki	1,0	8	43	1,8

Źródło: www.stat.gov.pl – dane za 2006r.

W powiecie bielskim funkcjonuje 5 biologicznych oczyszczalni ścieków komunalnych o łącznej przepustowości 12925 m³/dobę, funkcjonujących w miejscowościach, w których funkcjonuje sieć kanalizacyjna. Wykaz komunalnych oczyszczalni ścieków w powiecie przedstawiono w **TABELI NR 15**.

TABELA NR 15. Komunalne oczyszczalnie ścieków w powiecie bielskim

Wyszczególnienie	Ogółem	biologiczne	z podw. usuw. biog.	Przepustowość wg. projektu [m^3 /dobę]		ścieki oczyszczane [dm^3 /rok]	ścieki dowożone do oczysz. [dm^3 /rok]
				biologiczne	z podw. usuw. biog.		
Gminy miejskie							
Bielsk Podlaski	1	-	1	-	6000	1672	16
Brańsk	1	1	-	383	-	79	1
Gminy wiejskie							
Bielsk Podlaski	1	1	-	75	-	19	-
Boćki	1	1	-	270	-	21	-
Orla	2	1	1	15	40	17	-
Rudka	1	1	-	250	-	32	-

Źródło: Ochrona środowiska i leśnictwo w województwie podlaskim w 2006 r. Urząd Statystyczny w Białymstoku, 2006.

Z informacji uzyskanych w WIOŚ w Białymstoku wynika, że:

- **Oczyszczalnia gminna w Boćkach.** Kontrolę przeprowadzono 10 października 2007 r. Do oczyszczalni ścieków dopływają ścieki z miejscowości Boćki. Kanalizacja sanitarna obsługuje ok. 95% mieszkańców. Ścieki z nieskanalizowanej części miejscowości są dowożone do oczyszczalni sporadycznie. Ilość ścieków oczyszczonych w I półroczu 2007 wyniosła 10751 m^3 . Oględziny urządzeń oczyszczalni ścieków oraz wylotu do rzeki, nie wykazały występowania nieprawidłowości w zakresie ochrony środowiska. Badania jakości ścieków oczyszczonych wykonane we wrześniu 2006 r, wykazały brak przekroczeń warunków określonych w pozwoleniu wodno-prawnym. Badania rzeki Nurzec nie wykazały wyraźnego negatywnego wpływu wprowadzanych ścieków na jakość wód.
- **Oczyszczalnia gminna w Brańsku.** Kontrola przeprowadzona we wrześniu 2007 roku nie wykazała przekroczeń dopuszczalnych wartości stężeń zanieczyszczeń określonych w pozwoleniu wodno-prawnym. Na początku czerwca 2006 roku, oczyszczalnia uzyskała nowe pozwolenie na odprowadzanie ścieków do rzeki Nurzec, ważne do 06.06.2016 Średnia ilość ścieków dowożonych do oczyszczalni wynosi około 300 m^3 /miesiąc (głównie z rzeźni i ubojni). Oględziny urządzeń oczyszczających ścieki w dniu kontroli, nie wykazały występowania nieprawidłowości w zakresie ochrony środowiska.
- **Oczyszczanie przydomowe na terenie Gminy Brańsk.** Do końca roku 2006 funkcjonowało ok. 322 oczyszczalni ścieków bytowo-gospodarczych. Zastosowane biologiczno-mechaniczne oczyszczanie ścieków z osadem czynnym, działa na zasadzie reaktorów integrujących komory napowietrzania i osadzania w jednym zbiorniku. Nie jest wymagane stosowania chemikaliów. W pierwszym półroczu 2007 Starostwo Powiatowe w Bielsku Podlaskim na wniosek wójta Gminy Brańsk udzieliło pozwolenia wodno-prawnego na odprowadzanie oczyszczonych ścieków z nowowybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowości Kiersnówek i Majorowizna (do rzeki Nurzec) oraz miejscowości Kiersnowo i 5 oczyszczalni położonych w obrębie gruntów wsi Kalnica (do rowów melioracyjnych).
- **Oczyszczalnia gminna w Rudce.** Za wprowadzanie w 2006, ścieków z oczyszczalni do wód powierzchniowych z naruszeniem warunków określonych w pozwoleniu wodno-prawnym, Podlaski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Białymstoku wymierzył Gminie Rudka karę pieniężną, której termin płatności na wniosek Wójta Gminy, odroczone do 30 września 2008 r. W celu poprawy efektu oczyszczania podjęto działania związane z rozbudową kanalizacji sanitarnej w gminie. Prace rozpoczęto w 2005 roku, zakończenie planowane jest na koniec września 2008 r. Na początku stycznia 2006 roku przekazano do eksploatacji 6447 m sieci kanalizacyjnej i 51 sztuk przyłączy we wsi Olędy. Kontrola oczyszczalni przeprowadzona w kwietniu 2006 r. nie stwierdziła nieprawidłowości w pracy oczyszczalni ścieków, jednakże dokonana równocześnie ocena analiz wody z rowu melioracyjnego, którym odprowadzane są ścieki do rzeki Nurzec wykazały pogorszenie warunków tlenowych oraz wzrost związków biogenych i wskaźników

mikrobiologicznych. Analiza wody z rzeki Nurzec powyżej i poniżej ujścia rowu, nie wykazały już wyraźnego negatywnego oddziaływania ścieków z oczyszczalni.

- **Oczyszczalnia ścieków w Łubinie Kościelnym (gmina Bielsk Podlaski).** Eksploatacją oczyszczalni ścieków w Łubinie Kościelnym od końca października 2004 (od zakończenia przebudowy oczyszczalni) zajmuje się Zakład Usług Komunalnych w Bielsku Podlaskim. Pozwolenie z dnia 25.07.2006 roku ważne jest do lipca 2016 roku. Do oczyszczalni doprowadzane są ścieki systemem kanalizacyjnym ścieki z miejscowości: Łubin Kościelny, Łubin Rudołty, Grabowiec. Przedstawione w czasie ostatniej kontroli (wrzesień 2007 r.) wyniki analiz ścieków oczyszczonych (wykonanych przez Laboratorium Badania Ścieków PWiK Sp. z o.o w Hajnówce) wykazują brak przekroczeń warunków odprowadzania ścieków.

3.5.2 Energetyka

3.5.2.1 Ciepłownictwo

Miasto Bielsk Podlaski

Głównym producentem i dostawcą energii cieplnej w mieście Bielsk Podlaski jest Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. z siedzibą przy ul. 3 Maja 22. Zaspokaja ono potrzeby mieszkańców z nowej Kotłowni Centralnej oddanej do użytkowania w listopadzie 1999 r., która współpracuje z rozbudowaną siecią ciepłowniczą. Działają także lokalne kotłownie oraz indywidualne źródła zasilania w ciepło.

Całkowite zapotrzebowanie na moc ciepłą, wszystkich odbiorców zlokalizowanych na terenie miasta, można oszacować w wysokości 107,6 MW. Na terenie miasta znajduje się około 74 kotłowni lokalnych i indywidualnych o łącznej mocy znamionowej wynoszącej około 106,4 MW. Pokrywają one potrzeby ciepłe odbiorców w wysokości około 76,7 MW. Kotłownie opalane są węglem kamiennym oraz w małej ilości olejem opałowym. Kotłownie węglowe – poza Kotłownią Centralną – zdecydowanej większości wyposażone są w niskosprawne kotły z rusztem stałym o przestarzałych konstrukcjach. W wielu przypadkach ich stan techniczny jest średni lub zły. Powstaje problem zanieczyszczenia środowiska w sąsiedztwie tych kotłowni. Kotłownie te emitują do atmosfery dwutlenek węgla, sadzę i pyły. Powinny one zostać zastąpione przez kotłownie opalane paliwami ekologicznymi – drewno, gaz ziemny lub lekki olej opałowy. Inną możliwością rozwiązania tego problemu jest zasilanie poprzez węzły ciepłe z sieci ciepłowniczej w przypadku bliskiego jej sąsiedztwa. W chwili obecnej MPEC eksploatuje Kotłownię Centralną oraz 4 kotłownie lokalne o łącznej mocy znamionowej około 32,87 MW. Stanowi to 39,6 % całkowitej mocy znamionowej wszystkich kotłowni. Ogólny stan techniczny tych kotłowni oceniany jest jako dobry. Kotłownia Centralna została wyposażona w system centralnego sterowania i nadzoru pracy kotłów, co gwarantuje uzyskanie wysokich sprawności eksploatacyjnych. Zamontowano także urządzenia odpylające, które zapewniają znaczną redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego.

Na terenie miasta znajduje się około 11,8 km sieci ciepłowniczych, z czego na sieci wysokoparametrowe przypada około 3,5 km. Sieci niskoparametrowe liczą sobie długość około 8,3 km.

TABELA NR 16 Charakterystyka sieci wysokoparametrowych

Lp.	Średnica nominalna Dn (mm)	Długość sieci (m)			
		Preizolowana	Tradycyjna do 5 lat	Tradycyjna powyżej 5 lat	Razem
1	100	569,2	-	-	569,2
2	125	74,7	-	-	74,7
3	150	-	-	-	-
4	200	610,8	-	-	610,8
5	250	198	-	-	198
6	300	620,4	-	-	620,4
7	350	338	-	-	338
8	400	521,5	-	-	521,5
9	500	-	-	540	540,0

Lp.	Średnica nominalna Dn (mm)	Długość sieci (m)		
	Razem:	2932,6	540	3472,6

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Bielsk Podlaski na lata 2002 – 2010.

Z powyższej tabeli wynika, że 84,4% sieci wysokoparametrowych wykonanych jest w energooszczędnej technologii – rur preizolowanych. Fakt ten należy uznać za bardzo dobrą sytuację wyjściową do dalszej rozbudowy sieci, gdyż dysponują one również dużą rezerwą przepustowości.

W przypadku sieci niskoparametrowych (85 / 70 stopni C) sytuacja przedstawia się inaczej. Są to sieci wykonane przed około 20 laty, w technologii tradycyjnej. Powinny być one sukcesywnie wymieniane na sieci ciepłownicze wykonane w technologii rur preizolowanych.

Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej eksploatuje obecnie 46 węzłów ciepłych, w tym 12 węzłów grupowych oraz 34 węzły indywidualne. Węzły indywidualne zostały zmodernizowane i wyposażone w liczniki energii cieplnej. Węzły grupowe są węzłami nowymi, wybudowanymi w miejsce zlikwidowanych kotłowni węglowych. Węzły grupowe wyposażone są w liczniki energii cieplnej i niezbędne urządzenia automatycznej regulacji, które czynią je węzłami energooszczędnymi. Jest to korzystne rozwiązanie ze względu na ograniczenie strat w ubytku ciepła.

W związku z zaistnieniem znaczących zmian w ciepłownictwie na terenie miasta Bielsk Podlaski w chwili obecnej stan instalacji ciepłowniczej można ocenić na dobry. Jednakże w dalszym ciągu istnieje potrzeba zmniejszenia zapotrzebowania na moc cieplną. Zmniejszenie zużycia energii cieplnej u odbiorców i użytkowników można uzyskać w wyniku: modernizacji wewnętrznych instalacji centralnego ogrzewania, dostosowujące je do reagowania na zmienne potrzeby ciepłe poszczególnych pomieszczeń, a także poprzez modernizację wewnętrznych instalacji ciepłej wody użytkowej dostosowujących prace instalacji cyrkulacyjnej do aktualnych potrzeb. Nie bez znaczenia pozostaje także fakt ograniczenia emisji spalin do atmosfery. Problem ten jest szczególnie ważny ze względu na ochronę środowiska. W związku z powyższym istnieje konieczność zwiększenia sprawności spalania oraz zamontowania dodatkowych urządzeń oczyszczających spaliny – odpylaczy.

Należy także zwrócić uwagę na możliwość modernizacji istniejącego systemu zaopatrzenia w energię cieplną. Zwiększenie sprawności produkcji energii cieplnej oraz jej automatyzacja umożliwi obniżenie zużycia energii pierwotnej (zawartej w paliwie) oraz dostosowanie produkcji energii cieplnej do aktualnych potrzeb odbiorców.

Można to uzyskać w wyniku przebudowy istniejących kotłowni węglowych na węzły ciepłownicze zasilane z systemu ciepłowniczego lub na kotłownie opalane paliwem ciekłym lub gazowym (tam, gdzie scentralizowany system ciepłowniczy jest zbyt oddalony). Kotłownia taka powinna być wyposażona w konsolę sterowniczą, której zadaniem jest dostosowywanie parametrów pracy kotłów do aktualnych potrzeb odbiorców. W wyniku działania urządzeń automatycznej regulacji możliwe jest obniżenie obecnego zużycia energii cieplnej o około 10%. Natomiast możliwy do uzyskania wzrost sprawności produkcji energii cieplnej wynosi około 40 – 60%, w zależności od stanu technicznego i sposobu eksploatacji istniejących kotłowni węglowych. W związku z tym, w każdym przypadku należy przeprowadzić indywidualną analizę techniczno – ekonomiczną modernizacji kotłowni. Modernizacji powinny być poddane wszystkie lokalne kotłownie węglowe. W szczególności te, które znajdują się w centralnej części miasta, gdyż ze względu na niskie wysokości emitorów są one głównymi producentami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.

Docelowym efektem modernizacji lokalnych kotłowni węglowych byłoby obniżenie zużycia energii pierwotnej (zawartej w paliwie) o około 30%, co w skali całego miasta (bez MPEC i kotłowni przemysłowych) wynosiłoby około 62220 GJ/rok. Oznacza to, że w ciągu roku, w przeliczeniu na węgiel, zużyto by go o około 2.500 ton mniej.

Miasto Brańsk

Na terenie miasta istnieje 8 źródeł wytwarzania energii cieplnej, obsługujących budynki użyteczności publicznej. Są to: Dom Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Urząd Miejski, Zespół Szkół, Spółdzielnia Mieszkaniowa, Hydrofornia Miejska, Kotłownia ZMK przy Urzędzie Miejskim, Bank Spółdzielczy, GS SCH w Brańsku Biuro i WDT.

W zabudowie mieszkaniowej przeważają lokalne kotłownie na paliwo stałe.

Na terenie gmin wiejskich powiatu bielskiego w zabudowie mieszkaniowej przeważają lokalne kotłownie na paliwo stałe.

3.5.2.2 Gazownictwo

Miasto Bielsk Podlaski

Miasto nie posiada sieci gazowej. Zgodnie z opracowywaną „Koncepcją gazyfikacji miasta Bielsk Podlaski” ma być ono zasilane z gazociągu wysokiego ciśnienia Dn = 200, CN = 6,3 MPa relacji Łapy – Wyszki – Bielsk Podlaski – Hajnówka. Dla zasilenia miasta, przy gazociągu głównym przewidziano stacje redukcyjno - pomiarowe. Na terenie miasta, do redukcji ciśnienia ze średniego na niskie, przewidziano wybudowanie trzech stacji redukcyjno – pomiarowych. Zakładany plan gazowniczy ma także obsługiwać gminę Bielsk Podlaski. Według opracowanej koncepcji, roczne zapotrzebowanie na gaz oszacowane zostało na poziomie około 45 mln m³/ rok, zaś maksymalne godzinowe zapotrzebowanie na gaz na około 23 tys. m³/h.

Miasto Brańsk

Na terenie gminy nie ma sieci dostawczych gazu ziemnego. Część mieszkańców korzysta z gazu butlowego propan-butan.

Na terenie gmin wiejskich powiatu bielskiego tylko gmina Wyszki posiada sieć gazową (11 094 m czynnej sieci gazowej, w tym 9 515 m sieci przesyłowej, 1 579 m sieci rozdzielczej, ilość podłączeń do budynków – 18 szt.). W pozostałych gminach mieszkańcy zaopatrywani są w gaz w butlach przez firmy zajmujące się jego dystrybucją.

3.5.3 Zaopatrzenie w energię

Elektroenergetyka

Miasto Bielsk Podlaski

Źródłem zasilania w energię elektryczną miasta jest stacja transformatorowo – rozdzielcza RPZ 110/ 15 kV. Jest ona zlokalizowana w północno - wschodniej części miasta. Istniejące źródło zasilania w pełni pokrywa zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej. Praca źródła w układzie trzystronnego zasilania zapewnia wysoki stopień jego niezawodności.

Zaopatrzenie w energię elektryczną leży w gestii Zakładu Energetycznego Białystok S.A. Działalność Zakładu Energetycznego ma na celu dystrybucję i obrót energią elektryczną.

Zasilanie realizowane jest za pośrednictwem szeregu stacji transformatorowych, zlokalizowanych w różnych częściach miasta i zasilających całą infrastrukturę miejską. Ponadto funkcjonuje 13 stacji transformatorowych, które są własnością poszczególnych zakładów produkcyjnych lub usługowych. Są to stacje transformatorowe należące do :

- „ELEWARR” Sp. z o.o.,
- „Mlekovita – Bielmlek ”Sp. z o.o.,
- „Bison – Bial” S.A.,
- ZM „Netter”,
- „Sias” Sp. z o.o.,
- MPEC S.A. (ul. Rejonowa),
- „Hoop” S.A.,
- Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.(Oczyszczalnia ścieków),
- „Unibud – BEP” Sp. z o.o. (baza przy ul. Rejonowej),
- „Budimex – Unibud ” S.A.,
- Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.(Zieleń Miejska),

- Tartak przy ul. Dubiażyńskiej.

Plan zagospodarowania przestrzennego miasta przewiduje miejsce na lokalizację drugiej stacji RPZ, wybudowanie której zrationalizowałyby zasilanie w energię elektryczną południowej części miasta. Istniejąca stacja transformatorowo – rozdzielcza 110/ 15 kV jest zasilana liniami WN 110 kV napowietrznymi relacji GPZ „NAREW” Turośń Kościelna – RPZ Bielsk Podlaski, RPZ Bielsk Podlaski – Adamowo (gm. Mielnik) - Siemiatycze oraz RPZ Hajnówka – RPZ Bielsk Podlaski.

Istniejące linie WN są w stanie przenieść zakładane obciążenia. Stan techniczny w/w linii WN 110 kV jest zróżnicowany.

Rozprowadzanie energii elektrycznej do poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez układ sieci SN 15 kV. Długość sieci wynosi ~ 100km, w tym ~50 km stanowią linie kablowe. Sieć ta pracuje w układzie pierścieniowym. Część odbiorców na terenie miasta jest zasilana z wiejskich linii napowietrznych SN 15 kV. Są to linie w kierunkach: Bociek, Kleszczel, Hajnówki, Narwii, Białegostoku i Łap. Linie SN 15 kV kablowe – zasilające stacje transformatorowe w centrum miasta i budownictwo wielorodzinne są obciążone w granicach 30 – 40 %. W związku z tym istnieje możliwość wykorzystania tych rezerw. Jednak ze względu na zły stan techniczny powstały w wyniku starzenia się izolacji oraz wielokrotne uszkodzenia mechaniczne, część tych linii wymaga wymiany.

Budownictwo jednorodzinne zasilają linie napowietrzne SN 15 kV. Mają one zróżnicowany stan techniczny i są obciążone w różnym stopniu. Do najbardziej obciążonych należą: kierunek „Mlekovita – Bielmlek” Sp. z o.o. i SP ZOZ . Można uzyskać poprawę istniejącej sytuacji w zakresie stanu linii napowietrznych poprzez modernizację istniejących linii, zmianę konfiguracji w sieci oraz utworzenie odrębnych linii zasilających odbiorców terenowych.

W mieście zlokalizowanych jest 127 stacji transformatorowych, w tym: 34 słupowe, 64 parterowe, 27 wieżowych i 2 nietypowe (Stacja PKP i SP ZOZ).

Miasto Brańsk

Źródłem zasilania w energię elektryczną miasta jest stacja transformatorowo - rozdzielcza RPZ 110/15 kV Bielsk Podlaski I, zlokalizowana na terenie Miasta Bielsk Podlaski. Istniejące źródło zasilania jest na pograniczu potrzeb zapotrzebowania mocy i energii elektrycznej obecnych odbiorców – również w mieście Brańsk. Pracując w układzie dwustronnego zasilania zapewnia duży stopień pewności zasilania. Rozprowadzanie energii elektrycznej do poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez układ sieci SN 15 kV i NN, które w przeważającej części są sieciami napowietrznymi.

Gminy wiejskie powiatu bielskiego zasilane są w energię elektryczną poprzez istniejące stacje transformatorowe z GPZ – 110/15kV w Bielsku Podlaskim. Jednakże potencjał tej rozdzielni nie może być przesłany w odpowiedniej ilości i jakości do poszczególnych odbiorców ze względu na niewystarczający stan sieci SN i NN.

3.5.4 Gospodarka odpadami⁹

Na terenie powiatu bielskiego zlokalizowanych jest 8 składowisk komunalnych. Nie funkcjonuje żadne stałe składowisko odpadów przemysłowych.

W wyniku wykonanych w ostatnich latach przeglądów ekologicznych oraz kontroli WIOŚ, jako nadające się do eksploatacji, (spośród dotychczas działających wysypisk) zakwalifikowano jedynie dwa: składowisko w Brańsku oraz nowo wybudowane (działające od stycznia 2006 roku) składowisko miasta i gminy Bielsk Podlaski w m. Augustowo. Pozostałe zakwalifikowano jako nie spełniające wymogów ochrony środowiska i przeznaczono do zamknięcia i rekultywacji do końca 2009 roku. W styczniu 2006 roku zamknięto składowisko gminy Orla w m. Spiczki oraz wyłączono z eksploatacji

⁹ Gospodarka odpadami w powiecie bielskim została szczegółowo opracowana w „Planie gospodarki odpadami dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011”

„stare” wysypisko gminy Bielsk Podlaski w m. Augustowo. Będą one w najbliższym czasie rekultywowane. Pozostałe składowiska są czynne.

3.5.5 Hałas

Do najważniejszych czynników mających wpływ na klimat akustyczny powiatu bielskiego zaliczyć należy komunikację drogową, a szczególnie znaczny w niej udział samochodów ciężkich oraz, w niewielkim stopniu, hałas przemysłowy.

W 2005 r. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Białymstoku przeprowadziła badania hałasu w 23 punktach pomiarowych na terenie województwa podlaskiego należących do programu Generalnego Pomiaru Ruchu. Punkty zlokalizowano przy głównych drogach: nr 8: Zambrów - Białystok - Augustów - Suwałki - Budzisko, nr 61: Łomża - Grajewo - Augustów - Ogrodniki, nr 19: Kuźnica Białostocka - Białystok - Siemiatycze, nr 65: Grajewo - Białystok - Bobrowniki, nr 66: Zambrów - Bielsk Podlaski - Połowce, nr 63: Zambrów - Łomża - Kolno. Badania przeprowadzono w 2 seriach pomiarowych w porze dziennej i nocnej. Badano również natężenie ruchu pojazdów i ich rodzaj.

Na terenie powiatu bielskiego przeprowadzono pomiar w 1 punkcie (przy trasie nr 19 do Siemiatycz) w dwóch seriach pomiarowych: 26-27.07.2005 i 03-04.11.2005 r. Zaobserwowano przekroczenie norm dopuszczalnych hałasu w porze dziennej 0 7,7-8,4 dB jak i nocnej o 3,3-5,3 dB.

Należy dodać, że podobna sytuacja miała miejsce praktycznie w każdym badanym punkcie na terenie województwa. Przekroczenia norm poziomów dopuszczalnych zanotowano we wszystkich punktach pomiarowych w porze dnia (o kilka decybeli) i w nocy (o kilkanaście decybeli) w większości przypadków. W niektórych przypadkach w nocy zanotowano przekroczenia poziomów progowych hałasu.

Prowadzone przez Inspektorat działania kontrolne dotyczyły zakładów przemysłowych, w których stwierdzono wcześniej nadmierną emisję hałasu do środowiska i które mają ustalony dopuszczalny poziom jego emisji, a także obiektów mniejszych, których działalność stwarzała uciążliwość dla otoczenia, w tym dla ludzi. W ewidencji Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska znajduje się aktualnie 11 podmiotów gospodarczych z terenu powiatu bielskiego, których działalność gospodarcza może być potencjalnie przyczyną uciążliwości poprzez pogorszenie klimatu akustycznego wokół obiektu. Od października 2006 roku przeprowadzono na terenie powiatu bielskiego dwie kontrole.

- kontrola Zakładu Stolarskiego P. Stanisława Nieściora zlokalizowanego w Bielsku Podlaskim przy ul. Wiejskiej 2. miała charakter interwencyjny i odbyła się w marcu 2007 roku, podczas kontroli przeprowadzono pomiary emisji hałasu pochodzące z urządzeń tartaku w porze dziennej przy pracujących urządzeniach; na podstawie otrzymanych wyników stwierdzono, iż dopuszczalne wartości emisji hałasu do środowiska na terenach otaczającej zabudowy mieszkaniowej nie są przekraczane.

- kontrola w zakładzie „MLEKOVITA” Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim, ul. Wojska Polskiego 52 na przełomie września i października 2007 roku; głównymi źródłami emisji hałasu w zakładzie są: wentylator ciągu spalin, oczyszczalnia ścieków, proskownia oraz zespół skraplaczy obudowany płytami dźwiękochłonnymi; przeprowadzone pomiary nie wykazały występowania przekroczeń wartości dopuszczalnych hałasu na chronionych terenach mieszkalnych w porze dziennej i nocnej.

3.5.6 Promieniowanie elektromagnetyczne

Wśród zidentyfikowanych, szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego działalnością człowieka, wyróżnia się :

- **promieniowanie jonizujące**, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,
- **promieniowanie niejonizujące**, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp., nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na człowieka i inne żywe organizmy, stąd ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska.

Promieniowanie jonizujące

Przy opracowywaniu zbiorczych ocen zagrożeń radiacyjnych dla ludzi i środowiska rozróżnia się zagrożenia pochodzące od radionuklidów naturalnych i sztucznych. Sytuację radiologiczną Polski określają poziomy promieniowania:

- Obecnych w środowisku radionuklidów naturalnych głównie radionuklidów szeregu uranoworadowego, szeregu uranowo-aktynowego, szeregu torowego i potasu K-40 (radionuklidów o dużym połowicznym okresie zaniku w porównaniu z czasem istnienia Ziemi) oraz takich radionuklidów, jak H-3, Be-7, Na-22 i C-14, powstających w wyniku oddziaływania promieniowania kosmicznego na pierwiastki występujące na powierzchni ziemi i w atmosferze,
- Radionuklidów pochodzenia sztucznego, które przedostały się do środowiska w wyniku prób z bronią jądrową lub zostały uwolnione z obiektów jądrowych i składowisk paliwa w trakcie ich normalnej eksploatacji lub w stanach awaryjnych (np. katastrofa elektrowni jądrowej w Czarnobylu), a także promieniowanie generowane przez różnego rodzaju urządzenia stosowane w diagnostyce medycznej, przemyśle, badaniach naukowych i innych dziedzinach działalności ludzkiej.

Ogólną sytuację radiacyjną w środowisku charakteryzują obecnie następujące wielkości podstawowe:

- Poziom promieniowania gamma, obrazujący zagrożenie zewnętrzne naturalnymi i sztucznymi

źródłami promieniowania jonizującego, istniejące w środowisku lub wprowadzone przez człowieka,

- Stężenia naturalnych i sztucznych izotopów promieniotwórczych w komponentach środowiska, a w konsekwencji w artykułach spożywczych, obrazujące narażenie wewnętrzne ludzi w wyniku wchłonięcia izotopów drogą pokarmową.

Wymienione wielkości charakteryzuje naturalna zmienność, są one także w poważnym stopniu uzależnione od wprowadzonych do środowiska substancji promieniotwórczych w wyniku wybuchów jądrowych oraz katastrofy w Czarnobylu.

Biorąc pod uwagę informacje zawarte w roczniku statystycznym GUS, a także opierając się na aktualnym komunikacie Prezesa Państwowej Agencji Atomistyki w sprawie sytuacji radiacyjnej Polski w I kwartale 2002 r., należy stwierdzić, że rejestrowane obecnie w Polsce moce dawek promieniowania oraz zawartość cezu-137 w powietrzu i mleku (podstawowy wskaźnik reprezentujący skażenie promieniotwórcze materiałów środowiskowych oraz artykułów spożywczych sztucznymi izotopami promieniotwórczymi) utrzymują się na poziomie z 1985 r. tzn. z okresu przed awarią czarnobylską.

Promieniowanie niejonizujące

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- Elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia,
- Stacje radiowe i telewizyjne,
- Łączność radiowa, w tym CB radio, radiotelefony i telefonia komórkowa,
- Stacje radiolokacji i radionawigacji.

Znaczenie tego oddziaływania w ostatnich latach rośnie. Powodowane jest to przez rozwój radiokomunikacji oraz powstawanie coraz większej liczby stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych (operatorów publicznych i komercyjnych). Dodatkowymi źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowe telefonii komórkowej, systemów przywoławczych, radiotelefonicznych, alarmowych komputerowych itp., pokrywających coraz gęstsza siecią obszary dużych skupisk ludności, jak również coraz powszechniej stosowane radiotelefony przenośne.

Wymieniony rozwój źródeł pól elektromagnetycznych powoduje zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania. Należy jednak stwierdzić, że wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie zwiększa istotnie zagrożenia środowiska i ludności. W dalszym ciągu poziom promieniowania w tle pozostaje wielokrotnie niższy od natężeń, przy których możliwe jest jakiegokolwiek szkodliwe oddziaływanie na organizm ludzki. Nie dotyczy to jednak pól elektromagnetycznych w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych, które lokalnie, w odległościach zależnych od mocy, częstotliwości i konstrukcji stacji, mogą osiągać natężenie na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym.

Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne.

W przepisach obowiązujących w Polsce ustalone są dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenach dostępnych dla ludzi. Szczególnej ochronie podlegają obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary, na których zlokalizowane są szpitale, żłobki, przedszkola, internaty.

W roku 2007 w ramach podsystemu monitoringu pól elektromagnetycznych prowadzono obserwacje zmian poziomów sztucznie wytworzonych pól elektromagnetycznych w środowisku. Celem tych obserwacji była ochrona przed wzrostem poziomów pól elektromagnetycznych ponad wartości normatywne określone dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności.

Na terenie województwa podlaskiego przy planowaniu prac w 2007r. WIOŚ wziął pod uwagę wyniki badań kontrolnych przeprowadzonych w latach 2005 – 2006 oraz lokalizację źródeł emisji PEM mogących w znaczny sposób oddziaływać na środowisko.

Na terenie powiatu zlokalizowane są 2 większe źródła pól: nadajniki PTK CENTERTEL i Radia Maryja zainstalowane na dachu elewatorów zbożowych przy ulicy Kleszczelowskiej 84a oraz nadajniki na kominie MPEC w Bielsku Podlaskim przy ul. Rejonowej 11. **Wyniki pomiarów kontrolnych przeprowadzonych w 2005 roku nie wykazały przekroczeń norm.** Od tego czasu Inspektorat nie przeprowadził żadnej kontroli obiektów nadawczych emitujących pola elektromagnetyczne na terenie powiatu

3.5.7 Komunikacja i transport

Poważnym źródłem zanieczyszczenia środowiska jest transport pod każdą postacią - drogowy, kolejowy, jak i wodny oraz przebiegające przez teren województwa rurociągi paliwowe, linie energetyczne. W ostatnich latach w Polsce nastąpił gwałtowny rozwój transportu drogowego, a wraz z nim pojawiły się nowe zagrożenia środowiska. Prawie dwukrotnie wzrosła liczba prywatnych samochodów. Towarzyszy temu niedostateczny rozwój sieci dróg, autostrad, co powoduje zatory, korki i większą emisję substancji i hałasu do środowiska. Spaliny i hałas komunikacyjny stwarzają duże zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi. Wzrastająca liczba samochodów, często starych, wyeksploatowanych – to także źródło dużej ilości odpadów.

Zanieczyszczenie powietrza przez środki transportu na terenie powiatu bielskiego ma charakter ograniczony do okolic dróg o znaczącym natężeniu ruchu. Jest to związane z tym, że źródło emisji zanieczyszczeń znajduje się na wysokości do metra od powierzchni ziemi, a także z unosem pyłu drogowego spowodowanym ruchem pojazdów. Uciążliwości związane z obniżeniem jakości powietrza atmosferycznego wokół szlaków komunikacyjnych mają inny charakter na terenie osłoniętym przez zabudowania, wzniesienia, zadrzewienia, a inny na otwartych przestrzeniach. Równocześnie zależą od

stałych parametrów pogody dla danego obszaru, jak: kierunek wiatru, pułap chmur, częstotliwość opadów atmosferycznych. Transport drogowy należy do powierzchniowych źródeł emisji. W terenie zurbanizowanym, a szczególnie w okolicy skrzyżowań głównych dróg, natężenie ruchu jest największe i występuje kumulacja strumienia emisji oraz z reguły gorsze warunki jej rozpraszania, co często jest przyczyną powstawania lokalnych zagrożeń (długotrwała ekspozycja, smogi). Dużą rolę odgrywa tu przepustowość dróg i związana z tym płynność jazdy, a także lokalizacja dróg tranzytowych (czy w centrum, czy na obrzeżach osiedli).

Sieć dróg publicznych gminnych o twardej nawierzchni w powiecie bielskim liczy 157,70 km, dodatkowo 85,00 km o nawierzchni twardej ulepszonej, dróg publicznych powiatowych o twardej nawierzchni – 528,8, dodatkowo 316,1 km o nawierzchni twardej ulepszonej.

W wymiarze krajowym i regionalnym strategiczne znaczenie na terenie powiatu odgrywają drogi:

- Nr 19 granica państwa - Kuźnica - Białystok - Bielsk Podlaski - Siemiatycze - Lublin - Rzeszów,
- Nr 66 Zambrów - Wysokie Mazowieckie - Brańsk - Bielsk Podlaski - Kleszczele - Czeremcha - granica państwa.

Transport drogowy jest zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego, atmosferycznego i akustycznego. Dodatkowo w przypadku awarii (uszkodzenia) cystern lub w następstwie katastrofy drogowej istnieje realne zagrożenie zdrowia ludności i skażenia środowiska wokół wymienionych tras przewozu. Zagrożenie dla ludności stwarzają również stacje i dystrybutory paliw płynnych i gazowych.

Sieć kolejową na terenie województwa tworzy 682 km eksploatowanych linii normalnotorowych (w tym zaledwie 220 km jest zelektryfikowanych), co stanowi około 3,4% łącznej długości w całym kraju. Przez województwo przebiega także 55 km linii szerokotorowych (granica państwa - Kuźnica Białostocka - Gieniusze oraz granica państwa - Siemianówka - Chryzanów), które łączą się z białoruską siecią kolejową. Wskaźnik gęstości linii kolejowych wynosi 3,4 km/100 km² (w kraju 7,1 km/100 km²), co daje 15 miejsce w zestawieniu ogólnopolskim.

Kolejowy transport opiera się na pięciu trasach, z czego najbardziej niebezpieczna jest trasa: Granica państwa - Siemianówka - Hajnówka - Czeremcha – Siedlce - trasa tranzytowa przewozu substancji szczególnie niebezpiecznych. Tą trasą przewożona jest największa ilość substancji. Przez województwo podlaskie przebiega I Paneuropejski Korytarz Transportowy E 75 (RAIL BALTYKA) objęty międzynarodowymi umowami AGC/AGTC w szczególności liniami Warszawa - Białystok - Sokółka - Suwałki - Trakiszki - granica państwa z Litwą. Transport kolejowy materiałów niebezpiecznych związany jest z przejściami granicznymi w Trakiszkach, Kuźnicy Białostockiej, Siemianówce i Czeremse.

Stan linii kolejowych w województwie ulega systematycznej degradacji, a w pełnej sprawności technicznej utrzymywane są najważniejsze linie magistralne. Oddziaływanie ruchu pociągów na środowisko dotyczy głównie hałasu i drgań, a w przypadku linii nie zelektryfikowanych, także emisji spalin. Przebieg niektórych linii kolejowych przez obszary chronione, a zwłaszcza parki narodowe i

obszary NATURA 2000 koliduje z wymogami ochrony środowiska i może stwarzać problemy na etapie ich rozbudowy.

Emisja spalin ze środków transportu stanowi zagrożenie dla fauny i flory. Szczególnie narażone są tu organizmy o słabej odporności na nie, tj.: glony, grzyby, porosty. Oddziaływanie to prowadzi do osłabienia, a nawet zahamowania procesów prowadzonych przez te organizmy, między innymi obniżenie żyzności, odkażania gleby przez glony. Osłabieniu ulega stan zdrowotności roślin – zanieczyszczenia powietrza powodują u drzew, zwłaszcza w pasie ok. 5 m od jezdni, zahamowanie przyrostu drewna i obniżenie jego wartości, ponadto zmniejszają odporność na choroby i szkodniki. Największa wrażliwość roślin na zanieczyszczenia występuje od późnej wiosny do lata. Jeżeli droga przebiega przez obszary leśne, pola i łąki, stanowiące miejsca występowania wielu gatunków fauny. Najbardziej narażona na negatywne oddziaływanie opiniowanej drogi jest fauna skrajów obszarów zalesionych. Niebezpieczeństwo kolizji występuje w czasie przemieszczania się zwierząt na siedliska położone po przeciwnej stronie pasa drogowego (w okresie godowym, przy poszukiwaniu pożywienia itp.). Stanowi to jedną z przyczyn zmniejszania się liczebności fauny, jednocześnie stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu na drodze. Problem będzie nasilał się ze wzrostem intensywności ruchu.

Ruch na drogach przebiegających w pobliżu terenów zamieszkałych zmniejsza komfort życia mieszkańców, czyli ogranicza swobodę poruszania się, wzbudza uczucie niepokoju u osób szczególnie wrażliwych, a także zakłóca nocny wypoczynek poprzez hałas i światła reflektorów. Emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych stanowi zagrożenie dla zdrowia człowieka.

Wg **ZAŁĄCZNIKA NR 6** na terenie powiatu bielskiego nie istnieje zagrożenie transportem drogowym kolejowym.

TABELA NR 17 Drogi publiczne w zależności od rodzaj nawierzchni w gminach powiatu bielskiego

Gmina	Drogi o nawierzchni twardej	Drogi o nawierzchni twardej ulepszonej	Drogi o nawierzchni gruntowej
	[km]		
Miasto Bielsk Podlaski	43,50	42,60	27,00
Miasto Brańsk	10,00	3,30	2,20
Gmina Bielsk Podlaski	53,00	3,00	49,00
Gmina Boćki	5,50	1,20	46,00
Gmina Brańsk	14,80	10,30	26,40
Gmina Orla	20,00	18,00	29,00
Gmina Rudka	6,00	5,00	7,00
Gmina Wyszki	4,90	1,60	181,90

Źródło: www.stat.gov.pl – dane za 2004r.

4 ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII – WNIOSKI

Na obszarze powiatu bielskiego największe oddziaływanie na środowisko występuje poprzez:

- transport,
- zakłady przemysłowe,
- gospodarkę komunalną – głównie oczyszczalnie ścieków oraz składowiska odpadów.

Istotne kierunki oddziaływania to: pobór wód powierzchniowych oraz energii, emisja hałasu oraz zanieczyszczeń do wód i powietrza, wytwarzanie odpadów. Uzyskanie efektów zmniejszania wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności jest sprawą bardzo ważną, ponieważ koszt pozyskania energii, surowców ze źródeł pierwotnych i wody jest wysoki.

4.1 Racjonalne gospodarowanie wodą

Szybki wzrost gospodarczy kraju nie zwiększa poboru wody na potrzeby gospodarki narodowej. Jest to możliwe zarówno dzięki wdrażaniu wodoszczędnych technologii przez podmioty gospodarcze, jak również w wyniku realizacji celów polityki ekologicznej państwa (np. kontrole przedsiębiorstw wykorzystujących wodę). Dalsze ograniczenie zużycia wody wymagać będzie kontynuowanie działań takich jak:

- wprowadzenie normatywów zużycia wody w wybranych, szczególnie wodochłonnych procesach produkcyjnych w oparciu o dane o najlepszych dostępnych technikach (BAT),
- opracowanie i wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji w formie obowiązku rejestracji zużycia wody do celów przemysłowych i rolniczych w przeliczeniu na jednostkę produktu,
- ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych,
- właściwe utrzymanie wód i urządzeń wodnych,
- intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody.

4.2 Wykorzystanie energii

Rozwój energetyki opartej na wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii (OZE) stanowi jeden z priorytetów krajowej polityki energetycznej¹⁰. Podstawowym celem polityki w tym zakresie jest zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 7,5% w 2010r. i do 14% w 2020r. w strukturze zużycia nośników pierwotnych.¹¹ Racjonalne wykorzystanie energii odbywać się będzie przez:

¹⁰ Polityka energetyczna Polski do 2025r. – dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 4 stycznia 2005r.

¹¹ Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014

- zmniejszenie energochłonności gospodarki poprzez stosowanie energooszczędnych technologii (również z wykorzystaniem kryteriów BAT), racjonalizację przewozów oraz wydłużenie cyklu życia produktów;
- zmniejszenie zużycia energii poprzez wprowadzanie indywidualnych liczników energii elektrycznej, wody i ciepła;
- wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

4.3 Racjonalne wykorzystanie materiałów

Ograniczenie materiałochłonności przez zakłady przemysłowe i rolnictwo zalecane jest zarówno przez kierunki polityki ekologicznej Polski, jak i Unii Europejskiej poprzez zastosowanie najlepszych możliwych technologii. Do podstawowych zasad jakie zalecane są przez BAT należą:

- zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów u źródła, a także zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko;
- zmniejszenie materiałochłonności gospodarki poprzez wprowadzanie technologii niskoodpadowych oraz recykling;
- zmniejszenie oddziaływania rolnictwa na środowisko poprzez rozpropagowanie i stosowanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej, kontynuacja budowy płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę;
- racjonalne gospodarowanie kopaliniami poprzez opracowanie planów eksploatacji kopalni i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

5 NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Nadzwyczajnymi zagrożeniami dla środowiska, jakie mogą wystąpić na terenie powiatu bielskiego są:

- pożary,
- susze,
- powodzie,
- gradobicia,
- silne wiatry,
- awarie urządzeń infrastruktury technicznej,
- katastrofy komunikacyjne drogowe i kolejowe, w tym katastrofy związane z transportem materiałów niebezpiecznych.

5.1 Zagrożenie powodziowe¹²

Wody powierzchniowe

Na terenie działania Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Bielsku Podlaskim znajdują się następujące ciek i zbiorniki wodne:

- rzeka Narew - biegnąca wzdłuż północnej granicy bielskiego powiatu - dł.- 31km,
- rzeka Nurzec - biegnąca w południowej części powiatu - dł.- 47km,
- rzeka Orlanka - lewy dopływ Narwi, biegnąca przez gminy Orla i Bielsk Podlaski - dł.- 38km,
- rzeka Biała - przepływająca przez Bielsk Podlaski wpadająca do Orlanki - dł.-30 km,
- rzeka Lena - lewy dopływ Nurca, biegnąca na terenie gminy Boćki - dł.- 15km,
- rzeka Łoknica - lewy dopływ Narwi, biegnąca w północno-wschodniej części gminy Bielsk Podl. - dł .-18km,
- wyrobisko poźwirowe w miejscowości Antonowo gm. Orla - powierzchnia ok. 10.000 m²,
- wyrobisko poźwirowe w miejscowości Oleksze gm. Orla. - powierzchnia ok. 40.000 m².

Tereny zalewowe i poldery

Na terenie powiatu występuje teren zalewowy w okolicach wsi Pace o powierzchni 50 ha, oraz na terenie miasta Brańsk o powierzchni 70 ha (łąki). Zagrożenie stanowi rzeka Nurzec, poziom ostrzegawczy wynosi 250 cm, natomiast poziom alarmowy wynosi 300 cm. Zagrożenia powodziowe jakie mogą wystąpić na terenie powiatu wiążą się z roztopami zimowymi lub intensywnymi opadami deszczu Na terenie powiatu występuje jedna miejscowość zagrożoną powodzią – wieś Pace gm.

¹² Komenda Państwowej Straży Pożarnej w Bielsku Podlaskim , www.bielskpodlaski.straz.bialystok.pl

Brańsk - rejon rzeki Nurzec. Teren zalewowy wynosi 50 ha. Zagrożonych zalaniem jest 15 gospodarstw. Do ewakuacji przewidziano 45 osób dorosłych i 9 dzieci. Przewidziano do ewakuacji 256 zwierząt hodowlanych i 270 szt. drobiu; miejsce ewakuacji to wieś Kiersnowo i wieś Chojewo. Na terenie miasta Brańsk teren zalewowy wynosi 70 ha. Nie występuje zagrożenie zalania gospodarstw. Nie zachodzi konieczność ewakuacji ludności i zwierząt. Na terenie miasta Brańsk zagrożona jest droga dojazdowa do oczyszczalni cieków.

Na terenie powiatu bielskiego zgodnie z **ZAŁĄCZNIKIEM NR 7** nie występuje zagrożenie powodziowe, natomiast jest to obszar zagrożony lokalnymi podtopieniami¹³.

5.2 Zagrożenie pożarowe

Co roku w okresach wiosennych i letnich odnotowywano wzrost zagrożenia pożarowego obszarów leśnych. Lasy na terenie powiatu zajmują powierzchnię 262 km² co stanowi 18,9% ogólnej powierzchni powiatu. Na terenie powiatu znajdują się 2 nadleśnictwa oraz leśnictwo Dubno należące do Nadleśnictwa Nurzec.

- Nadleśnictwo Bielsk zaliczone do I kategorii zagrożenia pożarowego,
- Nadleśnictwo Rudka zaliczone do II kategorii zagrożenia pożarowego.

Bardzo duże zagrożenie pożarowe lasów Nadleśnictwa Bielsk związane jest z występowaniem dużej ilości lasów sosnowych I i II klasy wieku oraz ich znaczne rozdrobnienie tj. wymieszanie z lasami i użytkami rolnymi właścicieli prywatnych. Zagrożenie pożarowe obszarów leśnych w okresie wiosennym związane jest głównie z panującym wśród ludności wiejskiej nawykiem wypalania pozostałości roślinnych na łąkach i nieużytkach położonych w sąsiedztwie lasów. W mniejszym stopniu przyczyniła się do tego nieostrożność osób z ogniem otwartym. W okresach letnich wzrost zagrożenia pożarowego związany jest z długotrwałym okresem braku opadów deszczu oraz z wypalaniem przez rolników słomy i ciernisk po zebranych zbożach.

5.3 Poważna awaria przemysłowa

Awarie zagrażające środowisku, mogą wystąpić w obiektach przemysłowych jak również w wyniku wypadków drogowych, szczególnie z udziałem autocystern przewożących materiały niebezpieczne, a także na skutek rozszczelnień rurociągów transportujących gaz ziemny. Na omawianym terenie znajduje się znaczna ilość stacji paliw. Eksploatacja tych stacji stwarza zagrożenie dla środowiska (możliwość awarii zbiorników, pożar i in.).

Wg WIOŚ w Białymstoku na terenie powiatu bielskiego aktualnie nie występują obiekty mogące spowodować poważne awarie (zakłady dużego ryzyka i zakłady zwiększonego ryzyka).

¹³ Program ochrony środowiska województwa podlaskiego na lata 2007 – 2010 – wrzesień 2007r.

Poważne źródło zagrożenia na terenie powiatu, mogą stwarzać wypadki drogowe środków transportu, przewożących materiały niebezpieczne. Najbardziej groźne są awarie w rejonach przepraw mostowych na trasach komunikacyjnych, grożą one bezpośrednim skażeniem rzek.

TABELA NR 18 Ilość zakładów, w których występują znaczne ilości materiałów niebezpiecznych

Lp.	Powiat	Ilość zakładów, w których występują znaczne ilości materiałów niebezpiecznych					razem na terenie powiatu
		amoniak	chlor	propan-butan	ropopochodne	inne	
1	Bielski	3	-	-	-	-	3

Źródło: www.bialystok.uw.gov.pl.

5.4 Transport substancji niebezpiecznych

Zagrożenia komunikacyjne i chemiczno-ekologiczne niesie również transport drogowy i kolejowy oraz zwiększające się z roku na rok nasilenie ruchu na drogach. Transport drogowy i kolejowy stwarza ww. zagrożenia głównie z uwagi na przewóz materiałów niebezpiecznych takich jak: benzyny, olej napędowy, olej opałowy, gaz propan-butan, amoniak, chlor i inne. Zdecydowanie większe zagrożenia na terenie powiatu stwarza transport drogowy materiałów niebezpiecznych. Transport kolejowy materiałów niebezpiecznych na trasie Białystok - Czeremcha przebiegającej przez teren powiatu prowadzony jest w niewielkiej ilości. W/g. informacji PKP rocznie jest to 4490 ton propanu-butanu oraz 21547 ton oleju opałowego i napędowego. Trasy drogowe przewozu materiałów niebezpiecznych:

- Białystok - Czeremcha - granica państwa
- Hajnówka- Wysokie Mazowieckie
- Hajnówka – Łapy
- Suwałki - Rzeszów

5.5 Biotechnologia i organizmy zmodyfikowane genetycznie

Biotechnologia jest dyscypliną nauk technicznych wykorzystującą procesy biologiczne na skalę przemysłową. Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 2002 r., Nr 184, poz. 1532) podaje jedną z najszerzych definicji: „Biotechnologia oznacza zastosowanie technologiczne, które używa systemów biologicznych, organizmów żywych lub ich składników, żeby wytwarzać lub modyfikować produkty lub procesy w określonym zastosowaniu.” Biotechnologie są w stosunku do tradycyjnych (chemicznych) znacznie mniej energochłonne, bezodpadowe lub niskoodpadowe, tańsze i wydajniejsze oraz często mniej obciążające środowisko, znajdują zastosowanie także w działalności służącej ochronie środowiska (w oczyszczaniu ścieków, neutralizacji odpadów, w produkcji biogazu).

Organizmy Modyfikowane Genetycznie (GMO) są to rośliny lub zwierzęta, które dzięki modyfikacji w ich genomie - materiale genetycznym - uzyskały nowe cechy. Modyfikacja genetyczna zwykle polega na wstawieniu nowego genu (co fizycznie jest fragmentem DNA) do genomu

modyfikowanego organizmu. Jednak można także i wyciszać geny poprzez wprowadzenie komplementarnego genu kodującego tzw. nonsensowne RNA, czy też za pomocą kierowanej mutagenyzy, wywołać mutacje w konkretnym genie, co może doprowadzić do jego inaktywacji (dokładnie inaktywacji produktu tego genu).

Na świecie ma miejsce dynamiczny rozwój badań w zakresie inżynierii genetycznej i rozwój przemysłu opartego na biotechnologiach.

Produkty nowoczesnej biotechnologii (organizmy genetycznie zmodyfikowane) coraz częściej pojawiają się na rynku, budząc wiele kontrowersji, szczególnie w odniesieniu do problematyki bezpieczeństwa tych produktów dla zdrowia człowieka i ewentualnego ich wpływu na inne organizmy w środowisku. W związku z powyższym zachodzi potrzeba dokonywania oceny stopnia zagrożenia tych produktów dla zdrowia ludzi i środowiska. Procedury i mechanizmy oceny ryzyka związanego z wykorzystywaniem genetycznie zmodyfikowanych organizmów są ciągle doskonalone.

W 2006r. przyjęto Ramowe Stanowisko Rządu RP dotyczące GMO. Jest to dokument wyznaczający kierunek działań dotyczących GMO, na podstawie którego realizowana będzie w Polsce polityka w tym zakresie.

Biotechnologie i rozwój przemysłu opartego na biotechnologiach daje nowe możliwości rozwoju. Korzystanie z osiągnięć biotechnologii związane może być jednak z nieznanym dotąd zagrożeniem bezpieczeństwa biologicznego.

Najważniejsze problemy:

- brak nadzoru nad wprowadzaniem GMO,
- brak świadomości społecznej w zakresie biotechnologii i bezpieczeństwa biologicznego,
- zagrożenie rodzimych gatunków roślin i zwierząt przez obce gatunki lub nowe organizmy wytworzone technikami transgenezy,
- brak jednoznacznych regulacji prawnych w zakresie rozwiązań systemowych dotyczących ochrony środowiska, a zwłaszcza koegzystencji upraw roślin modyfikowanych i niemodyfikowanych.

W dniu 21 grudnia 2004 roku Sejmik Województwa Podlaskiego podjął stanowisko w sprawie ogłoszenia obszaru województwa podlaskiego strefą wolną od upraw organizmów roślinnych zmodyfikowanych genetycznie (GMO). Stanowisko zostało przesłane do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ogłoszenie województwa strefą wolną od GMO nie zobowiązuje rolników do zaniechania uprawy genetycznie zmodyfikowanych odmian roślin. Podjęte działania miały na celu ochronę środowiska przyrodniczego i kulturowego regionu przed wpływem roślin uprawnych modyfikowanych technikami genetycznymi oraz konieczność zachowania rodzimej kultury rolnej. Sprzeciwy w zakresie wdrożenia upraw GMO wyrażone przez samorządy województw w Polsce i regiony w innych krajach Europy nie są uwzględniane przez władze unijne. Rozwiązania prawne (Dyrektywa 2001/18/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie i uchylenia dyrektywy 90/220/EWG oraz Dyrektywy Rady 2002/53/WE z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie wspólnego katalogu odmian gatunków roślin rolniczych) są korzystne dla

producentów nasion roślin modyfikowanych genetycznie, bądź też są interpretowane na ich korzyść. Unijne rozwiązania prawne nakładają na podmiot zainteresowany utworzeniem strefy wolnej od GMO obowiązek udowodnienia w drodze kosztownych badań szkodliwości tych roślin i powstałych z nich produktów.

6 EDUKACJA EKOLOGICZNA

Warunkiem koniecznym i niezbędnym do realizacji celów związanych z ochroną środowiska zgodną z zasadą zrównoważonego rozwoju jest dobrze zaplanowany, zorganizowany i realizowany proces powszechnej edukacji, obejmujący nie tylko dzieci i młodzież, ale też całe społeczeństwo.

Edukacja ekologiczna zwana także edukacją środowiskową, to koncepcja kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego zgodnie z hasłem myśleć globalnie - działać lokalnie. Obejmuje ona wprowadzanie do programów szkół wszystkich szczebli tematyki z zakresu ochrony i kształtowania środowiska, umożliwiającej łączenie wiedzy przyrodniczej z postawą humanistyczną, tworzenie krajowych i międzynarodowych systemów kształcenia specjalistów i kwalifikowanych pracowników dla różnych działów ochrony środowiska, nauczycieli ochrony środowiska, dokształcanie inżynierów i techników różnych specjalności oraz menedżerów gospodarki, a także powszechną edukację szkolną i pozaszkolną. W potocznym rozumieniu są to wszelkie formy działalności skierowanej do społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, które mają na celu wpływanie na poziom świadomości ekologicznej, propagowanie konkretnych zachowań korzystnych dla środowiska naturalnego, upowszechnianie wiedzy o przyrodzie. Działania te prowadzone są przez szkoły, przez specjalistyczne placówki edukacyjne zarówno publiczne jak i niepubliczne, a także przez liczne organizacje ekologiczne.

Może przyjmować różne formy:

- kształcenie ustawiczne (wykłady, seminaria, rozdawanie ulotek i programy edukacyjne),
- kształcenie dzieci i młodzieży w zakresie ekologii,
- zielone szkoły.

Niestety istnieje moda na konsumpcyjny styl życia. Zauważalny jest brak myślenia w kategoriach ponadlokalnych o problemach ochrony środowiska, w szczególności gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej. Niejednokrotnie wiąże się to z niskim poziomem socjalnym społeczeństwa, a działania „ekologiczne”, to wciąż działania kosztowne. Mieszkańcy województwa niechętnie stosują się do zasad zrównoważonego rozwoju. Wciąż zbyt wolno postępuje wzrost świadomości społecznej dotyczącej konieczności gospodarowania w sposób przyjazny dla środowiska.

Edukacja ekologiczna mieszkańców spoczywa na barkach szkół, jednostek samorządu terytorialnego i trzeciego sektora. Na obszarze województwa podlaskiego funkcjonują 33 ekologiczne organizacje pozarządowe i 47 „zielonych” inicjatyw¹⁴. Ponad 2/3 wszystkich organizacji pozarządowych skupiło się w miastach na prawach powiatu. Natomiast w ponad połowie powiatów nie funkcjonuje ani jedna organizacja. Obserwując działania organizacji pozarządowych należy zwrócić uwagę na rozkład

¹⁴ Na podstawie: Ruch ekologiczny w Polsce. Mapa aktywności obywatelskiej.

wyższej aktywności w powiatach od łomżyńskiego przez grajewski, augustowski po Suwałki i powiat suwalski.

Województwo podlaskie charakteryzuje się wysokimi współczynnikami nasycenia tak organizacjami, jak i inicjatywami, zdecydowanie przekraczającymi średnie dla całego kraju, jednakże aktywność tych organizacji jest nierównomierna, niesystematyczna i częstokroć krótkotrwała. W latach 2000 – 2006 podejmowano działania w niewielkiej liczbie obszarów tematycznych, zdecydowanie najczęściej realizowano inicjatywy wynikające z bogactwa przyrodniczych zasobów województwa - w zakresie ochrony gatunkowej oraz przestrzennych form ochrony, a także ogólnie w zakresie ochrony środowiska. Edukacja ekologiczna obecna jest w formalnym systemie kształcenia od 2002 roku. Wprowadzona została prawnie poprzez *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*. Rozporządzenie wprowadza edukację ekologiczną w postaci oddzielnej ścieżki edukacyjnej o charakterze wychowawczo-dydaktycznym począwszy od II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI).

Edukacja powinna być akceptowana i realizowana przez ogół nauczycieli, poprzez właściwe wykorzystanie treści ekologicznych zawartych w programach nauczania danego szczebla szkolnictwa. Treści związane z nauczaniem i wychowaniem pro środowiskowym należy prezentować w sposób bardzo interesujący, aby w następstwie uczyły one nowego podejścia do problemów związanych z ekologią. Cóż dają najpiękniejsze nawet treści werbalne, które nie rozbudzają autentycznych potrzeb czynnego uczenia się i rozwiązywania wysuwanych problemów. W edukacji ekologicznej każde dziecko powinno stać się aktywnym uczestnikiem, i umieć współdecydować o tym, czego i w jaki sposób się uczyć.

W podlaskich szkołach edukacja ekologiczna niejednokrotnie ogranicza się do akcji „Sprzątania Świata”, zbierania baterii czy próby selektywnej zbiórki odpadów. Nie można jednak niedoceniać roli edukacji ekologicznej w prawidłowym wychowywaniu młodzieży, uczenia jej szacunku dla przyrody i zwiększaniu świadomości ekologicznej.

Podstawą tworzenia systemu edukacji ekologicznej może być *Narodowy Program Edukacji Ekologicznej*, będący rozwinięciem i konkretyzacją zapisów *Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej*. System edukacji ekologicznej powinien eliminować działania pozorne i mało efektywne, propagować zaś działania które przyczynią się aby zachować zdrowe środowisko oraz jego walory dla przyszłych pokoleń zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Główne cele Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej to:

1. Wdrożenie zaleceń Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej z uwzględnieniem zmian zachodzących w procesie reformowania Państwa oraz integracji z Unią Europejską;
2. Stworzenie mechanizmów pozwalających sprostać wyzwaniom związanym z wdrażaniem idei i zasad rozwoju zrównoważonego, pozwalających kształtować świadomość ekologiczną w warunkach demokratyzacji życia społecznego i wzrastającej roli komunikacji społecznej;
3. Zwiększenie efektywności edukacji ekologicznej przez promowanie najsukcesywniejszych jej form i najważniejszych treści, wskazanie sposobów optymalnej alokacji środków finansowych, uporządkowanie przepływu informacji i decyzji z wykorzystując najlepsze krajowe i zagraniczne doświadczenia.

Cele operacyjne Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej to:

1. Dokonanie kompleksowej, empirycznej diagnozy funkcjonowania edukacji ekologicznej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem jej źródeł, priorytetów i stosowanych w niej metod i procedur wdrożenia.

2. Dostarczenie informacji o optymalnym systemie edukacji ekologicznej w kraju i o warunkach dochodzenia do takiego systemu.
3. Wypełnienie zobowiązań wynikających z sygnowanych przez RP porozumień międzynarodowych.
4. Inspirowanie potencjalnych podmiotów do tworzenia branżowych, resortowych, regionalnych, lokalnych, instytucjonalnych oraz innych programów edukacji ekologicznej.
5. Stworzenie jednolitego dokumentu pozwalającego monitorować rozwój edukacji ekologicznej w Polsce w kontekście oczekiwań społecznych i możliwości realizacyjnych.

Zgodnie z zapisami *Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej* wyróżniono następujące trzy sfery implementacji zapisów Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej:

1. Edukacja formalna to zorganizowany system kształcenia zgodny z określonymi zasadami sformułowanymi w odpowiednich aktach prawnych (ustawy i rozporządzenia). Polski system edukacji formalnej obejmuje system oświaty i szkolnictwa wyższego.
2. Ekologiczną świadomość społeczną możemy określić jako stan wiedzy, poglądów i wyobrażeń ludzi o środowisku przyrodniczym, jego antropogennym obciążeniu, stopniu wyeksploatowania, zagrożeniach i ochronie, w tym także stan wiedzy o sposobach i instrumentach sterowania, użytkowania i ochrony środowiska. Świadomość ta kształtowana jest przede wszystkim przez organizacje państwowe, społeczne (Pozarządowe Organizacje Społeczne - POS) oraz media.
3. Szkolenia to zinstytucjonalizowane formy przekazywania wiedzy i umiejętności dla określonej grupy zawodowej lub społecznej służące podnoszeniu kwalifikacji niezbędnych zarówno w życiu zawodowym, działalności społecznej jak i dla potrzeb indywidualnych.

Trzy wyodrębnione sfery edukacji ekologicznej w chwili obecnej są ze sobą dość luźno powiązane i nie stymulują się wzajemnie, stąd też efektywność edukacji ukierunkowanej na propagowanie idei i zasad rozwoju zrównoważonego jest niewielka.

Zgodnie z zapisami *Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej*, edukacja ekologiczna na obszarze województwa podlaskiego realizowana będzie poprzez priorytet 4 *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010*. Budowa świadomości ekologicznej społeczeństwa. Priorytet ten będzie realizowany poprzez następujące cele:

- zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa,
- propagowanie ekologicznego stylu produkcji i konsumpcji,
- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach,
- tworzenie lokalnych ośrodków edukacji ekologicznej,
- kształtowanie polityki informacyjnej mającej na celu rezygnację przez firmy i instytucję z kotłowni węglowych,
- mobilizowanie społeczeństwa do podejmowania działań proekologicznych,
- wspieranie instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska,
- podnoszenie skuteczności przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska.

Edukacja ekologiczna nie ogranicza form stosowanych przy jej realizacji. Warunek atrakcyjności, niezbędny w procesie przebudowy postaw i utrwalania dobrych nawyków każe stosować możliwie bogatą gamę stymulatorów. Planowane formy edukacji ekologicznej to: akcje, festiwale, święta, manifestacje oraz inne imprezy uliczne, protesty, interpelacje i procedury odwoławcze, aukcje,

festyny, happeningi, pokazy i zloty, olimpiady, targi, wystawy i dni otwarte w miejscach (instytucjach) związanych z ekologią, wycieczki, turystyka kwalifikowana, ścieżki dydaktyczne i przyrodnicze, publikacje, strony internetowe.

7 ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM I INSTRUMENTY OCHRONY

Proces zarządzania obejmuje następujące czynności: planowanie, organizowanie, decydowanie, motywowanie, kontrolowanie. W każdym systemie zarządzania można wyodrębnić sferę procesów realnych i sferę regulacji. Sfera procesów realnych obejmuje działalność człowieka skierowaną bezpośrednio na podmioty materialne i przekształcenie materii, a sfera regulacji – całość procesów informacyjnych, myślowych i decyzyjnych, podejmowanych z myślą o kształtowaniu systemu sfery realnej.

W Polsce zarządzanie środowiskiem funkcjonuje na 4 poziomach: centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Podział kompetencji stanowi dużą uciążliwość zarówno dla administracji publicznej, jak i dla wszystkich stron biorących udział w działaniach podejmowanych na rzecz ochrony środowiska. Struktura organizacyjna ochrony środowiska nie ma charakteru hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe, a dany szczebel administracji realizuje w zasadzie tylko te zadania, których nie można realizować na szczeblu niższym.

Do organów ochrony środowiska należą:

- Organy decyzyjne państwa: Sejm wraz z Senatem i Prezydentem oraz Rada Ministrów.
- Centralne organy administracji państwowej: premier, ministrowie, w szczególności Minister Środowiska i kierownicy urzędów centralnych, ministerstwa i urzędy centralne.
Minister Środowiska – odpowiedzialny za realizację Polityki ekologicznej państwa, konwencji międzynarodowych, przygotowanie projektów ustaw ekologicznych i rozporządzeń wykonawczych.
- Terenowe organy administracji rządowej: wojewodowie i urzędy wojewódzkie.
Wojewoda – zarządza ochroną przyrody w województwie.
- Samorządy terytorialne: gminne, powiatowe, wojewódzkie.
Samorząd Województwa dysponuje kompetencjami o charakterze strategicznym: ustala strategię rozwoju województwa, politykę przestrzenną w postaci planu zagospodarowania przestrzennego a także wojewódzkie programy. Z mocy prawa opracowanie i realizacja tych dokumentów należy do *Zarządu Województwa*.
Marszałek Województwa – zajmuje się egzekwowaniem opłat z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska i ich redystrybucją na rzecz funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej; prowadzi także bazę danych o emisjach substancji, wytwarzanych odpadach, pobranej ilości wody w województwie. Jest organem w zakresie melioracji wodnych. Wydaje decyzje analogiczne do starosty, ale w odniesieniu do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających obligatoryjnie raportu o oddziaływaniu na środowisko.

Sejmik - uchwała wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju województwa, program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami.

Starosta – główny decydent w ochronie środowiska, wydający decyzje dla przedsięwzięć, które są klasyfikowane jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko (spis decyzji poniżej), sprawujący nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa, spółkami wodnymi, racjonalną gospodarką łowiecką, realizujący zadania z zakresu edukacji ekologicznej.

Rada Powiatu - uchwała *Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami*, co 2 lata analizuje raporty z realizacji *Programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami*, ustanawia obszary ograniczonego użytkowania wokół niektórych instalacji (składowiska odpadów komunalnych, kompostowni, oczyszczalni ścieków, tras komunikacyjnych, linii i stacji elektroenergetycznych oraz instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej i radiolokacyjnej), wyraża zgodę na powołanie społecznej straży rybackiej.

Wójt, burmistrz, prezydent miasta - rozpatrują sprawy związane z korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami, wycinaniem drzew, krzewów, utrzymaniem zieleni, realizują uchwały rad gmin w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminach, zaopatrzenia w wodę, ciepło, energię, odprowadzenia ścieków, systemu zbierania odpadów komunalnych, realizacji postanowień planu zagospodarowania przestrzennego gminy.

Rada Gminy – uchwała miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwała budżet gminy, uchwała plany gospodarcze i rozwojowe mikroregionu, ustala zakres działań jednostek pomocniczych, uchwała podatki i opłaty lokalne, w tym np.: stawki za usuwanie i unieszkodliwianie odpadów, czy podejmuje decyzji odnośnie współpracy z innymi jednostkami, jak np.: utworzenie związku gmin.

– Jednostki kontrolno – monitoringowe

Inspekcja Ochrony Środowiska – wykonuje kontrole przestrzegania wymogów ochrony środowiska przez wszystkich korzystających ze środowiska, bada i ocenia stan środowiska (monitoring środowiska), wymierza kary za nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska, prowadzi działania zapobiegające nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Zadania z ochrony środowiska niejednokrotnie są także realizowane przez stowarzyszenia i związki gmin, powołane np. w celu wspólnej gospodarki odpadami.

Podział kompetencji w zakresie ochrony środowiska nakłada na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Należy podkreślić wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działanie Inspekcji Ochrony Środowiska oraz uprawnienia kontrolne organów samorządowych.

Do instrumentów prawnych ochrony środowiska należą:

1. Pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia:
 - zintegrowane,
 - na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - na emitowanie hałasu do środowiska,

- na emitowanie pól elektromagnetycznych,
 - na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
 - na pobór wody,
 - na wytwarzanie odpadów.
2. Zezwolenia między innymi na:
- przewóz lub wywóz odpadów niebezpiecznych za granicę,
 - odzysk, unieszkodliwianie i transport odpadów,
 - przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt.
3. Oceny między innymi:
- jakości powietrza,
 - jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
 - stanu akustycznego środowiska,
 - pól elektromagnetycznych w środowisku.
4. Rejestry terenów, na których, między innymi:
- stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu,
 - stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych,
 - stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby,
 - występują obszary lub obiekty objęte ochroną.
5. Raporty między innymi:
- bezpieczeństwa,
 - o oddziaływaniu na środowisko
6. Zgody między innymi:
- na przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze,
 - na gospodarcze wykorzystanie odpadów
7. Koncesje wydane na podstawie Prawa geologicznego i górniczego; pkt 1, pkt. 6,
8. Zgłoszenia, np. poważnych awarii do GIOŚ,
9. Informacje np. o stanie środowiska.
10. Programy między innymi:
- ochrony powietrza,
 - zalesień,
 - ochrony środowiska przed hałasem.
11. Plany między innymi:
- gospodarki odpadami,
 - działań, sporządzane w przypadku ryzyka występowania przekroczeń dopuszczalnych lub alarmowych poziomów substancji w powietrzu,
 - gospodarowania wodami dorzecza,
 - zewnętrzne plany ratownicze,
 - ochrony przeciwpowodziowej.

Do instrumentów strukturalnych umożliwiających realizację *Programu Ochrony Środowiska* należą:

- plany zagospodarowania przestrzennego (przygotowywane przez gminy),
- programy obszarowe realizujące różne cele ekologiczne,
- strategie sektorowe (które powinny również spełniać wymogi ochrony środowiska).

8 PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO

8.2 Analiza SWOT

Celem syntetycznego ujęcia pozycji powiatu bielskiego w stosunku do występujących warunków, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych, zastosowano system analizy SWOT. Zastosowanie tej metody pozwala na identyfikację słabych i mocnych stron powiatu oraz szans i zagrożeń zarówno tych obecnie występujących, jak też potencjalnych. Każde planowanie, aby mogło być obciążone stosunkowo najmniejszym błędem, winno brać pod uwagę maksymalną ilość czynników mogących mieć wpływ na przebieg zdarzeń. Precyzyjna i obiektywna analiza w tym zakresie pozwala dokonać właściwego wyboru kierunków rozwoju i możliwości realizacji.

W ramach uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych przeanalizowano następujące obszary:

- Ochrona wód,
- Gospodarka wodno – ściekowa,
- Warunki glebowe,
- Środowisko przyrodnicze,
- Ochrona atmosfery,
- Ochrona przed hałasem,
- Gospodarka odpadami,
- Edukacja ekologiczna,
- Gospodarka finansowa.

Uwarunkowania wewnętrzne podzielono za zagadnienia dotyczące:

- Stanu infrastruktury służącej ochronie środowiska,
- Sfery gospodarczej,
- Sfery społecznej,
- Sfery prawnej i politycznej,
- Sfery przyrodniczej.

Poniżej w tabeli przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które wywierają istotny wpływ na istnienie i rozwój środowiska.

Uwarunkowania wewnętrzne	
Stan infrastruktury służącej ochronie środowiska	
<p>Mocne strony</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostateczny stopień zwodociągowania - procentowo, - dostateczna ilość stacji uzdatniania wody, - niskie zużycie wody na potrzeby gospodarki komunalnej i przemysłu, - zmniejszająca się liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska, - stały wzrost ilości mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków, - coraz częstsze występowanie przyzgodowych oczyszczalni ścieków, - wzrost podłączeń do sieci kanalizacyjnej w gospodarce komunalnej, - stała poprawa sprawności technologicznej oczyszczalni ścieków, - modernizacje oczyszczalni ścieków, - zorganizowany system ratowniczo-gaśniczy, w tym jednostek ratownictwa chemicznego i ekologicznego do zwalczania skutków pożarów i likwidacji skutków poważnych awarii, - istniejący system oceny zagrożenia pożarowego w lasach. 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> - zły stan sieci wodociągowej powodujący znaczne straty wody, - niski stopień skanalizowania zwłaszcza na terenach wiejskich, - niedostatecznie oczyszczane ścieki komunalne w zakresie usuwania biogenów, - sływy powierzchniowe, - niekorzystny stosunek sieci kanalizacyjnej do wodociągowej, - wciąż nierozwiązany problem gospodarki osadami ściekowymi w znacznej części oczyszczalni, - niedociągnięcie niektórych oczyszczalni ścieków (dotyczy głównie nowych oczyszczalni komunalnych), - symboliczny wymiar selektywnej zbiórki odpadów u źródła, - niewielka ilość ciepłowni wykorzystujących źródła energii odnawialnej, - zbyt niski standard i za mała liczba urządzeń ochrony środowiska, zwłaszcza na obszarach zagospodarowanych turystycznie, - brak gazyfikacji obszarów wiejskich.
Sfera gospodarcza	
<p>Mocne strony</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój gospodarstw ekologicznych, - rosnąca popularność agroturystyki na terenie powiatu, - wzrost liczby zakładów przemysłowych spełniających wymogi BAT, - mała ilość wytwarzanych odpadów niebezpiecznych, - brak przemysłu szczególnie degradującego środowisko, - niewielka liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska, - rozwój przyjaznych środowisku przyrodniczemu form gospodarowania ziemią, - wdrażanie zasad gospodarki leśnej sprzyjających zachowaniu różnorodności biologicznej, stopniowa „ekologizacja” gospodarki leśnej, - wysoka jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej. 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> - niski poziom uprzemysłowienia, - ciągle istniejące zakłady bazujące na przestarzałych technologiach w ciepłownictwie i przemyśle, - istnienie zakładów stwarzających uciążliwość odorową dla otoczenia, - niedostateczny stan infrastruktury drogowej, - wzrost zanieczyszczeń komunikacyjnych, hałasu i wibracji, - mała liczba gospodarstw rolnych produkujących „zdrową żywność”, - duża ilość wyrobów zawierających azbest zainstalowanych w obiektach budowlanych, - niska jakość melioracji szczegółowych, - bark dostatecznego przygotowania terenów inwestycyjnych, - brak bazy turystycznej.
Sfera społeczna	
<p>Mocne strony</p> <ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie projektów z zakresu aktywnej ochrony przyrody oraz czynny udział samorządów w ich realizacji, 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> - niedostateczny stopień stosowania zasad zrównoważonego rozwoju przez społeczeństwo,

<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działalności dydaktycznej, edukacyjnej i wydawniczej oraz turystycznej w parkach narodowych i krajoobrazowych, - kształcenie na rzecz zrównoważonego rozwoju, - niska gęstość zaludnienia, niski stopień urbanizacji, niewielka powierzchnia terenów miejskich – wysokie koszty inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca, - powstawanie stowarzyszeń i związków gmin podejmujących wspólne działania dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju obszarów o wysokich walorach przyrodniczych - wprowadzanie do programów edukacji szkolnej zagadnień ekologicznych, - upowszechnianie informacji na temat środowiska i ekologii - internet media. 	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom socjalny części społeczeństwa, - wysoki poziom bezrobocia, - niski budżet jednostek samorządu terytorialnego na inwestycje, - zbyt wolno postępujący wzrost świadomości społecznej dotyczącej konieczności gospodarowania w sposób przyjazny dla przyrody i środowiska, - moda na konsumpcyjny styl życia, - utrzymujące się kłusownictwo na zwierzyźnie oraz kłusownictwo rybackie - brak myślenia w kategoriach ponadlokalnych o problemach gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej.
Sfera prawna i polityczna	
Mocne strony	
<ul style="list-style-type: none"> - każda gmina i powiat ma uchwalony Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami, - rosnące nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska – dotacje w ramach funduszy strukturalnych. 	<p style="text-align: center;">Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak regulacji prawnych w pełni uniemożliwiających realizację zadań z zakresu ochrony środowiska, - brak dostatecznych źródeł finansowania obszarów chronionych i mechanizmów finansowych w stosunku do Natury 2000, - brak systematycznej realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami, - niepełna inwentaryzacja i waloryzacja stanu przyrody województwa - mała skuteczność egzekwowania obowiązujących przepisów z zakresu ochrony środowiska, - niechęć do stosowania przepisów ochrony przyrody i środowiska przez społeczeństwo i podmioty gospodarcze.
Sfera przyrodnicza	
Mocne strony	
<ul style="list-style-type: none"> - wysoka jakość środowiska przyrodniczego, - korzystne położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna, - występowanie obszarów chronionych - parki krajoobrazowe, rezerwy przyrody, obszary chronionego krajobrazu pomniki przyrody, obszary Natura 2000, - wysoka różnorodność krajoobrazowa, ekosystemowa, siedliskowa, gatunkowa i genetyczna, występowanie wielu roślin i zwierząt rzadkich w skali krajowej i europejskiej, - występowanie dużych, zwartych obszarów leśnych i bagiennych oraz naturalnie ukształtowanych dolin rzecznych, - zadowalający stan zdrowotny lasów, - najniższe w kraju tempo wylączenia gruntów rolnych i leśnych z 	<p style="text-align: center;">Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> - monogatunkowa struktura wielu obszarów leśnych - niska odporność drzewostanów w lasach silnie przekształconych na działanie czynników biotycznych i abiotycznych, - brak dostatecznej liczby przejść dla zwierzyzny przez drogi szybkiego ruchu tzw. „zielonych mostów”, - sukcesja lasu na ekosystemy nieleśne, - zagrożenie pożarowe lasów, - zaśmiecanie lasów, - zaburzenie stosunków wodnych wynikające z wadliwie przeprowadzonej melioracji niektórych obszarów, - obniżanie się poziomu wód gruntowych, - spadek ilości zalesień i zakrzaczeń śródpolnych stanowiących

<p>dotychczasowego użytkowania,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ostoje zwierziny drobnej, - zanikanie drobnych zbiorników wodnych oraz bogatych przyrodniczo enklaw śródpolnych, - zagrożenie rodzimych gatunków flory i fauny przez obce gatunki inwazyjne, - postępująca urbanizacja i fragmentacja terenów cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, - niewystarczające nakłady finansowe na aktywną ochronę przyrody.
<p style="text-align: center;">Uwarunkowania zewnętrzne</p>	
<p style="text-align: center;">Szanse</p>	<p style="text-align: center;">Zagrożenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> - środki finansowe w ramach Funduszy Strukturalnych - współpraca w zakresie ochrony przyrody, - regulacje ogólnokrajowe i międzynarodowe zobowiązujące do podniesienia jakości środowiska, - proces decentralizacji zarządzania środowiskiem, - postęp technologiczny – BAT, - popyt w krajach UE na żywność produkowaną metodami ekologicznymi, - wzrost krajowego i zagranicznego popytu na „zdrową żywność”, - bezpieczna dla środowiska forma sportu i rekreacji, turystyki i kontaktu z przyrodą, - wprowadzenie nowych zasad finansowania inwestycji i działań proekologicznych (preferencyjne kredyty, ulgi podatkowe, dotacje z budżetu państwa), - prawny nakaz opracowywania programów ochrony środowiska przez jednostki administracji samorządowej oraz planów ochrony parków narodowych, krajobrazowych i rezerwatów przyrody, - doskonalenie krajowego systemu publicznej edukacji środowiskowej, - wdrożenie instrumentów prawno-ekonomicznych mobilizujących do realizacji inwestycji prośrodowiskowych wynikających ze strategii krajowych oraz przyjętych zobowiązań międzynarodowych, - rozwój kontaktów i współpracy międzynarodowej z krajami UE na szczeblu samorządów w celu wymiany doświadczeń w zakresie proekologicznych metod gospodarowania, - wydawanie pozwoleń zintegrowanych dla instalacji podlegających dyrektywie IPPC, - restrukturyzacja i konsolidacja najlepszych jednostek naukowych wokół nowych wieloletnich programów badawczych. 	<ul style="list-style-type: none"> - częste zmiany przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska, - transport substancji niebezpiecznych przez teren województwa, - efekt transgraniczny - możliwość wystąpienia groźnych dla człowieka, przyrody i środowiska awarii na Litwie oraz Białorusi, - niechęć społeczeństwa do rozwoju obszarów chronionych, - rozwój turystyki na obszarach o najcenniejszych walorach przyrodniczych, - napływ zanieczyszczeń powietrza spoza powiatu a nawet województwa, - wysokie koszty wdrożenia programów ochrony środowiska, - nasilające się ekstremalne zjawiska pogodowe, - zagrożenie bezpieczeństwa biologicznego, związane z zastosowaniem genetycznie modyfikowanych organizmów, szczególnie w przemyśle rolno-spożywczym, - rozwój komunikacji przy jednoczesnym złym stanie dróg (zanieczyszczenie powietrza i hałas), - niewłaściwie przygotowana sieć dróg na wypadek awarii podczas przewożenia materiałów niebezpiecznych oraz brak miejsc postoju dla samochodów przewożących materiały niebezpieczne, - opóźnienia w przygotowywaniu nowych aktów prawnych i przepisów wykonawczych dotyczących ochrony przyrody i środowiska, w tym przepisów wprowadzających system Natura 2000, - migracja ludzi młodych i wykształconych.

Powyższa analiza wskazuje na szereg uwarunkowań wpływających na możliwości rozwojowe powiatu. Wiele czynników jest niezależnych bezpośrednio od lokalnych ośrodków decyzyjnych, co ogranicza możliwość działania. Niemniej jednak są również te, na które mamy wpływ i które winny być prawidłowo wykorzystane.

9 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

9.2 Cele i zasady Polityki ekologicznej państwa

„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” jest realizacją ustaleń ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, która w art. 13 – 16 wprowadza obowiązek przygotowania i aktualizowania co 4 lata polityki ekologicznej państwa.

W 1990 r. powstał pierwszy dokument „Polityka ekologiczna państwa”, przyjęty przez Radę Ministrów, a następnie w 1991 r. zaakceptowany przez Sejm i Senat RP. W 2000 r. została sporządzona „II Polityka ekologiczna państwa”, która w 2001 r. została zaakceptowana przez Parlament. Ustala ona cele ekologiczne do 2010 i 2025 r. Opracowany w 2002 r. „Program Wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa, na lata 2002 – 2010” jest dokumentem o charakterze operacyjnym, tj. wskazującym wykonawców i terminy realizacji konkretnych zadań lub pakietów zadań, przewidzianych do realizacji, zgodnie z polityką ekologiczną państwa w latach 2002 – 2010, a także szacującym niezbędne nakłady i źródła ich finansowania.

Politykę ekologiczną, obejmującą lata 2003 – 2006 oraz 2007 – 2010, należy traktować jako aktualizację i uszczegółowienie długookresowej „II Polityki ekologicznej państwa”, przede wszystkim w nawiązaniu do priorytetowych kierunków działania określonych w przyjętym VI Programie działań Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska.

W Unii Europejskiej funkcjonują średniookresowe programy działań na rzecz środowiska, tak więc dostosowana do wymagań nowej ustawy „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” wpisuje się również w funkcjonującą w tej dziedzinie praktykę. Aktualny, szósty program takich działań obowiązuje właśnie do 2010 r. Jest to tym bardziej warte podkreślenia, że znaczną część objętych „Polityką ...” działań Polska będzie realizować już jako członek Unii.

„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” została przygotowana i będzie realizowana równolegle ze sporządzonym i wielokrotnie aktualizowanym „Narodowym programem przygotowania do członkostwa”, a zwłaszcza przyjętym dokumentem zawierającym końcowe ustalenia i przyjęte przez Polskę zobowiązania (CONF-PL 95/01).

Ustawa Prawo ochrony środowiska w art. 13 stwierdza, że polityka ekologiczna państwa ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska.

We współczesnym świecie oznacza to przede wszystkim, że polityka ta powinna być elementem równoważenia rozwoju kraju i harmonizowania z celami ochrony środowiska celów gospodarczych i społecznych. Oznacza to także, że realizacja polityki ekologicznej państwa w coraz większym stopniu powinna dokonywać się poprzez zmiany modelu produkcji i konsumpcji, zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz stosowanie

najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania, a dopiero w dalszej kolejności poprzez typowo ochronne, tradycyjne działania takie jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów.

Oznacza to również, że aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Nadrzędną wartością w polityce ekologicznej państwa jest człowiek, co oznacza, że zdrowie społeczeństwa, komfort środowiska, w którym żyją i pracują ludzie, życie obywatela są głównym kryterium realizacji polityki ekologicznej na każdym szczeblu. Polityka ekologiczna państwa ma służyć zaspokojeniu rosnących potrzeb człowieka.

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej państwa jest przyjęta w Konstytucji RP zasada zrównoważonego rozwoju, która uzyskała prawo obywatelstwa wśród społeczeństw świata w wyniku Konferencji Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro w 1992 r. Istotą zrównoważonego rozwoju jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.

Właściwemu osiągnięciu celów polityki ekologicznej sprzyja przestrzeganie następujących zasad:

- Zasada równorzędności polityki ekologicznej, gospodarczej i społecznej.
- Zasada integralności polityki ekologicznej z każdą wyodrębnioną polityką sektorową - w skali państwa z polityką międzynarodową, (uwzględnienie celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi).
- Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego i jednakowego obowiązku jego ochrony.
- Zasada „zanieczyszczający płaci” (odpowiedzialność za skutki zanieczyszczenia i stwarzania zagrożeń ponosi jednostka użytkująca zasoby środowiska),
- Zasada uspołecznienia przez stworzenie warunków do uczestnictwa obywateli,
- Zasada ekonomizacji polityki ekologicznej, czyli osiągnięcia postawionych celów minimalnym nakładem sił i środków.
- Zasada przezorności (podwojenie działań, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo wystąpienia problemu),
- Zasada prewencji (podejmowanie działań zabezpieczających na wszystkich etapach realizacji przedsięwzięć),
- Zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT),
- Zasada subsydiarności (stopniowe przekazywanie kompetencji i uprawnień na niższych szczeblach zarządzania środowiskiem).

W „II Polityce ekologicznej państwa”, przyjętej przez Radę Ministrów w czerwcu 2000r., a następnie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w sierpniu 2001r., ustalone zostały następujące ważniejsze limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska:

- **zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990r.** (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle);

- **ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990r.** w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- **ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990r. i 25% w stosunku do 2000r.**
(w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- **dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990r.;**
- **odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych;**
- **pełna (100%) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych;**
- **zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego – również o 30%;**
- **ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990 r.;**
- **do końca 2005r. wycofać z użytkowania etylinę i przejść wyłącznie na stosowanie benzyny bezołowiowej.**

Wszystkie wymienione limity dotyczą celów do osiągnięcia najpóźniej do 2010 r.

Limity powyższe nie były korygowane przy sporządzaniu „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010”. W programach powiatowych mogą zostać ujęte w zależności od specyficznych warunków powiatu.

Cele polityki ekologicznej realizowane są w następujących dziedzinach:

➤ *Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.*

Główne cele:

w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

- utrzymanie na odpowiednim poziomie różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- zwiększenie powierzchni obszarów chronionych (do 1/3 terytorium kraju),
- renaturalizacja i poprawa stanu najcenniejszych, zniszczonych ekosystemów i siedlisk,
- restytucja wybranych gatunków
- ochrona zasobów gleb użytkowanych przyrodniczo przed ich wyłączeniem z tego użytkowania,
- rekultywacja i renaturalizacja obszarów zdegradowanych,
- zwiększenie skuteczności ochrony obszarów objętych ochroną prawną,
- rozwój prac badawczych i inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznania zagrożeń bioróżnorodności,
- utrzymanie krajobrazu rolniczego, zwiększenie wsparcia i rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- zapewnienie ochrony i racjonalnego gospodarowania bioróżnorodnością,
- wzrost stanu świadomości ekologicznej społeczeństwa i władz lokalnych,
- zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych,

- zapewnienie przeciwdziałania wprowadzania obcych gatunków, zagrażających integralności naturalnych ekosystemów i siedlisk.

w zakresie ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów

- wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych,
- dalsze zwiększanie lesistości, stałe powiększanie zasobów leśnych,
- rozszerzanie zasięgu renaturalizacji obszarów leśnych,
- kształtowanie lasu wielofunkcyjnego (poprawa funkcji wodochronnej, klimatotwórczej, glebochronnej),
- wdrożenie zasad ochrony i powiększenie różnorodności biologicznej w lasach na poziomie genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym,
- zachowanie zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych,
- zapewnienie ochrony leśnych zasobów genowych,
- racjonalne, zgodne z zasadami przyrody, użytkowanie zasobów leśnych,
- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego lub odtworzenie śródleśnych zbiorników wodnych,
- utrzymanie i wzmacnianie społeczno – ekonomicznej funkcji lasów,
- ochrona gleb leśnych,
- wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień jako czynnika ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz racjonalnego użytkowania przestrzeni przyrodniczej,
- zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym,
- poprawa stanu i produktywności lasów prywatnych.

w zakresie ochrony gleb

- przeciwdziałanie przejmowania gleb nadających się do wykorzystania rolniczego lub leśnego na inne cele, zwłaszcza inwestycyjne,
- podniesienie poziomu wiedzy użytkowników gleb i gruntów w zakresie możliwości eksploatacji gleb,
- doskonalenie struktur organizacyjnych zajmujących się problematyką ochrony gleb, racjonalnego ich użytkowania, przygotowania programów działań w tym zakresie,
- wprowadzenie w rolnictwie sposobu produkcji zgodnego z ustawą o rolnictwie ekologicznym,
- objęcie monitoringiem gleb rejestracji zmian wynikających z rodzaju i intensywności eksploatacji oraz oddziaływania negatywnych czynników,
- przywracanie wartości użytkowej glebom, które uległy degradacji (oczyszczanie, rekultywacja, odbudowa właściwych stosunków wodnych),
- maksymalne zagospodarowanie terenów przemysłowych.

w zakresie ochrony zasobów kopalin i wód podziemnych

- ograniczenie wydobycia kopalin, jeśli możliwe jest znalezienie substytutu danego surowca,
- zwiększenie efektywności wykorzystania rozpoznanych i eksploatowanych złóż,
- objęcie ochroną zasobów kopalin leczniczych i wód podziemnych, zwłaszcza głównych zbiorników tych wód,
- poszerzanie wiedzy o budowie geologicznej Polski i kontynuowanie prac w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i dokumentowania nowych złóż,
- ograniczanie naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalin i pracom geologicznym.

w zakresie biotechnologii i organizmów zmodyfikowanych genetycznie

- podnoszenie świadomości społecznej w zakresie biotechnologii i bezpieczeństwa biologicznego,
- rozwijanie współpracy międzynarodowej w zakresie bezpieczeństwa biologicznego

➤ **Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii.**

Główne cele:

w zakresie materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki:

- wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji,
- ograniczenie zużycia wody z wód podziemnych,
- zmniejszenie energochłonności i materiałochłonności poprzez wprowadzenie nowoczesnych technologii,
- intensyfikacja stosowania obiegów zamkniętych oraz wtórnego wykorzystania mniej zanieczyszczonych ścieków,

w zakresie wykorzystania energii odnawialnej:

- wzrost produkcji ze źródeł odnawialnych,

w zakresie kształtowania stosunków wodnych i ochrony przed powodzią:

- eliminowanie wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe,
- racjonalizacja zużycia wody,
- efektywna ochrona przed powodzią.

➤ **Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i wzrost bezpieczeństwa ekologicznego.**

Główne cele:

w zakresie jakości wód:

- osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wszystkich rodzajów wód pod względem jakościowym i ilościowym,
- zapobieganie zanieczyszczeniom wód powierzchniowych i podziemnych ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania „u źródła”,
- ochrona wód Morza Bałtyckiego przed substancjami biogennymi i niebezpiecznymi oraz przed nadmiernym eksploatowaniem zasobów żywych,
- przywracanie wodom podziemnym i powierzchniowym właściwego stanu ekologicznego, a przez to zapewnienie odpowiednich źródeł poboru wody do picia,
- zlewniowe zarządzanie gospodarką wodną i jakością wód,

w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem:

- poprawa stanu czystości powietrza,
- uzyskanie norm emisyjnych wymaganych przez przepisy UE,
- konsekwentne przechodzenie na likwidację zanieczyszczeń „u źródła”,
- coraz szersze normowanie emisji w przemyśle, energetyce i transporcie,
- wprowadzanie norm ograniczających emisję do powietrza zanieczyszczeń w procesie produkcyjnym (w pełnym cyklu życia produktów i wyrobów),

w zakresie gospodarowania odpadami:

- pełne wprowadzanie w życie regulacji prawnych dot. odpadów,
- zapobieganie powstawania odpadów, przy rozwiązywaniu problemu odpadów „u źródła”,
- zwiększenie poziomu odzysku odpadów,
- stwarzanie podstaw dla nowoczesnego gospodarowania odpadami komunalnymi,
- zbudowanie krajowego systemu nieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,

w zakresie bezpieczeństwa chemicznego:

- włączenie się Polski do realizacji międzynarodowych programów związanych z bezpieczeństwem chemicznym i biologicznym,
- harmonizowanie polskich przepisów prawnych z przepisami UE oraz wdrażanie wymogów i zaleceń,

w zakresie poważnych awarii:

- eliminowanie lub zmniejszenie skutków dla środowiska z tytułu poważnych awarii,
- sporządzenie ocen ryzyka obiektów, planów operacyjno – ratowniczych wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem,
- doskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia awarii i klęsk żywiołowych,
- wprowadzenie systemu ubezpieczeń ekologicznych,

w zakresie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego:

- zmniejszenie skali narażenia ludności na ponadnormatywny poziom hałasu,
- nie dopuszczanie do pogorszenia się klimatu akustycznego tam, gdzie obecnie sytuacja jest korzystna,
- kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania niejonizującego,
- stworzenie struktur zajmujących się monitorowaniem i badaniem pól elektromagnetycznych,
- kształtowanie zieleni zorganizowanej pełniącej funkcje ochronne,
- harmonizacja polskich przepisów z odpowiednimi dyrektywami UE,
- poprawa systemu transportu zbiorowego,
- produkcja urządzeń i pojazdów o hałaśliwości zgodnej z normami międzynarodowymi,

w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu:

- włączenie się Polski do wysiłków społeczności międzynarodowej na rzecz ochrony klimatu globalnego,
- zintegrowanie polskiej polityki ochrony klimatu z polityką UE,
- wypełnienie przez Polskę zobowiązań do redukcji emisji gazów cieplarnianych o 6 % w stosunku do roku bazowego,
- zapewnienie realizacji polityki ochrony klimatu na poziomie sektorów gospodarczych i przedsiębiorstw.

9.3 Założenia wyjściowe Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010

Głównym celem *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010*, zwanego dalej *Programem*, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju województwa podlaskiego, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa w skali regionu. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju województwa, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych.

Program przygotowany został z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do dokumentu, materiały, wnioski przedstawiano w mediach, w Internecie.

Główne funkcje *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007– 2010* to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na terenie województwa podlaskiego
- strategiczne zarządzanie regionem w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie
- pomoc przy konstruowaniu budżetu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program obejmuje następujące zagadnienia merytoryczne:

- ochronę środowiska przyrodniczego,
- gospodarkę leśną,
- gospodarkę wodną,
- ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami,
- sprawy bezpieczeństwa ekologicznego,

- kształtowania świadomości ekologicznej,
- propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

Misją Programu jest **ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO PRZY ZACHOWANIU I PROMOCJI ŚRODOWISKA NATURALNEGO.**

Powyzsza misja będzie realizowana poprzez priorytety i działania ekologiczne województwa. Program będzie realizowany przez cele długoterminowe, nazywane dalej priorytetami, obejmujące lata 2007-2013 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) w ramach każdego z celów długoterminowych, realizowane w latach 2007 - 2010.

Biorąc pod uwagę założenia wyjściowe z POŚWP na lata 2007 – 2010, Program Ochrony Środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011, określa własne priorytety i zadania do realizacji (rozdział 10), które są spójne z dokumentami wyższego rzędu.

10 USTALENIA PROGRAMU

10.2 *Priorytety i działania ekologiczne*

Misją¹⁵ Programu jest

**ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ POWIATU BIELSKIEGO PRZY
ZACHOWANIU I PROMOCJI ŚRODOWISKA NATURALNEGO**

Powyższa misja będzie realizowana poprzez priorytety i działania ekologiczne powiatu, z którymi będą spójne gminne priorytety i działania planowane w programach ochrony środowiska. Program będzie realizowany przez cele długoterminowe, nazywane dalej priorytetami, obejmujące lata 2008-2015 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) w ramach każdego z celów długoterminowych, realizowane w latach 2008 - 2011.

PRIORYTET 1 – Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

Główne cele krótkoterminowe to:

1. ograniczenie hałasu komunikacyjnego
 - rozwój infrastruktury drogowej w celu ograniczenia emisji hałasu i wibracji, budowa obwodnic,
 - sporządzenie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem obszarów położonych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych.
2. ograniczenie emisji pyłów do powietrza
 - wykorzystywanie technologii przyjaznych środowisku,
 - wspieranie działań zmierzających do zwiększania udziału stosowanych paliw gazowych, ciekłych, wykorzystania biomasy oraz innych odnawialnych źródeł energii,
 - racjonalizacja wykorzystania i modernizacja istniejących, scentralizowanych systemów grzewczych (modernizacja lub rozbudowa ciepłociągów i węzłów cieplnych z zastosowaniem najnowszych technologii i rozwiązań technicznych),
 - likwidacja tzw. „niskiej emisji” ze źródeł opalanych paliwem stałym poprzez rozbudowę istniejących sieci ciepłowniczych i gazowych oraz wykorzystanie biomasy i innych źródeł energii odnawialnej,
3. ograniczenia eutrofizacji wód (rolnictwo, doczyszczanie ścieków, gospodarka ściekowa na wsi)

¹⁵ Misja zgodna z dokumentem „Program ochrony środowiska województwa podlaskiego na lata 2007 – 2010”

- opracowanie programu optymalizacji wykorzystania oczyszczalni ścieków z uwzględnieniem programu zagospodarowania osadów,
- realizacja inwestycji ograniczających zanieczyszczenia azotowe pochodzące z rolnictwa (głównie budowa płyt gnojowych i zbiorników na gnojowicę).
- zapewnienie ochrony naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane ciekł wodne poprzez wprowadzenie odpowiednich zapisów do planów,
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej,
- rozbudowa sieci wodociągowej,
- modernizacja ujęć wody,
- modernizacja przestarzałych oczyszczalni ścieków.

PRIORYTET 2 – Ochrona ekologiczna regionu

Główne cele krótkoterminowe to:

- ochrona zdrowia,
- troska o gatunki chronione
- zwiększenie liczby terenów leśnych w celu ochrony atmosfery
- spełnianie wymogów regionalnego systemu informacji o trasach przewozu i miejscach składowania materiałów niebezpiecznych
- ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz sprawne usuwanie ich skutków
- ograniczenie negatywnego wpływu eksploatacji kopalni na środowisko
- eliminacja nielegalnych eksploatacji i niedopuszczenie do podejmowania wydobycia kopalni bez wymaganej koncesji.

PRIORYTET 3 – Racjonalna gospodarka odpadami, przyjazna środowisku w celu ochrony wód i powierzchni ziemi

Główne cele krótkoterminowe to:

- rozszerzenie zbiórki odpadów zmieszanych (100% mieszkańców powiatów objętych zorganizowaną zbiórką do 2010 r.),
- rozwój systemu zbiórki odpadów segregowanych (100% mieszkańców powiatu objętych zorganizowaną zbiórką do 2010r.),
- rekultywacja składowisk bądź ich wydzielonych części, niespełniających wymagań przepisów ochrony środowiska,
- Budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Dubiażynie,
- bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, w tym w szczególności w zakresie unieszkodliwiania azbestu i odpadów poakcyjnych,

- wprowadzenie skutecznego systemu monitoringu składowanych odpadów komunalnych i oddziaływania składowisk na środowisko,
- likwidacja miejsc nielegalnego składowania odpadów,
- edukacja ekologiczna z zakresu gospodarki odpadami.

PRIORYTET 4 – Budowa świadomości ekologicznej społeczeństwa

Główne cele krótkoterminowe to:

- zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu,
- propagowanie ekologicznego stylu produkcji i konsumpcji,
- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach,
- tworzenie lokalnych ośrodków edukacji ekologicznej,
- kształtowanie polityki informacyjnej mającej na celu rezygnację przez firmy i instytucje z konwencjonalnych źródeł energii,
- mobilizowanie społeczeństwa do podejmowania działań proekologicznych,
- wspieranie instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska,
- podnoszenie skuteczności przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska.

10.3 Program zadaniowy

TABELA NR 19 Zadania własne - przedsięwzięcia (pozainwestycyjne i inwestycyjne) powiatu bielskiego planowane do realizacji w latach 2008 – 2011

Lp.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Instytucja wprowadzająca	Instytucja koordynująca	Koszty realizacji [tys. zł]	Źródła finansowania
Zadania inwestycyjne						
1.	Rozbudowa budynku Liceum Ogólnokształcącego im. T. Kościuszki w Bielsku Podlaskim o salę gimnastyczną z zapleczem oraz przebudowę ze zmianą sposobu użytkowania sali gimnastycznej na blok dydaktyczny i dziedzińca wewnętrznego na aulę szkolną na działkach o numerach geod. 1732/3, 1733 przy ul. 11 Listopada w Bielsku Podlaskim wraz z budową i przebudową sieci infrastruktury technicznej w obrębie działek 135/3, 1729/10, 1732/25	2008 – 2010 r.	Starostwo Powiatowe	Zarząd Powiatu	11 681,385	Udział własny, środki pozabudżetowe
2.	Przebudowa i rozbudowa budynku Zespołu Szkół nr 2 przy ul. Wojska Polskiego 17 na potrzeby Zespołu Szkół Specjalnych w Bielsku Podlaskim wraz z dobudową windy obsługującej wszystkie kondygnacje oraz termomodernizację budynku na działce o nr geod. 566/9 i 566/10 przy ul. Wojska Polskiego w Bielsku Podlaskim	2008 r.			3 336,539	
3.	Kompleksowa termomodernizacja budynków powiatowych	2008 – 2009 r.			4 863,386	
4.	Promowanie zdrowego wypoczynku poprzez stworzenie systemu szlaków turystycznych w powiecie bielskim	2009 – 2010 r.			500,00	
5.	Termomodernizacja obiektu z wymianą stolarki okiennej i drzwiowej oraz docieplenie stropów wełną mineralną	2008r.	Dom Pomocy Społecznej w Brańsku		558,810	
6.	Przebudowa drogi powiatowej Nr 1592B Wyszki – Mierzwin – Ołędzkie	2009r.	Starostwo Powiatowe		2 950,739	
7.	Przebudowa drogi powiatowej Nr 1680B Spiczki – Orla	2009r.			1 544,532	
8.	Przebudowa drogi nr 1607B od drogi nr 1601B – Pliłpki	2008r.	Powiatowy Zarząd Dróg		225,00	

„Program ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011”

9.	Przebudowa drogi nr 1590B odcinek od drogi nr 1575B – Husaki	2008r.			430,00
10.	Przebudowa drogi nr 1613B ulica w miejscowości Miększe	2008r.			300,00
11.	Przebudowa drogi nr 1677B od drogi nr 1654B – Reduty	2008r.			280,00
12.	Przebudowa drogi nr 1696B odcinek Torule – Wojtki	2008r.			300,00
13.	Przebudowa drogi Nr 1591B od dr. krajowej Nr 19 – Meniski	2008 – 2009r.			800,00
14.	Przebudowa układu komunikacyjnego droga Nr 1704B od granicy powiatu – Sielc – do drogi Nr 1697B i droga Nr 1697B Mień – Rudka – Boćki	2008 – 2010 r.	Starostwo Powiatowe		6 037,493
15.	Przebudowa drogi powiatowej Nr 1599B Brańsk – Zatuskie Kościelne – Zatuskie Koronne	2010r.			4 428,00
16.	Przebudowa drogi nr 1683B Dubiażyn – Kozły – Lewki – droga krajowa nr 66	2009 – 2011 r.	Powiatowy Zarząd Dróg		5 020,00
17.	Przebudowa drogi nr 1581B Filipy – Wyszki	2009 – 2013 r.			2 430,00
18.	Przebudowa drogi nr 1608B od drogi krajowej nr 19 – Rzepniewo – Knorzy – Zubowo	2009 – 2013r.			3 447,00
19.	Przebudowa drogi nr 1576B Filipy – Samułki	2008 – 2013 r.			5 506,00
20.	Przebudowa drogi nr 1688B Piliki – Bolesty Skrzypki – Truski – Koszewo – Kadłubówka	2008 – 2013 r.			8 560,00
21.	Przebudowa drogi nr 1751B od granicy powiatu – Wygonowo - Andyjanki	2008 – 2013 r.			3 675,00
22.	Przebudowa drogi Nr 1679B odcinek Topczykały – droga krajowa Nr 66	2008r.	Starostwo Powiatowe		4 428,00
23.	Przebudowa ul. Włodzkiej i ul. Chmielnej w Bielsku Podlaskim	2010 – 2012 r.			8 693,699
24.	Przebudowa ul. Binduga i ul. Kilińskiego w Brańsku	2010 – 2012 r.			7 818,892
25.	Przebudowa drogi powiatowej Nr 1679B Mokre – Knorzyd – Starowieś	2009 – 2010 r.			6 000,00
26.	Przebudowa drogi nr 1701B od drogi wojewódzkiej nr 681 – Niemysze Ząbki – do granicy powiatu	2009 – 2013 r.	Powiatowy Zarząd Dróg	Zarząd Powiatu	2 568,00
27.	Przebudowa drogi nr 1681B Łubin Kościelny – Truski – Olszewo	2009 – 2013r.			4 940,00

28.	Przebudowa drogi nr 1699B Brańsk – Brzeźnica – Szmurły	2009 – 2013 r.			3 277,00	
29.	Przebudowa drogi nr 1611B ul. w miejscowości Widowo – Ogrodniki – Łoknica	2009 – 2013 r.			5 000,00	
30.	Przebudowa drogi nr 1538B Szczepany – Niewino Borowe – Niewino Leśne – Niewino Popławskie	2010r.			4 403,00	
31.	Przebudowa drogi nr 1609B Bielsk Podlaski – Hryniewicze Duże – Hryniewicze Małe – Rzepniewo	2010 – 2011r.			4 110,00	
32.	Przebudowa drogi nr 1598B w kierunku miejscowości Poletyły	2011r.			1 550,00	
33.	Przebudowa mostu przez rzekę Białą w Bielsku Podlaskim w ciągu drogi powiatowej Nr 1611B (ul. Widowska)	2008r.	Starostwo Powiatowe	Zarząd Powiatu	1 036,50	

Źródło: Plan rozwoju lokalnego dla powiatu bielskiego na lata 2007 – 2013 r.

TABELA NR 20 Przedsięwzięcia (pozainwestycyjne i inwestycyjne) gmin powiatu bielskiego planowane do realizacji w latach 2008 – 2015

Lp.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Podmioty uczestniczące	Koszty realizacji [tys. zł]	Źródła finansowania
GMINA MIEJSKA BIELSKA PODLASKI						
Zaopatrzenie w wodę						
Zadania inwestycyjne						
1.	Budowa wodociągu w zaułku ul. 11-Listopada	2008r.	Urząd Miasta	SKB	28,00	UM – 70%, SKB – 30%
2.	Budowa wodociągu w zaułku ul. Chmielnej	2008 r.	Urząd Miasta	SKB	38,50	UM – 70%, SKB – 30%
3.	Budowa wodociągu ul. Słonecznikowa	2008r.	Urząd Miasta	SKB	23,00	UM – 70%, SKB – 30%
Gospodarka ściekowa						
Zadania pozainwestycyjne						
1.	Sporządzenie Studium wykonalności dla projektu pod nazwą „Rozbudowa infrastruktury...”	2008r.	Urząd Miasta	NFOŚiGW	86,00	UM – 25%, FS – 75%
Zadania inwestycyjne						
1.	Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska w dzielnicy Studziwody w Bielsku Podlaskim	2008 – 2010r.	Urząd Miasta	NFOŚiGW	11 457,00	UM – 15%, FS – 85%

„Program ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011”

2.	Budowa kanalizacji deszczowej, sieci wodociągowej oraz poprawa stanu nawierzchni ul. Wczasowej	2005 – 2009r.	Urząd Miasta	-	1 100,00	UM – 100%
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej i wodociągu w zauku ul. Hołowieckiej	2008r.	Urząd Miasta	SKB	18,50	UM – 70%, SKB – 30%
4.	Budowa kanalizacji sanitarnej i wodociągu w ul. Pogodnej	2008r.	Urząd Miasta	SKB	72,25	UM – 70%, SKB – 30%
5.	Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Białowieckiej	2008r.	Urząd Miasta	SKB	21,50	UM – 70%, SKB – 30%
6.	Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Wiśniowej	2008r.	Urząd Miasta	SKB	21,50	UM – 70%, SKB – 30%
7.	Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Rejtana	2008r.	Urząd Miasta	SKB	135,00	UM – 70%, SKB – 30%
8.	Budowa kanalizacji sanitarnej i wodociągu w zauku ul. Ogrodowej	2008r.	Urząd Miasta	SKB	55,50	UM – 70%, SKB – 30%
9.	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w pozostałych ul. w Bielsku Podlaskim	2010 – 2015 r.	Urząd Miasta	-	28 910,00	Fundusze UE i inne – 23 128 tys. zł, środki własne – 5 782 tys. zł
GMINA WIEJSKA BIELSK PODLASKI						
Zaopatrzenie w wodę						
Zadania inwestycyjne						
1.	Remont hydroforni Bolesły	2008r.	Urząd Gminy	-	40,00	FOŚiGW
2.	Budowa ujęcia wodociągowego	2008r.	Urząd Gminy	-	205,00	j.w.
3.	Przebudowa wodociągu w m. Płoski	2008 – 2011	Urząd Gminy	Mieszkańcy gminy	95,00	Środki własne gminy i mieszkańców, fundusze celowe
Gospodarka ściekowa						
Zadania inwestycyjne						
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Augustowie	2008r.	Urząd Gminy	-	80,00	FOŚiGW
Ochrona przed hałasem						
Zadania inwestycyjne						
1.	Przebudowa drogi gminnej Hołody – Ogrodniki	2008r.	Urząd Gminy	-	1 570,00	RPO WP
2.	Przebudowa ulicy we wsi Kotły	2008r.	Urząd Gminy	-	1 159,00	Środki własne
3.	Przebudowa drogi gminnej we wsi Truski	2009r.	Urząd Gminy	-	350,00	Środki własne
4.	Przebudowa drogi gminnej we wsi Dobromil	2008 – 2018 r.	Urząd Gminy	-	342,40	Środki własne
5.	Przebudowa ulicy we wsi Brześcianka	2008r.	Urząd Gminy	-	157,60	Środki własne

„Program ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011”

6.	Przebudowa drogi gminnej we wsi Stołowacz	2008 – 2009r.	Urząd Gminy	-	233,60	Środki własne
7.	Przebudowa drogi gminnej we wsi Krzywa	2008 – 2011 r.	Urząd Gminy	-	646,90	b.d.
Zadania pozainwestycyjne						
1.	INTERREG III	b.d.	Europejski Instrument Partnerstwa i Sąsiedztwa	-	b.p.k.	EFRR i środki własne
GMINA WIEJSKA BRANSK						
Gospodarka ściekowa						
Zadania inwestycyjne						
1.	Budowa biologicznych oczyszczalni ścieków w m. Kiersnowo, Kiersnówek, Majorowizna	2009 – 2011r.	Urząd Gminy	-	17 000,00	75% - środki własne
2.	Budowa gminnej zbiorczej oczyszczalni ścieków wraz ze zlewnią na potrzeby odbioru ścieków z indywidualnych gospodarstw rolnych i zakładów przetwórstwa rolnego	2010 – 2011 r.	Urząd Gminy	-	2 000,00	75% - środki własne
Ochrona przed powodzią						
Zadania inwestycyjne						
1.	Renowacja zbiornika wodnego we wsi Glinnik	2009 r.	Urząd Gminy	-	110,00	Środki własne
2.	Budowa zbiornika wodnego we wsi Brzeźnica	2010 r.	Urząd Gminy	-	200,00	j.w.
3.	Budowa zbiornika wodnego we wsi Płonowo	2011 r.	Urząd Gminy	-	200,00	j.w.
GMINA WIEJSKA ORLA						
Zaopatrzenie w wodę						
Zadania inwestycyjne						
1.	Modernizacja technologii uzdatniania wody do picia	b.d.	Dyspozytorzy ujęć	-	-	Budżet państwa, środki własne, fundusze celowe, fundusze pomocowe i strukturalne UE
Zadania pozainwestycyjne						
Gospodarka ściekowa						
1.	Wspomaganie prowadzenia edukacji ekologicznej przez samorządy, lokalne organizacje pozarządowe i grupy obywatelskie	b.d.	Samorząd Gminy	-	-	Środki własne, fundusze celowe
2.	Propagowanie modelu trwałego i	b.d.	j.w.	-	-	j.w.

„Program ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011”

zrównoważonego rozwoju w gminie					
Zadania inwestycyjne					
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Orli na ulicach A. Czerwonej i H. Sienkiewicza	2008r.	j.w.	-	1 800,00
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej na ulicach A. Mickiewicza, Kleszczelowskiej, Krótkiej, Spółdzielczej w Orli	2009 – 2010 r.	j.w.	-	2 200,00
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej na ulicach Piaskowej i Partyzantów w Orli	2009 – 2011 r.	j.w.	-	1 270,00
4.	Budowa kanalizacji w Koszelach, Miklaszach	-	j.w.	-	j.w.
Ograniczenie niskiej emisji					
Zadania inwestycyjne					
1.	Modernizacja lub wymiana istniejących źródeł ciepła opalanych paliwem stałym na nowoczesne źródła opalane paliwem gazowym, ciekłym lub biomasą	-	Podmioty gospodarcze, właściciele budynków	-	j.w.
2.	Termoizolacja budynków	-	j.w.	-	j.w.
Ograniczenie emisji komunikacyjnej					
Zadania pozainwestycyjne					
1.	Opracowanie i wdrożenie planów ograniczenia emisji spalin ze środków transportu poprzez poprawę stanu dróg oraz zagospodarowanie zielenią otoczenia dróg	-	Zarządcy dróg	-	Środki własne, fundusze celowe
Zadania inwestycyjne					
1.	Modernizacja dróg w celu wyeliminowania emisji spalin i zapylenia	2008r. 2012 – 2018r.	j.w. j.w.	- -	1 179,60 50,00
Ochrona przed hałasem					
Zadania inwestycyjne					
1.	Budowa ekranów dźwiękochłonnych w miejscach nasilonej emisji hałasu	-	GDDKiA	-	środki własne, fundusze celowe, fundusze unijne
Ochrona przed polami elektromagnetycznymi					
Zadania inwestycyjne					

„Program ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011”

1.	Budowa elektrowni wiatrowych	-	Podmioty gospodarcze	-	-	środki własne, fundusze celowe, fundusze unijne
Zadania pozainwestycyjne						
1.	Wspomaganie prowadzenia edukacji ekologicznej przez samorządy, lokalne organizacje pozarządowe i grupy obywatelskie	-	Samorząd Gminy	-	-	Środki własne, fundusze celowe
2.	Realizacja programu zwiększania lesistości kraju	-	Samorząd gminy, osoby prywatne	-	-	Budżet państwa, środki własne, fundusze celowe
3.	Udział w realizacji programu „Kraina Żubra”	-	Samorząd gminy, Zakład Ssaków Polskiej Akademii Nauk	-	-	Fundusze unijne
Zadania edukacyjna i współpraca						
Zadania pozainwestycyjne						
1.	Wspomaganie prowadzenia edukacji ekologicznej przez samorządy, lokalne organizacje pozarządowe i grupy obywatelskie	-	Samorząd gminy	-	-	Środki własne, fundusze celowe
2.	Rozwój zagospodarowania edukacyjnego i turystycznego obszarów cennych przyrodniczo (ścieżki edukacyjne, szlaki turystyczne, tablice informacyjne itp.)	2008r.	LP, NGO, samorządy, parki narodowe i krajoznawcze, PTTK	-	4 000,00	Budżet państwa, środki własne samorządów, LP i parków narodowych, fundusze celowe oraz pomocowe i strukturalne UE
GMINA WIEJSKA RUDKA						
Zaopatrzenie w wodę						
Zadania inwestycyjne						
1.	Modernizacja hydroforni w Rudce	2010 r.	Gmina Rudka	-	200,00	80% - środki UE, 20% - środki własne gminy
2.	Remont sieci wodociągowej w gminie	2009r.	Gmina Rudka	-	100,00	50% - środki własne gminy, 50% - środki pozabudżetowe

Gospodarka ściekowa					
Zadania pozainwestycyjne					
1.	Studium wykonalności projektu rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy	2010r.	Samorząd Gminy	-	10,00 80% - środki UE, 20% - środki własne gminy
Zadania inwestycyjne					
1.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy	2009 – 2011 r.	Samorząd gminy	-	3 500,00 80% środki UE, 20% środki własne gminy
Ochrona przed powodzią					
Zadania pozainwestycyjne					
1.	Studium wykonalności projektu zbiornika retencyjnego w miejscowości Karp	2011 r.	Samorząd Gminy	-	15,00 80% środki UE, 20% środki własne gminy
Zadania inwestycyjne					
1.	Budowa zbiornika retencyjnego w miejscowości Karp	2012 – 2018 r.	Samorząd gminy	-	3 000,00 80% środki UE, 20% środki własne gminy
Zadania inwestycyjne					
1.	Budowa kotłowni gazowej w świetlicy w Rudce	2009 r.	Gmina Rudka	-	20,00 50% - środki własne gminy, 50% - środki pozabudżetowe
Ograniczenie emisji komunikacyjnej					
Zadania pozainwestycyjne					
1.	Studium wykonalności projektu Przebudowa ulicy Młynowej i ulicy Sportowej w Rudce	2008 r.	Samorząd Gminy	-	4,00 80% RPO, 20% środki własne gminy
2.	Studium wykonalności projektu Przebudowa ulicy Łąkowej w Rudce	2009 – 2010r.	j.w.	-	505,00
Zadania inwestycyjne					
1.	Przebudowa ulicy Młynowej i ulicy Sportowej w Rudce	2008 r.	Gmina Rudka	-	600,00 80% RPO, 20% środki własne gminy
2.	Przebudowa ulicy Łąkowej w Rudce	2009r.	Gmina Rudka	-	500,00
Ochrona lasów					
Zadania inwestycyjne					
1.	Likwidacja dzikich wysypisk śmieci	2009 r.	Gmina Rudka	-	20,00 50% - środki własne gminy, 50% - środki

		GMINA WIEJSKA WYSZKI		pozabudżetowe	
Zaopatrzenie w wodę					
Zadania inwestycyjne					
1.	Budowa wodociągu Wyszki – Zdrojki	2008r.	Gmina Wyszki	-	Środki własne – 25%, PROW – 75%
2.	Budowa wodociągu Kowale – Łubice			-	
3.	Budowa sieci wodociągowej wsi Warpachy Stare			-	
4.	Budowa wodociągu Warpachy Stare – Łuczaje			-	
Zadania inwestycyjne					
Gospodarka ściekowa					
1.	Budowa kanalizacji Topczewo – Wólka Pietkowska	2007 – 2009 r.	Samorząd gminy	-	25% - środki własne, 75% - dotacje PROW
2.	Budowa kanalizacji wsi – Strabla – Łyse	2008 – 2010 r.	j.w.	-	2 010,00
3.	Budowa kanalizacji wsi Wyszki i Pulsze z budową biologicznej oczyszczalni i gminnego wylewiska ścieków	2010 – 2013 r.	j.w.	-	2 000,00
4.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	2008 – 2018 r.	Rolnicy, indywidualne gospodarstwa domowe	-	230,00
Zadania inwestycyjne					
Ochrona zasobów wodnych - inne					
1.	Współfinansowanie projektu „Szlak wodny Górnej Narwi” plaża i infrastruktura w m. Strabla	2009r.	gmina	-	303,00

Źródło: dane pochodzące z ankietyzacji gmin powiatu bielskiego

TABELA NR 21 Zadania koordynowane¹⁶

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
1.	Efektywne zarządzanie zasobami wodnymi	Do 2010	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, RZGW,	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych,

¹⁶ „Program ochrony środowiska województwa podlaskiego na lata 2007 – 2010” – Białystok 2007r.

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
			podmioty gospodarcze, WIOŚ	Fundusz Spójności, fundusze unijne, Program Life, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
2.	Ochrona zasobów i poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze, Inspekcja Sanitarna	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, Program Life, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
3.	Zapewnienie mieszkańcom wody pitnej dobrej jakości	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, Program Life, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
4.	Zwiększenie retencyjności zlewni oraz poprawa stanu technicznego urządzeń zabezpieczenia przeciwpowodziowego	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
5.	Ochrona gleb użytkowanych rolniczo	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, ARiMR, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
6.	Ograniczenie przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń	2008 – 2010	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
7.	Ograniczenie emisji niskiej	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
8.	Ograniczenie emisji z procesów przemysłowych,	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki,	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej,

„Program ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011”

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
	energetyki i elektrociepłowni		GDDKiA, podmioty gospodarcze, WIOŚ	EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
9.	Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
10.	Ograniczenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
11.	Ocena stanu akustycznego środowiska i obserwacja zmian klimatu akustycznego	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
12.	Ochrona przed polami elektromagnetycznymi	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
13.	Ochrona, rozwój i uporządkowanie systemu obszarów chronionych	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, Parki Narodowe	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
14.	Kształtowanie przestrzeni regionu z uwzględnieniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych	Do 2010	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, Parki Narodowe	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
15.	Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów	Do 2010	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, Parki Narodowe	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
				środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
16.	Rozwój rolnictwa zrównoważonego i promocja produktów ekologicznych	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki,	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki - kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
17.	Zapobieganie rozpowszechnianiu GMO	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki,	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki - kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
18.	Zapewnienie ochronnych, gospodarczych i społecznych funkcji lasu oraz powszechnej ochrony lasów w związku z bieżącymi zagrożeniami	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, Parki Narodowe	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
19.	Zmniejszenie ryzyka wystąpienia poważnej awarii i ograniczanie skutków w przypadku jej wystąpienia	Do 2010	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
20.	Bezpieczny transport substancji niebezpiecznych	Do 2010	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
21.	Edukacja ekologiczna	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, organizacje pozarządowe, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz
22.	Realizacja programu, w tym współpraca z instytucjami zagranicznymi i krajowymi, administracją rządową i samorządową	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, organizacje pozarządowe, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz
23.	Monitoring stanu środowiska, w tym bazy	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
24.	danych nt. emisji zanieczyszczeń - powietrze, odpady, ścieki, hałas i in. Wdrożenie i utrzymanie systemu zarządzania i informacji o środowisku	Zadanie ciągłe	jednostki, organizacje pozarządowe, WIOS samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, organizacje pozarządowe, WIOS	fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz

11 WYTYCZNE DLA SAMORZĄDÓW

Przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska należy uwzględnić ustalenia zawarte w dokumentach:

- *Programie wykonawczym do II polityki ekologicznej państwa,*
- *Polityce ekologicznej państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010,*
- *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010,*
- *Programie ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011.*

Przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska muszą być uwzględniane wszystkie wymagania obowiązujących przepisów prawnych, dotyczących ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska powinny być brane pod uwagę także różne programy rządowe, które w tym, czy innym stopniu dotyczą ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Programy gminne powinny składać się z trzech części:

- zadań własnych gminy (przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy);
- zadań koordynowanych (pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim lub centralnym).

Zadania własne powinny być w programie ujęte z pełnym zakresem informacji niezbędnej do kontroli ich realizacji (opis przedsięwzięcia, terminy realizacji, instytucja odpowiedzialna, koszty, źródła finansowania). Zadania koordynowane powinny być w programie ujęte z takim stopniem szczegółowości, jaki jest dostępny na terenie gminy.

Gminny program ochrony środowiska powinien być skoordynowany ze sporządzanymi na szczeblu gminy programami sektorowymi, gminnymi programami rozwoju infrastruktury: mieszkalnictwa, transportu, zaopatrzenia w wodę, itd., gminnym planem gospodarki odpadami, sporządzonym zgodnie z ustawą o odpadach, a także obejmującym obszar gminy programem ochrony powietrza, programem ochrony środowiska przed hałasem i programem ochrony wód, (jeżeli programy takie dla obszarów obejmujących daną jednostkę samorządową lub jego część zostały lub zostaną opracowane w związku z wymaganiami wynikającymi z ustawy Prawo ochrony środowiska).

Ponadto gminne programy ochrony środowiska powinny uwzględniać:

- zadania wynikające z ustawy o ochronie przyrody, tj. uwzględnienie rejestru pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych użytków ekologicznych oraz zespołów przyrodniczo - krajobrazowych;

- zadania wynikające z ustawy Prawo geologiczne i górnicze w zakresie ochrony złóż kopalin i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych;
- zadania wynikające z ustawy o przeznaczeniu gruntów leśnych do zalesienia w zakresie wyznaczenia obszarów do zalesienia;
- zadania wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska i ustawy o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw w zakresie programu działań dotyczącego m.in.:
 - problematyki hałasu - opracowanie map akustycznych;
 - gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej;
 - rolnictwa ekologicznego;
 - edukacji ekologicznej;
- rozwiązania wynikające ze Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego do 2020r., Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010;
- założenia z gminnych programów branżowych.

Polityka ekologiczna państwa wyznacza cele realizacyjne w postaci limitów krajowych. Limity te muszą znaleźć swoje odzwierciedlenie w wojewódzkich planach ochrony środowiska. W planach gminnych powinny być ujęte - wybiórczo lub w pełnym pakiecie - w zależności od specyficznych warunków danej gminy.

Realizacja polityki ekologicznej jest obowiązkiem organu wykonawczego gminy, tj. wójta (burmistrza). Sporządza on gminny program ochrony środowiska. Program uchwała rada gminy. Program podlega opiniowaniu przez zarząd powiatu. Wójt (burmistrz) sporządza co dwa lata raport z wykonania programu, który przedstawia radzie gminy.

12 ZAMIERZENIA GMIN W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Zamierzenia gmin powiatu bielskiego w zakresie ochrony środowiska analizowano na podstawie ankiet i zadań długoterminowych w opracowanych dotychczas programach ochrony środowiska oraz innych dokumentach strategicznych samorządów. Analizą objęto następujące rodzaje dokumentów:

- programy ochrony środowiska,
- plany gospodarki odpadami,
- plany rozwoju lokalnego,
- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
- strategie rozwoju lub zrównoważonego rozwoju gmin,
- raporty i sprawozdania z realizacji programów ochrony środowiska i planów gospodarki odpadami.

Programy ochrony środowiska poszczególnych gmin powiatu obejmują analizę aktualnego stanu poszczególnych komponentów środowiska oraz infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska, a także wynikające z przeprowadzonej analizy priorytety i zadania. W większości programy zawierają wykaz przedsięwzięć niezbędnych do realizacji ze wskazaniem źródeł ich finansowania.

Plany gospodarki odpadami w sposób szczegółowy bilansują ilościowo wytwarzane odpady, opisują stan istniejący składowisk odpadów i sposób postępowania z odpadami oraz przedstawiają propozycje organizacyjne i techniczne selektywnej zbiórki odpadów wraz z metodami ich usuwania i unieszkodliwiania. Celem planów jest wybór i wskazanie optymalnej drogi postępowania w zakresie gospodarki odpadami. Zawierają one szacunkowe koszty i źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć.

Pozostałe rodzaje dokumentów nakreślają przeważnie jedynie cele i kierunki rozwoju gmin z uwzględnieniem potrzeby ochrony środowiska.

Główne zamierzenia gmin powiatu bielskiego z zakresu ochrony środowiska to:

- rozbudowa kanalizacji sanitarnej
- modernizacja oczyszczalni ścieków,
- budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich
- modernizacja wodociągów,
- modernizacja - zmniejszenie uciążliwości kotłowni, niejednokrotnie przy zastosowaniu energii odnawialnej wraz z termomodernizacją budynków,
- modernizacja systemów ciepłowniczych
- budowa sieci gazowniczej
- rozwój systemów selektywnej zbiórki odpadów,

- rozwój systemów zbiórki odpadów niebezpiecznych
- rekultywacja zamkniętych składowisk lub ich wydzielonych części,
- rozwój systemu postępowania z odpadami zawierającymi azbest – inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie gmin, ew. finansowe wsparcie działań w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest przez osoby fizyczne,
- modernizacja dróg,
- budowa ścieżek rowerowych,
- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży.

Zadania te mają być finansowane ze środków własnych gmin, z gminnych, powiatowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku oraz ze środków finansowych NFOŚiGW oraz Funduszy Strukturalnych. Wartości inwestycji podane w poszczególnych dokumentach są jedynie szacunkowe, a potrzeby finansowe w tym zakresie ogromne. Planowane zamierzenia będą realizowane przez szereg kolejnych lat.

13 UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU

Realizacja *Programu* odbywać się będzie poprzez wykorzystanie przez władze samorządowe instrumentów prawnych, ekonomiczno – finansowych i społecznych. Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również przynależność Polski do Wspólnoty Europejskiej. Koordynatorem i głównym wykonawcą *Programu* będzie władza wykonawcza powiatu – Zarząd Powiatu Bielskiego.

13.2 Uwarunkowania prawne

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa na poziomie regionalnym Zarząd Powiatu Bielskiego w art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska został obligowany do sporządzenia powiatowego programu ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 14 ww. ustawy *Program* określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne (w tym: poziomy celów długoterminowych),
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Projekt *Programu* podlega zaopiniowaniu przez zarząd województwa, a następnie uchwaleniu przez zarząd powiatu. Z wykonania programu zarząd powiatu sporządza co 2 lata raport, który przedstawia radzie powiatu.

Realizacja *Programu ochrony środowiska powiatu bielskiego na lata 2008 - 2011* odbywać się będzie zgodnie z przepisami prawa polskiego i unijnego, w szczególności przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju.

13.3 Uwarunkowania ekonomiczne

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji *Programu*. Bez zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych oraz źródeł finansowania nie jest możliwa realizacja *Programu*. Analizując wydatki z budżetów gmin powiatu bielskiego, zauważyć można, że zadania z zakresu ochrony środowiska są bardzo kosztowne. Gmina musi korzystać ze źródeł zewnętrznego finansowania. Konieczne jest zabezpieczenie odpowiednich środków finansowych na realizację priorytetów i celów niniejszego *Programu*.

Główne źródła „dochodu” wspomagające realizację dokumentu, na wszystkich szczeblach administracji samorządowej w województwie podlaskim, to:

- instytucjonalne:
 - budżety własne jednostek samorządu terytorialnego,
 - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku,
 - powiatowy i gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
 - Fundacja Ekofundusz
 - fundusze pomocowe Unii Europejskiej
 - budżet Państwa
 - banki
- przedmiotowe:
- administracyjne kary pieniężne wymierzane za niedopełnianie standardów określonych decyzjami administracyjnymi,
 - grzywny,
 - opłaty koncesyjne, za eksploatację kopalni,
 - opłaty za korzystanie ze środowiska, realizowane zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”,
 - kary i opłaty za brak pozwoleń w zakresie ochrony środowiska,
 - środki mieszkańców i przedsiębiorców
 - dotacje, spadki i darowizny.

Środki własne samorządu terytorialnego

Na realizację części zadań jednostki samorządu terytorialnego będą musiały przeznaczyć własne środki. Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie. Fundusze te pochodzą z bieżących środków, takich jak np. podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Zasady funkcjonowania narodowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U.Nr 25 z 2008 r., poz. 150 z póź. zm.).

Zasadniczym celem **Narodowego Funduszu** jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce. Główne kierunki jego działalności określa Polityka Ekologiczna Państwa, natomiast co roku aktualizowane są cele szczegółowe, w tym zwłaszcza zasady udzielania pomocy finansowej oraz lista przedsięwzięć priorytetowych www.nfosigw.gov.pl. W zakresie ochrony powierzchni ziemi, w tym ochrony środowiska przed odpadami, zakłada się dofinansowanie zadań inwestycyjnych zgodnych z niżej wymienionymi programami priorytetowymi.:

- likwidacja uciążliwości starych składowisk odpadów niebezpiecznych,
- unieszkodliwianie odpadów powstających w związku z transportem samochodowym oraz zbiórka i wykorzystanie olejów przepracowanych,
- przeciwdziałanie powstawaniu i unieszkodliwianie odpadów przemysłowych i odpadów niebezpiecznych,
- realizacja międzygminnych i regionalnych programów zagospodarowania odpadów komunalnych (w tym budowa zakładów przetwórstwa odpadów oraz wspomaganie systemów zagospodarowania osadów ściekowych).

Rolą **wojewódzkiego funduszu** jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOSiGW listy zadań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.

Fundusze oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska, mogą także:

- ✓ udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- ✓ wnosić udziały spółek działających w kraju,
- ✓ nabywać obligacje, akcje i udziały spółek działających w kraju.

Ww. ustawa w dziale II rozdział 4 określa przeznaczenie środków finansowych funduszy gminnych, powiatowych i wojewódzkich.

Środki **powiatowego funduszu** mogą być wydatkowane na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,
- wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,
- urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień i parków,
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,
- profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzenia bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
- wspieranie ekologicznych form transportu,
- działania z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
- inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

EkoFundusz

EkoFundusz jest fundacją powołaną w 1992 r. przez Ministra Finansów dla efektywnego zarządzania środkami finansowymi pochodzącymi z zamiany części zagranicznego długu na

wspieranie przedsięwzięć z dziedziny ochrona środowiska (tzw. konwersja długu). Dotychczas decyzję o ekokonwersji polskiego długu podjęły Stany Zjednoczone, Francja, Szwajcaria, Włochy, Szwecja i Norwegia. Tak więc EkoFundusz zarządza środkami finansowymi pochodzącymi z ekokonwersji łącznie ponad 571 mln USD do wydatkowania w latach 1992-2010. EkoFundusz jest niezależną fundacją działającą według prawa polskiego, a w szczególności wg ustawy o fundacjach (Dz.U.Nr 46 z 1991r., poz. 203, z póź. zm.), a także Statutu. Obecnie Fundatorem jest Minister Skarbu Państwa.

Priorytetowymi dziedzinami EkoFunduszu są ochrona różnorodności biologicznej, gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych, unieszkodliwianie odpadów komunalnych i niebezpiecznych, ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu ziemi (ochrona klimatu), ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji (ochrona powietrza). Dotacje mogą uzyskać projekty dotyczące inwestycji związanych bezpośrednio z ochroną środowiska (w ich fazie implementacyjnej), a w dziedzinie przyrody również projekty nie inwestycyjne, poza opracowaniami i dokumentacją techniczną (www.ekofundusz.org.pl).

EkoFundusz udziela wsparcia finansowego w formie bezzwrotnych dotacji, a także preferencyjnych pożyczek.

Programy Operacyjne na lata 2007 – 2013

Programy Operacyjne stanowią podstawowe narzędzia do osiągnięcia założonych w *Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007 – 2013* celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania przedsięwzięć w ochronę środowiska w Polsce, w nowym okresie programowym na lata 2007-2013 będzie *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ)*. Głównym celem *Programu* jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Na realizację POIiŚ w latach 2007-2013 zostanie przeznaczonych ponad 36 mld euro. Ze środków Unii Europejskiej będzie pochodziło 27 848,3 mln euro (w tym ze środków Funduszu Spójności – 21 511,06 mln euro (77%) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 6 337,2 mln euro (23%). *Program* obejmie wsparciem takie dziedziny jak: transport, środowisko, energetykę, kulturę i dziedzictwo kulturowe, szkolnictwo wyższe, a także ochronę zdrowia.

W zakresie ochrony środowiska przewidziano dofinansowanie dla dużych inwestycji komunalnych, inwestycji ekologicznych w przedsiębiorstwach, projektów ochrony przyrody i bezpieczeństwa ekologicznego, a także edukacji ekologicznej. Wsparcie z *Programu* otrzymają zarówno samorządy i przedsiębiorcy, jak również m.in. organizacje pozarządowe, administracja parków narodowych i Lasów Państwowych.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Program ma na celu wspieranie projektów o dużym znaczeniu dla gospodarki, jak również wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności. Wspierane będą działania z zakresu innowacji: produktowej, procesowej (usługowej) oraz organizacyjnej. Wspierana i promowana będzie innowacyjność na poziomie co najmniej krajowym i/lub międzynarodowym (określana jako innowacyjność średnia i wysoka).

Cele szczegółowe PO IG:

- zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw,
- wzrost konkurencyjności polskiej nauki,
- zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym,
- zwiększenie udziału innowacyjnych, produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym,
- tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Celem głównym *Programu* jest: umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa. *Program* składa się z 11 Priorytetów, realizowanych zarówno na poziomie centralnym jak i regionalnym.

Program Operacyjny Europejskiej Współpracy Terytorialnej

W latach 2007-2013 współpraca w wymiarze transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym będzie realizowana w ramach odrębnego celu polityki spójności Unii Europejskiej – Europejska Współpraca Terytorialna (EWT).

Przewiduje się realizację następujących programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej z udziałem Polski:

- współpraca transgraniczna:
 - trzy dwustronne programy na granicy polsko-niemieckiej (z udziałem Meklemburgii, Brandenburgii i Saksonii),
 - Polska – Republika Czeska,
 - Polska – Słowacja,
 - Polska – Litwa,
 - Polska – Szwecja – Dania (Południowy Bałtyk).
- współpraca transnarodowa:
 - Obszar Europy Środkowo-Wschodniej,
 - Region Morza Bałtyckiego,
- program współpracy międzyregionalnej obejmujący całe terytorium UE.

Na granicach zewnętrznych UE współpraca transgraniczna z krajami partnerskimi będzie wspierana ze środków Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. W ramach tego instrumentu z udziałem Polski realizowane będą programy współpracy transgranicznej z Ukrainą, Białorusią i Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej

Celem głównym PO Rozwój Polski Wschodniej jest przyspieszenie tempa rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej (tj. województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko – mazurskiego).

Cel ten nawiązuje do *Programu Rządu „Solidarne Państwo”* i wynika ze sformułowanych w perspektywie średniookresowej celów Strategii Rozwoju Kraju 2007 – 2015 oraz jest zgodny z celem NSRO 2007 – 2013, którym jest „Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.”

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Siedmioletni *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)* ma przyczynić się do zapewnienia opłacalności produkcji rolnej, modernizacji gospodarstw i przetwórstwa artykułów rolnych, wspartych przez rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej.

W ramach *PROW* zagadnienia środowiskowe realizowane będą w ramach następujących działań:

- wsparcie gospodarstw na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW),
- płatności dla obszarów Natura 2000 oraz związanych z wdrożeniem Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- program rolnośrodowiskowy (płatności rolnośrodowiskowe),
- zalesienie gruntów rolnych oraz zalesienie gruntów innych niż rolne,
- odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy i wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych,
- różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,
- podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej:
 - gospodarka wodno-ściekowa w szczególności zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, w tym systemów kanalizacji sieciowej lub kanalizacji zagrodowej,
 - tworzenie systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych,
 - wytwarzanie lub dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy,

- poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa (scalanie gruntów, gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi).

Fundusz Spójności – okres programowania 2004 - 2006

Głównym celem strategii środowiskowej Funduszu Spójności jest wsparcie dla realizacji zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrożenia prawa Unii Europejskiej. Priorytety (tematyka) dla Funduszu Spójności w zakresie ochrony środowiska obejmuje między innymi racjonalizację gospodarki odpadami. Beneficjentami końcowymi mogą być jednostki samorządu terytorialnego (gminy, związki gmin, związki komunalne) i przedsiębiorstwa komunalne. Dofinansowane mogą być projekty o wartości kosztorysowej, co najmniej 10 mln euro. Korzystanie ze środków Funduszu Spójności w Polsce oparte są na Strategii Wykorzystania Funduszu Spójności. Zgodnie z obowiązującymi w zakresie polityki strukturalnej zasadami współfinansowania, pomoc z Funduszu Spójności na określony projekt będzie wynosić maksymalnie od 80% do 85 % kosztów kwalifikowanych. Pozostałe, co najmniej 15 % musi zostać zapewnione przez beneficjenta. Środki te mogą pochodzić np. z budżetu gminy, środków własnych przedsiębiorstw komunalnych, środków NFOSiGW (dotacji, kredytów), budżetu państwa, innego niezależnego źródła (np. z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju). W latach 2007-2013 projekt rozporządzenia unijnego w sprawie zmiany rozporządzenia o utworzeniu Funduszu Spójności przewiduje w zakresie działań środowiskowych FS m.in. wsparcie dla tych działań, które wpisują się w priorytety wpisane do polityki środowiskowej Wspólnoty w programie działań na rzecz środowiska. Na przygotowanie dokumentacji do wniosku w ramach FS można uzyskać dotacje ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Program Life+

LIFE+ jest kontynuacją Instrumentu Finansowego LIFE, utworzonego przez Komisję Europejską w 1992 roku. W trakcie trzech kolejnych edycji dofinansowano realizację łącznie ponad 2500 projektów we wszystkich krajach członkowskich. W latach 2004-2006 z tej formy dofinansowania skorzystała również Polska, na obszarze której realizowano cztery projekty z zakresu ochrony środowiska i różnorodności biologicznej.

LIFE+ powinien bezpośrednio wspierać realizację priorytetów *Programu Działań na Rzecz Środowiska (2002-2012)*, do których należą:

- ochrona przyrody i bioróżnorodności,
- przeciwdziałanie zmianom klimatu,
- zminimalizowanie negatywnych skutków wpływu zanieczyszczeń środowiska na zdrowie ludzi,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i racjonalna gospodarka odpadami.

W ramach części budżetu LIFE+ będącego w dyspozycji Komisji Europejskiej ekologiczne organizacje pozarządowe, które działają minimum w trzech krajach UE, będą mogły ubiegać się o dotacje w wysokości 70% kosztów kwalifikowanych.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Rząd Polski w październiku 2004 r. podpisał dwie umowy, które umożliwiają korzystanie z dodatkowych, obok funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej, źródeł bezzwrotnej pomocy zagranicznej. Darczyńcami są 3 kraje EFTA (Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu): Norwegia, Islandia i Lichtenstein.

Pomoc udzielana jest w ramach dwóch instrumentów finansowych: Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Przyznana Polsce kwota w wysokości 533,51 mln euro jest przeznaczona na lata 2004-2009.

Środki dostępne są m.in. na realizację projektów w ramach następujących obszarów tematycznych:

- ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez między innymi redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii,
- promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami,
- ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast,
- ochrona środowiska, z uwzględnieniem
- administracyjnych zdolności wprowadzania w życie odpowiednich przepisów UE istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych,
- polityka regionalna i działania transgraniczne.

Zgodnie z Zasadami i Procedurami wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG oraz Zasadami i Procedurami wdrażania Norweskiego Mechanizmu Finansowego o środki finansowe mogą ubiegać się wszystkie sektorowe instytucje publiczne i prywatne, jak również organizacje pozarządowe stanowiące osoby prawne w Polsce i działające w interesie społecznym – np. władze krajowe, regionalne lub lokalne, instytucje naukowe/badawcze, instytucje środowiskowe, organizacje społeczne i organizacje społecznego partnerstwa publiczno-prywatnego.

Trzeci (ostatni) nabór wniosków w ramach Mechanizmów Finansowych odbędzie się na przełomie 2007/2008 roku i będzie obejmował priorytety określone w *Programie Operacyjnym*, za wyjątkiem następujących obszarów priorytetowych: 2.1. „Ochrona środowiska, w tym w tym środowiska ludzkiego, poprzez m. in. Redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii”, 2.3. „Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i ochrona miast” oraz 2.6 „Badania naukowe”.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2013

Priorytet III: Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

Celem głównym Priorytetu III jest zachowanie dziedzictwa środowiska naturalnego poprzez inwestycje infrastrukturalne zmniejszające negatywne skutki cywilizacji.

Narastające zagrożenia i niekorzystne zjawiska będące wynikiem działalności gospodarczej, wymagają systematycznej troski i dążenia do polepszenia lub zachowania obecnego stanu środowiska naturalnego regionu. Działania w ramach tego priorytetu będą zmierzać do poprawy jakości powietrza poprzez zmniejszenie ilości zanieczyszczeń, poprawy zaopatrzenia w wodę, jakości wód powierzchniowych i podziemnych, minimalizowania ilości wytwarzanych odpadów oraz wprowadzenia systemu ich odzyskiwania i unieszkodliwiania, zapobiegania powodziom, wsparcia zarządzania ochroną środowiska oraz do wzrostu wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii. Wsparcie uzyskać mogą inwestycje skierowane na zwiększenie zasięgu i jakości funkcjonowania infrastruktury komunalnej, w tym zwłaszcza sieci kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków i systemów zagospodarowania odpadów, wpływające przede wszystkim na poprawę warunków życia mieszkańców Podlasia, a także na zwiększenie dostępu do terenów wypoczynkowych i turystycznie atrakcyjnych.

Beneficjentami mogą być:

- ◆ jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- ◆ związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- ◆ podmioty wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada gmina, powiat lub województwo, w tym podmioty wykonujące te usługi na mocy odrębnej umowy,
- ◆ podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego na świadczenie usług z zakresu ochrony środowiska,
- ◆ jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych,
- ◆ spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysków lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- ◆ jednostki organizacyjne Lasów Państwowych,
- ◆ służby ratownicze,
- ◆ organizacje pozarządowe.

Wartość projektu dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego nie może przekroczyć 5 mln euro. Procentowy poziom wsparcia wynosi maksymalnie 85% wydatków kwalifikowalnych.

Komercyjne kredyty bankowe

Komercyjne kredyty bankowe ze względu na duże koszty finansowe związane z oprocentowaniem, nie powinny być brane pod uwagę jako podstawowe źródła finansowania inwestycji, lecz jako uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych.

Samorządy są obecnie postrzegane przez banki jako interesujący i wiarygodni klienci, stąd dostęp do kredytów jest coraz łatwiejszy. Niedostępność środków w odpowiedniej ilości zmusi samorządy do wyboru i realizacji zadań najpilniejszych.

Kredyty udzielane na preferencyjnych warunkach

Preferencyjne kredyty na inwestycje proekologiczne, udzielane są przez banki bez możliwości umorzeń. Kredytobiorca musi posiadać przynajmniej 50% własnych środków na sfinansowanie zadania.

13.4 Planowanie przestrzenne

Planowanie przestrzenne zapewnia warunki równowagi przyrodniczej w procesie organizacji przestrzeni dla potrzeb społeczności i prognozowania rozwoju gospodarczego. Kierunek ten jest zgodny z zasadniczymi celami polityki Unii Europejskiej zawartymi między innymi w dokumencie Europejskiej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego. Krajowe przepisy dotyczące konieczności przedstawiania zagadnień dotyczących ochrony środowiska w planie zagospodarowania przestrzennego zawarte są w Ustawie z dnia 27.03.2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), a także w ustawach ustanawiających samorządy poszczególnych szczebli i określających ich kompetencje, w tym w zakresie gospodarki przestrzennej tj. w ustawie z dnia 8.03.1990 *o samorządzie gminnym* (Dz.U. Nr 142 z 2001 r., poz. 1591 z późn. zm.).

13.5 Uwarunkowania społeczne

Główne uwarunkowania społeczne *Programu* to dostęp do informacji i sprawiedliwość rozstrzygnięć spraw z zakresu środowiska. Prawo do informacji i udziału obywateli jest zasadą konstytucyjną, zapewnioną w art. 74 Konstytucji RP. Polska podpisała także i jako jeden z pierwszych krajów ratyfikowała Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, tzw. Konwencję z Aarhus¹⁷. Nakazuje ona zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących środowiska. Są to w szczególności:

¹⁷ Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (Dz.U. Nr 78, poz. 706)

- ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji,
- ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji,
- przeprowadzenie konsultacji odpowiednio wcześnie w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny,
- należyte uwzględnienie konsultacji społecznych przy wydawaniu decyzji.

Jednakże organy państwowe same podejmują decyzję co do szczegółowych sposobów powiadamiania społeczeństwa, metod zbierania uwag i wniosków oraz terminu i czasu trwania konsultacji społecznych.

Zgodnie z założeniami realizacyjnymi *Programu* gminy powiatu bielskiego zostały zobligowane do uchwalenia w 2008 roku programów ochrony środowiska. Dokumenty te muszą być opracowane z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do programów i projekty dokumentów powinny być przedstawione w Biuletynie Informacji Publicznej.

13.6 Uwarunkowania związane z integracją europejską

Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również akcesja Polski do Wspólnoty Europejskiej. Zgodnie z Układem Europejskim 16 grudnia 1991r. Polska zobowiązała się do stopniowego dostosowania prawa polskiego do dokumentów obowiązujących we Wspólnocie Europejskiej, w tym również, a może nawet w szczególności, do prawa dotyczącego wykorzystania i ochrony środowiska. Stopniowo dostosowywane są regulacje w zakresie:

- ochrony przyrody,
- gospodarki odpadami,
- jakości wód,
- ograniczenia zanieczyszczeń przemysłowych i oceny ryzyka,
- zanieczyszczenia powietrza,
- hałasu z maszyn i urządzeń,
- substancji chemicznych i organizmów zmodyfikowanych genetycznie,
- bezpieczeństwa jądrowego i ochrony przed promieniowaniem.

Negocjacje przedakcesyjne w obszarze środowiska oficjalnie zamknięto 25 listopada 2002r. Komisja Europejska przyjęła wnioski o okresy przejściowe w odniesieniu do 9 aktów prawnych. Ustalenia stały się wiążące w dniu podpisania Traktatu Akcesyjnego 16 kwietnia 2003r. Ze względu na szeroki charakter regulacji prawnych, zgodnych z prawem wspólnotowym, administracja samorządowa musi podjąć różnorodne działania mające na celu wdrażanie nowych przepisów. Na szczególną uwagę zasługują następujące aspekty:

- udział społeczny i udzielanie informacji o stanie środowiska i jego ochronie,
- zmiany dotyczące gospodarki wodno-ściekowej,
- rozwiązywanie problemów ochrony przyrody,

- gospodarka odpadami.

Aspekty te zostały uwzględnione w *Programie*. Wdrażanie unijnych wymagań w zakresie ochrony środowiska, wiążące się ze znaczącymi kosztami wspomagane współfinansowany będzie ze środków Polityk Wspólnotowych i Funduszy Strukturalnych. Podstawowe korzyści, jakie odniesie Polska we wdrażaniu unijnych wymagań prawnych to poprawa międzynarodowego wizerunku Polski, ważna zwłaszcza dla samorządów. Przełoży się to na zainteresowanie inwestorów naszymi terenami, poprawę infrastruktury wodno-ściekowej, zapewnienie usług w zakresie gospodarowania odpadami, poprawę jakości powietrza. Wykorzystanie środków unijnych przyniesie poprawę sytuacji ekonomicznej mieszkańców, wyrażająca się zmniejszeniem kosztów uzdatniania wody i wymiany infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, zmniejszeniem kosztów produkcji w rolnictwie, uzyskaniem wyższych plonów o lepszej jakości, zwiększeniem atrakcyjności turystycznej terenów, nowymi miejscami pracy.

14 REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU

14.2 Organizacja zarządzania środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W powiecie zarządzanie dotyczy działań własnych (podejmowanych przez Powiat) oraz działań poszczególnych gmin, ważnych w skali Powiatu, a także jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Ponadto administracja publiczna województwa również w ramach swoich obowiązków i kompetencji realizuje zadania związane z zarządzaniem środowiskiem w powiecie.

Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Podstawowymi organami wykonawczymi w dziedzinie ochrony środowiska są wojewoda, marszałek i starosta. Obowiązkiem organów wszystkich szczebli jest wzajemne informowanie się i uzgadnianie.

Przepisy przewidują tworzenie na wszystkich szczeblach administracji rozbudowanego systemu dokumentów planistycznych wytyczających generalne kierunki polityki rozwoju w kontekście ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego.

Zarządy województw, powiatów i gmin sporządzają programy ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa. Dokumenty dotyczące zagospodarowania przestrzennego sporządza się na szczeblu wojewódzkim i gminnym, ale nie wszystkie mają jednakową moc prawną i rolę w całym systemie. Z punktu widzenia prawnego najmocniejszą pozycję w omawianej strukturze ma gmina, gdyż tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalane przez gminy, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Wszelkie programy, plany i strategie

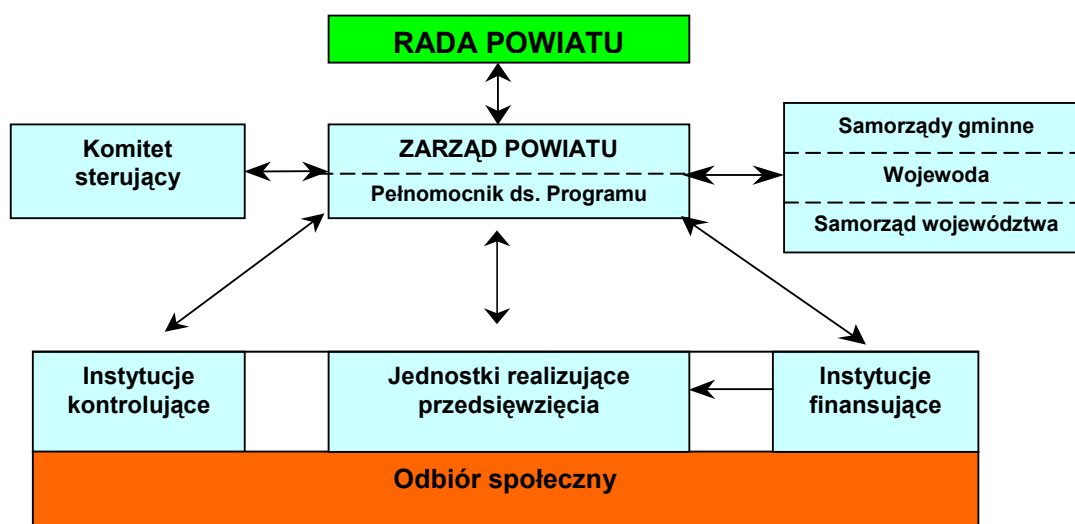
formułowane na różnych szczeblach mają tylko wtedy szansę realizacji, jeśli znajdą odzwierciedlenie w konkretnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Samorząd powiatowy określa również strategię rozwoju Powiatu, na którą składa się m.in. racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

14.3 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Wyróżnia się następujące grupy podmiotów uczestniczących w Programie:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu Programem
- Podmioty realizujące zadania Programu, w tym instytucje finansujące
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty Programu
- Społeczność powiatu jako główny podmiot odbierający wyniki działań Programu

RYSUNEK NR 4 Schemat zarządzania programem ochrony środowiska

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Zarządzie Powiatu, który składa Radzie Powiatu raporty z wykonania Programu. Zarząd Powiatu winien współdziałać z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego oraz samorządami gminnymi, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Zarządu Województwa znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań Programu.

Ponadto Zarząd Powiatu winien współdziałać z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują

respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW).

Odbiorcą Programu są mieszkańcy powiatu, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej.

14.4 Monitoring wdrażania Programu

Zakres monitoringu

Wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć/działań,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

Zarząd Powiatu Bielskiego będzie, poprzez przygotowanie raportu oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu, natomiast na bieżąco będzie kontrolowany postęp w zakresie wykonania przedsięwzięć zdefiniowanych w Programie.

Pod koniec 2009 roku nastąpi ocena realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2008 - 2011. Wyniki oceny będą stanowiły wkład dla nowej listy przedsięwzięć, obejmujących okres 2010 - 2011. Ten cykl będzie się powtarzał co dwa lata, co zapewni ciągły nadzór nad wykonaniem Programu.

W cyklach czteroletnich będzie oceniany stopień realizacji celów ekologicznych (określonych w tym dokumencie dla okresu do 2011 roku). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie Prawo ochrony środowiska, a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

Zatem głównymi elementami monitoringu wdrażania Programu będą:

- ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata),
- aktualizacja listy przedsięwzięć (co dwa lata),
- aktualizacja polityki ochrony środowiska, tj. celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

14.3.1 Wskaźniki monitorowania efektywności Programu

Program Ochrony Środowiska dla powiatu jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska w powiecie w okresie od 2008 – 2011 roku. Oznacza to konieczność monitorowania zmian

zachodzących w powiecie poprzez regularne ocenianie stopnia realizacji Programu w odniesieniu do stopnia realizacji założonych działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.

Ostatnim elementem tej analizy jest ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności. Cykliczność oceny zakłada okres dwóch lat. Niezależnie od tego, monitorowanie Programu odbywać się będzie poprzez roczną ocenę wykonania założonego na wskazane działania budżetu. Należy przyjąć, że aktualizacja polityki długookresowej odbywać się będzie co cztery lata.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu należy przyjąć uporządkowany system mierników jego efektywności. Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,
- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne związane są z procesem finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

W grupie mierników ekologicznych znajdują się mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami będą:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- długość sieci kanalizacyjnej,
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną,
- poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym,
- poziom hałasu w środowisku,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne to:

- udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych (ilość i rodzaje interwencji społecznej),
- ilość i zróżnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej (akcje, kampanie, udział mediów lokalnych, zaangażowanie różnych grup/społeczności),
- ilość działań prawnych (procesów) odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Decyzja o przyjęciu liczby i rodzajach wskaźników jest decyzją ustalającą określony system oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w powiecie. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich agregacji, a następnie interpretacji.

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011 niezbędna jest okresowa wymiana informacji pomiędzy starostwem i gminami, dotycząca stanu komponentów środowiska oraz stopnia

zaawansowania realizacji poszczególnych zadań (w tym w szczególności zadań gmin). Przewiduje się wymianę ww. informacji w sposób zorganizowany – w ustalonej formie pisemnej lub elektronicznej (sprawozdawczość okresowa).

W **TABELI NR 22** zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

TABELA NR 22 Wskaźniki monitorowania programu

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy
A. Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko		
1.	Jakość wód powierzchniowych; udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)	IV, V klasa
2.	Jakość wód podziemnych; udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)	III, IV klasa czystości
3	Ilość wody zużywanej dla celów socjalnych (m ³ /M/rok)	33,9
4	% wskaźnik zwodociągowania Powiatu	96,6
5	% wskaźnik skanalizowania Powiatu	64,7
6	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej (%)	30,3
7	Ilość zebranych odpadów komunalnych/1 mieszkańca w roku	252,03 kg/M/rok
8	Udział odpadów komunalnych pozyskiwanych ze zbiórki selektywnej (%)	4,28
9	Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów objętych sprawozdawczością GUS (bez CO ₂) (Mg)	973 Mg
10	Jakość powietrza atmosferycznego (dane z monitoringu - rok) — dwutlenek siarki — dwutlenek azotu — pył ogółem — tlenek węgla	211,3 Mg/rok 167,7 Mg/rok 237,5 Mg/rok 472,3 Mg/rok
11	Wskaźnik lesistości (%).	51,9
12	Powierzchnia terenów objętych ochroną prawną (%)	58,5
B. Wskaźniki ekonomiczne		
13	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska (tys. zł)	12 185,3

- stan wyjściowy do wymienionych w tabeli wskaźników przyjęto z danych za 2006 r.,

Źródło: www.stat.gov.pl, Informacja o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego – WIOŚ Białystok 2007r.

ZALĄCZNIK NR 1 Wykaz Skrótów

ARiMR –	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
BAT –	najlepsze dostępne technologie
DPS –	Dom Pomocy Społecznej
ERDF-	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
GIS -	Główny Inspektorat Sanitarny
GMO -	Organizmy Zmodyfikowane Genetycznie
jst -	jednostki samorządu terytorialnego
KZLP -	kategoria zagrożenia lasów pożarem
NFOŚiGW –	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OSP-	Ochotnicza Straż Pożarna
PFOŚiGW –	Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PROW -	Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich
RLM –	równoważna liczba mieszkańców
RPO -	Regionalny Program Operacyjny
UE –	Unia Europejska
WFOŚiGW –	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ –	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska

ZALĄCZNIK NR 2 Wykaz aktów prawnych

Program Ochrony Środowiska dla powiatu bielskiego sporządzono zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi:

1. Prawo krajowe

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (jednolity tekst z 2008r. Dz. U. Nr 25, poz. 150)
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw. (Dz. U. z 2001 r. Nr 100 poz. 1085)
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92 poz. 880)
- Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287)
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2005 r. Nr 45 poz. 435)
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 121 poz. 1266)
- Ustawa z dnia 16 marca 1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki (Dz. U. z 2006 r. Nr 99 poz. 692)
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 Nr 236 poz. 2008)
- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. (Dz. U. z 1997 r. Nr 101 poz. 628)
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (z 2006 r. Dz. U. Nr 89 poz. 625)
- Ustawa z dnia 1 marca 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r. Nr 228 poz. 1947)
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (z 2005 r. Dz. U. Nr 127 poz. 1066)
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106 poz. 1002)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39 poz. 251)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 63 poz. 638)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90 poz. 607)
- Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów (Dz. U. z 2007 r. Nr 124 poz. 859)
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r. Nr 123 poz. 858)
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019)
- Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych. (Dz. U. z 2002 r. Nr 199 poz. 1671)
- Ustawa z dnia 19 września 2003 r. o zmianie ustawy o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (Dz. U. z 2003 r. Nr 189 poz. 1850)
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS) - (Dz. U. z 2004 r. Nr 70 poz. 631)
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową - (Dz. U. z 2004r. Nr 121 poz. 1263)
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz. U. z 2004 r. Nr 281 poz. 2784)
- Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. z 2005 r. Nr 25 poz. 202)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. z 2005r. Nr 180 poz. 1495)
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2007 r. Nr 75 poz. 493)

2. Prawo Unii Europejskiej:

- Dyrektywy horyzontalne

- Ocena skutków niektórych publicznych i prywatnych przedsięwzięć dla środowiska, 85/337/EWG, zmieniona przez 97/11/WE
- W sprawie swobodnego dostępu do informacji o środowisku, 90/313/EWG uchyla 2003/4/WE
- W sprawie sprawozdawczości, 91/692/EWG
- Dyrektywy dotyczące jakości powietrza:
 - Jakość powietrza, dyrektywa ramowa, 96/62/WE, włączająca 3 starsze dyrektywy, które mają być zastąpione przez nowe wymogi na podstawie dyrektywy ramowej SO₂ i cząstki zawieszona w powietrzu, 80/779/EWG, zmieniona przez 81/85/EWG, 89/427/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
 - Ołów, 82/884/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
 - Tlenek azotu 85/203/EWG zmieniona przez 85/580/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
 - Zanieczyszczenie ozonem troposferycznym, 92/72/EWG
 - Emisje zanieczyszczeń z pojazdów silnikowych 70/220/EWG zmieniona przez 74/270/EWG, 77/102/EWG, 78/665/EWG, 83/351/EWG, 88/76/EWG, 88/436/EWG, 89/458/EWG, 89/491/EWG, 91/441/EWG, 93/59/EWG, 94/12/EWG, 96/44/EWG, 96/69/EWG, 2003/76/WE
 - Emisje zanieczyszczeń z silników Diesla - sadza, 72/306/EWG zmieniona przez 89/491/EWG i 97/20/WE, 2005/21/WE
 - Emisje zanieczyszczeń z silników Diesla 88/77/EWG zmieniona przez 91/542/EWG i 96/1/EWG, 2001/27/WE
 - Emisje zanieczyszczeń z pojazdów silnikowych - testy przydatności pojazdów do warunków drogowych, 92/55/EWG
 - Emisje lotnych związków organicznych z przechowywania i transportu benzyny, 94/63/WE
 - Zawartość ołowiu w benzynie, 85/210/EWG zmieniona przez 85/581/EWG i 87/416/EWG
 - Zawartość siarki w paliwach płynnych, 93/12/EWG zastępująca 75/716/EWG
- Dyrektywy dotyczące gospodarki odpadami:
 - Odpady z przemysłu dwutlenku tytanu, 78/176/EWG zmieniona przez 91/692/EWG i dyrektywy pokrewne: Procedury nadzoru w odniesieniu do odpadów pochodzących z przemysłu dwutlenku tytanu, 82/83/EWG Harmonizacja programów zmniejszenia zanieczyszczeń, 92/12/EWG
 - Zapobieganie zanieczyszczeniu powietrza przez zakłady spalania odpadów komunalnych, 89/429/EWG uchyla 2000/76/WE i przez nowe zakłady spalania odpadów komunalnych, 89/369/EWG uchyla 2000/76/WE
 - Spalanie odpadów niebezpiecznych, 94/67/EWG uchyla 2000/76/WE
 - Usuwanie olejów odpadowych, 75/439/EWG zmieniona przez 87/101/EWG i 91/692/EWG
 - Ramowa dyrektywa w sprawie odpadów 75/442/EWG zmieniona przez 91/156/EWG i 91/692/EWG
 - Usuwanie PCB i PCT, 76/403/EWG zastąpiona przez 96/59/WE
 - Odpady niebezpieczne, 91/689/EWG zastępująca 78/319/EWG zmieniona przez 94/31/WE
 - Osady ściekowe i gleba, 86/278/EWG zmieniona przez 91/692/EWG
 - Baterie, 91/157/EWG zmieniona przez 93/86/EWG
 - Odpady z opakowań, 94/62/WE zmieniona przez 2005/20/WE
- Dyrektywy dotyczące jakości wody:
 - Ścieki komunalne, 91/271/EWG zmieniona przez 98/15/WE
 - Azotany, 91/676/EWG
 - Niebezpieczne substancje w środowisku wodnym, 76/464/EWG zmieniona przez 2000/60/WE
 - 7 dyrektyw - "córki", wszystkie poprawione przez 90/656/EWG i 91/692/EWG Zrzuty rtęci z przemysłu elektrolizy chlorków metali alkalicznych 82/176/EWG Zrzuty kadmu, 83/513/EWG
 - Zrzuty rtęci z sektorów innych niż przemysł elektrolizy chlorków metali alkalicznych, 84/156/EWG Zrzuty sześciochlorocykloheksanu, 84/491/EWG
 - Dyrektywa 86/280/EWG w sprawie wartości dopuszczalne dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów niektórych niebezpiecznych substancji objętych wykazem I załącznika do dyrektywy 76/464/EWG, zmieniona przez dyrektywy 88/347/EWG i 90/415/EWG
 - Dyrektywa dotycząca jakości wody w kąpieliskach 76/160/EWG zmieniona przez 90/656/EWG
 - Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, 80/778/EWG zmieniona przez 81/858/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
 - Jakość wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wód pitnej, 75/440/EWG zmieniona przez 79/869/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG związana z nią decyzja 77/795/EWG w sprawie wspólnych procedur wymiany informacji
 - Pomiary i pobieranie próbek wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej, 79/869/EWG zmieniona przez 91/692/EWG

- Wody podziemne 80/68/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Słodkie wody wymagające ochrony dla zachowania życia ryb, 78/659/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Jakość wody wymaganej dla bytowania skorupiaków i mięczaków, 79/923/EWG zmieniona przez 91/692/EWG
- Dyrektywy dotyczące ochrony przyrody:
 - Siedliska, 92/43/EWG zmieniona przez 97/62/WE
 - Dzikie ptaki, 79/409/EWG zmieniona przez 81/84/EWG, 85/411/EWG, 86/122/EWG, 91/244/EWG i 94/24/WE
 - Skóry młodych fok, 83/129/EWG zmieniona przez 85/444/EWG, 89/370/EWG
- Dyrektywy dotyczące ograniczenia zanieczyszczenia przemysłowego i zarządzania ryzykiem:
 - Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych przez zakłady przemysłowe, 84/360/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
 - Ograniczenie emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania paliw, 88/609/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 94/66/WE
 - IPPC (zintegrowane zapobieganie i ograniczenie zanieczyszczeń), 96/61/WE zmieniona przez 2003/87/WE
 - Seveso - kontrola zagrożenia poważnymi awariami, 96/82/WE zastępująca 82/501/EWG, zmieniona przez 2003/105/WE
- Dyrektywy dotyczące chemikali i organizmów zmodyfikowanych genetycznie:
 - Eksperymenty na zwierzętach, 86/609/EWG zmieniona przez 2003/65/WE
 - Dobra praktyka laboratoryjna, 87/18/EWG, zawiązana z nią dyrektywa 88/320/EWG w sprawie kontroli, zmieniona przez 99/12/WE
 - Kontrolowane wykorzystanie genetycznie zmodyfikowanych organizmów, 90/219/EWG zmieniona przez 94/51/WE, 98/81/WE
 - Azbest, 87/217/EWG zmieniona przez 91/692/WE
 - Klasyfikacja, pakowanie i etykietowanie substancji niebezpiecznych, 67/548/EWG zmieniona przez 69/81/EWG, 70/189/EWG/ 71/144/EWG, 73/146/EWG, 75/409/EWG, 76/907/EWG, 79/370/EWG, 79/831/EWG, 80/1189/EWG, 81/957/EWG, 82/232/EWG, 83/467/EWG, 84/449/EWG, 86/431/EWG, 87/432/EWG, 88/302/EWG, 88/490/EWG, 90/517/EWG, 91/325/EWG, 91/26/EWG/ 91/410/EWG, 91/632/EWG, 92/32/EWG 92/37/EWG, 92/69/EWG, 93/21/EWG, 93/67/EWG, 93/72/EWG, 93/90/EWG, 93/101/EWG, 93/105/EWG, 94/69/WE, 96/54/WE, 96/56/WE
 - Klasyfikacja, oznakowanie i pakowanie niebezpiecznych preparatów 88/379/EWG zmieniona przez 89/178/EWG, 90/492/EWG, 91/155/EWG, 93/18/EWG, 93/112/EWG, 91/442/EWG, 95/65/EWG, 2001/58/WE
 - Ograniczenie sprzedaży i stosowania niektórych niebezpiecznych substancji i preparatów, 76/69/EWG zmieniona przez 79/663/EWG, 82/806/EWG, 82/828/EWG, 83/478/EWG, 85/46/EWG, 85/610/EWG, 89/677/EWG, 89/678/EWG, 91/173/EWG, 91/338/EWG, 91/339/EWG, 91/659/EWG, 94/27/WE, 94/48/WE, 94/60/WE, 96/55/WE, 97/10/WE, 97/16/WE
 - Zamierzone uwalnianie do środowiska genetycznie zmodyfikowanych organizmów 90/219/WE zmieniona przez 94/15/WE, 97/35/WE
 - Detergenty, 73/404/EWG zmieniona przez 82/242/EWG i 86/94/EWG i związana z nią dyrektywa w sprawie testowania biodegradacji, 73/405/EWG zmieniona przez 82/243/EWG
 - Transport drogowy niebezpiecznych towarów 94/55/WE zmieniona przez 2006/89/WE
- Dyrektywy dotyczące hałasu:
 - Pojazdy silnikowe 70/157/EWG zmieniona przez 73/350/EWG, 77/212/EWG, 81/334/EWG, 84/372/EWG, 84/424/EWG, 87/354/EWG, 89/491/EWG, 92/97/EWG i 96/20/WE
 - Motocykle 78/1015/EWG zmieniona przez 87/56/EWG i 89/235/EWG
 - Sprzęt budowlany (ramowa) 79/113/EWG zmieniona przez 81/1051/EWG i 85/405/EWG
 - Samoloty poddźwiękowe, 80/51/EWG zmieniona przez 83/206/EWG
 - Poddźwiękowe samoloty odrzutowe, 89/629/EWG
 - Ograniczenie eksploatacji samolotów, 92/14/EWG zmieniona przez 99/28/WE
 - W sprawie zbliżenia przepisów prawa państw członkowskich dotyczących dopuszczanie do eksploatacji sprzętu i maszyn budowlanych, 84/532/EWG
 - Sprężarki, 84/533/EWG zmieniona przez 85/406/EWG
 - Żurawie wieżowe, 84/534/EWG zmieniona przez 85/405/EWG
 - Agregaty spawalnicze, 84/535/EWG zmieniona przez 85/407/EWG

- Agregaty prądowórcze 84/536/EWG zmieniona przez 85/408/EWG
- Kruszkarki betonu, 84/537/EWG zmieniona przez 85/409/EWG
- Kosiarki do trawy, 84/538/EWG zmieniona przez 87/252/EWG, 88/180/EWG i 88/181/EWG
- Koparki hydrauliczne, 86/662/EWG zmieniona przez 89/514/EWG i 95/2/WE
- Sprzęt gospodarstwa domowego, 86/594/EWG
- Dyrektywy dotyczące bezpieczeństwa nuklearnego i ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym:
- Ochrona społeczeństwa i pracowników przed promieniowaniem, 80/836/EURATOM zmieniona przez 84/467/EURATOM
- Ochrona przed promieniowaniem związanym z naświetleniami medycznymi, 97/43/EURATOM
- Wczesna wymiana informacji w przypadku zagrożenia radiologicznego, 87/600/EURATOM
- Informowanie społeczeństwa, 89/618/EURATOM
- Ochrona pracowników z zewnątrz przed promieniowaniem, 90/641/EURATOM
- Przesyłanie odpadów radioaktywnych, 92/3/EURATOM uzupełniona przez 93/552/EURATOM
- Podstawowe normy bezpieczeństwa, 96/29/EURATOM
- Przesyłanie substancji radioaktywnych, 93/1493/EURATOM

3. Dokumenty programowe:

- Polityka ekologiczna państwa (1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001 r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002 r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014 (projekt),
- Polska 2025, długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami,
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Agenda 21 – Ramowy Program Działań,
- Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (2001 r.)
- Długotrwała strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju – „Polska 2025”,
- Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej,
- Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r.,
- Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej,
- Krajowy Plan Rozdziału Uprawnień Do Emisji CO₂ - pierwszy okres rozliczeniowy 2005 - 2007,
- Krajowy program zwiększania lesistości,
- Polityka leśna państwa,
- Strategia gospodarki wodnej wraz z harmonogramem zadań Gospodarki Wodnej do roku 2020,
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, przyjętym przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. - Strategią Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 r.,
- Program Operacyjnym "Infrastruktura i Środowisko" (projekt),
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Program rozwoju turystyki i zagospodarowania turystycznego województwa Podlaskiego do 2010 roku,
- założenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007- 2013,
- Projekt Uszczegółowienia Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa na lata 2007 – 2013,
- Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010,
- Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010,
- Program ochrony środowiska powiatu bielskiego,
- Plan gospodarki odpadami powiatu bielskiego,
- Plan rozwoju lokalnego powiatu bielskiego.

ZALĄCZNIK NR 3 Bibliografia

- Bernaciak A., Gaczek W., Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2002,
- Błaszyk T., Górski J., Odpady a problemy zagrożenia i ochrony wód podziemnych, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 1996,
- *Geografia Polski: środowisko przyrodnicze*, red. nauk. L. Starkel, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2004,
- Kistowski M., Staszek W., Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, Gdańsk, Wydaw. DJ, 1999,
- Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003,
- Bednarek R., Prusunkiewicz Z. Geografia gleb, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997,
- Narodowy Program Przygotowania do członkostwa w UE, Rozdział 23 – Ochrona Środowiska; MOŚNiL, 1999,
- Ochrona Środowiska 2005, GUS, Warszawa 2005,
- Piontek F., tom I, rozdział I Środowisko przyrodnicze w strategii wzrostu gospodarczego i w rozwoju zrównoważonym. Planowanie i wdrażanie polityka ochrony środowiska, poradnik, Warszawa, 2001.
- Poskrobko B., Zarządzanie środowiskiem, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2006,
- Poskrobko B: Sterowanie ekorozwojem tom I i III Regionalne i gospodarcze aspekty ekorozwoju, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok, 1998,
- Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010, Warszawa, listopad 2002,
- Śleszyński J., Ekonomiczne problemy ochrony środowiska, ARIES, Warszawa 2000,
- Woś A., Klimat Polski, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999,
- Raport o stanie środowiska województwa podlaskiego w latach 2004-2006 – WIOŚ Białystok 2007r.
- Wyniki badań wód podziemnych na terenie woj. podlaskiego w 2007 roku – WIOŚ Białystok 2008r.
- Wyniki badań pól elektromagnetycznych na terenie woj. podlaskiego w 2007 roku – WIOŚ Białystok 2008r.
- Informacja Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Białymstoku o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego w 2006 r. – WIOŚ Białystok.
- Strona internetowa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku,
- Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego,
- Strona internetowa Państwowej Straży Pożarnej,
- Strona internetowa Ministerstwa Środowiska,
- Strona internetowa Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego.

ZALĄCZNIK NR 4 Proponowane kryteria pilności

Proponowane kryteria pilności realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska:

- Kryteria ogólne:
 - Gotowość zadania do realizacji (pozwolenie na budowę, decyzja środowiskowa itp.)
 - Pozytywne oddziaływanie na środowisko, ROŚ
 - Wkład własny realizującego projekt
 - Poparcie społeczne dla inwestycji
- Inwestycje drogowe:
 - Położenie na ważnym, z punktu widzenia społecznego, odcinku komunikacyjnym
 - Położenie w pobliżu istotnych obiektów publicznych
 - Nadmierne natężenie ruchu
 - Ochrona przed hałasem komunikacyjnym
- Inwestycje z zakresu gospodarki wodno – ściekowej:
 - Usytuowanie w pobliżu zbiorników zasobu wody pitnej
 - Usytuowanie na obszarach chronionych
 - Usytuowanie w pobliżu wód powierzchniowych
- Inwestycje z zakresu gospodarki odpadami:
 - Zgodność z Planem Gospodarki Odpadami Powiatu Bielskiego na lata 2008 – 2011
- Inwestycje z zakresu gospodarki energetycznej:
 - Inwestycje przy wykorzystaniu źródeł energii odnawialnej
 - Inwestycje mające na celu oszczędzanie energii i obniżające emisję zanieczyszczeń do powietrza

ZALĄCZNIK NR 5 Lista zamierzeń gmin powiatu bielskiego z zakresu ochrony środowiska ¹⁸

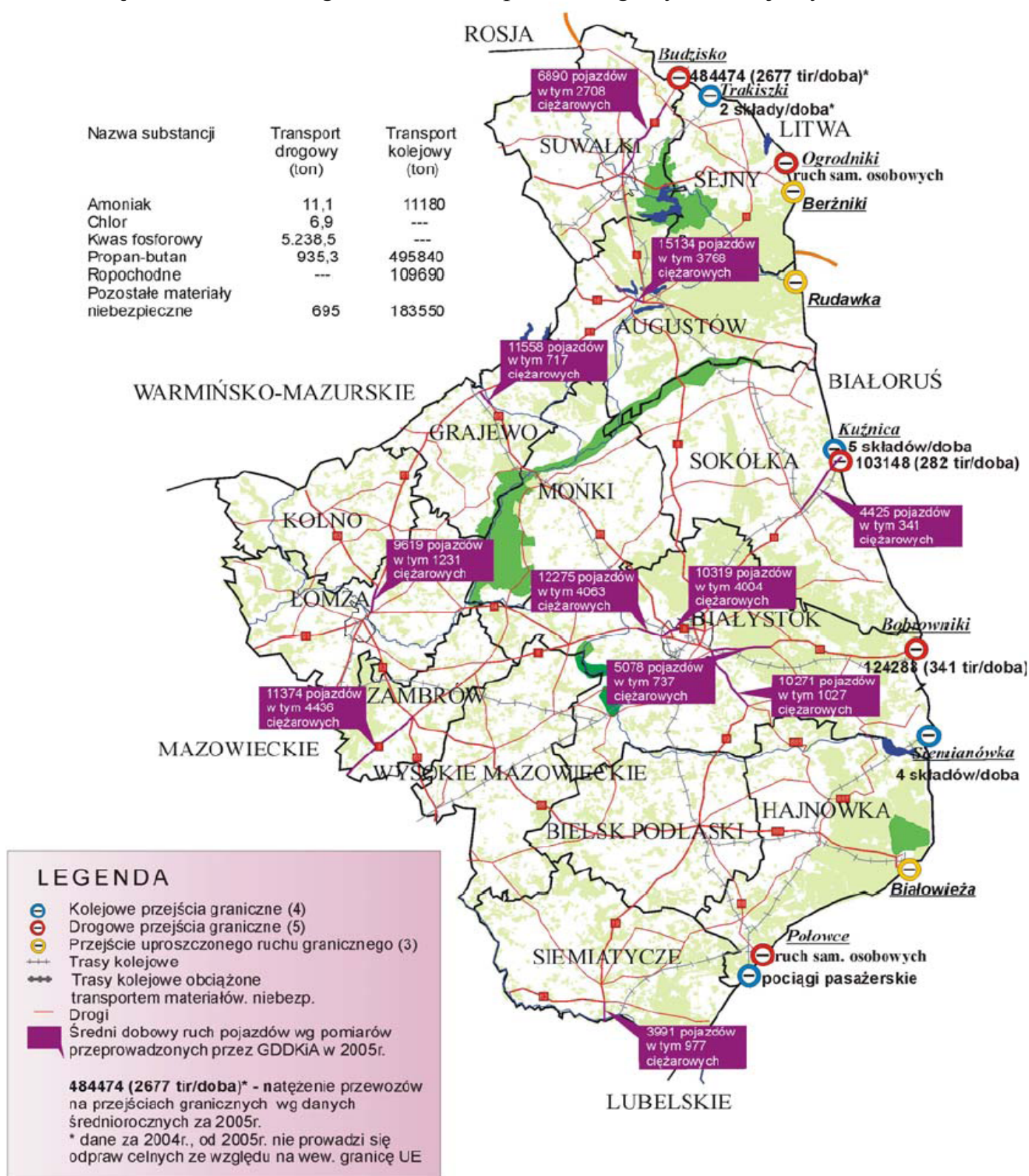
Lp.	Gmina	Powiat	Nazwa zadania-inwestycji	Termin realizacji	Koszt realizacji (w tys. PLN)	Źródła finansowania
1.	Bielsk Podlaski (gmina miejska)	bielski	I etap – Kleeberga budowa kanalizacji sanitarnej w ramach zadania Integracja dróg gminnych z systemem dróg krajowych (Nr 19), powiatowych (ul. Mickiewicza, Kleeberga, Nr 19 z ul. Mickiewicza) w Bielsku Podlaskim	2008	913,5	BUDŻET GMINY, WFOŚiGW
2.	Bielsk Podlaski (gmina miejska)	bielski	ul. Ogrodowa budowa kanalizacji sanitarnej	2008	318,7	BUDŻET GMINY, WFOŚiGW
3.	Bielsk Podlaski (gmina miejska)	bielski	ul. Mickiewicza – zaulek: kanalizacja sanitarna grawitacyjna, tłoczna, przepompownia ścieków	2008	100	BUDŻET GMINY
4.	Bielsk Podlaski (gmina miejska)	bielski	Kanalizacja sanitarna i deszczowa (budowa) w ulicach: Bagnista, Leśna, Łąkowa, Sosnowa, Studziwodzka, Wiejska i Chmielna w Bielsku Podlaskim	2008	4 900	SRODKI Z BUDŻETU KRAJOWEGO, NFOŚiGW
5.	Bielsk Podlaski (gmina miejska)	bielski	I etap ul. Myśliwska	2008 – 2009	2 000	SRODKI Z BUDŻETU KRAJOWEGO, ŚRODKI Z BUDŻETU UE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO W RAMACH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
6.	Bielsk Podlaski (gmina miejska)	bielski	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej w mieście Bielsk Podlaski (kanalizacja sanitarna + kanalizacja deszczowa + stacja uzdatniania wody)	2008 – 2010	15 711	SRODKI Z BUDŻETU KRAJOWEGO, ŚRODKI Z BUDŻETU UE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO W RAMACH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO

¹⁸ Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010 – Białystok 2007r.

„Program ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011”

Lp.	Gmina	Powiat	Nazwa zadania-inwestycji	Termin realizacji	Koszt realizacji (w tys. PLN)	Źródła finansowania
						WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
7.	Bielsk Podlaski (gmina miejska)	bielski	Utworzenie ścieżek rowerowych w mieście	2008 – 2009	1240	ŚRODKI Z BUDŻETU KRAJOWEGO
8.	Bielsk Podlaski (gmina wiejska)	bielski	Budowa Sali, modernizacja kotłowni	Do 2008	180	BUDŻET GMINY, ŚRODKI UE
9.	Bielsk Podlaski (gmina wiejska)	bielski	Remont hydroforni Rajsk	Do 2008	815	BUDŻET GMINY, ŚRODKI UE
10.	Bielsk Podlaski (gmina wiejska)	bielski	Budowa ujęcia wodociągowego Bolesty	Do 2008	205	BUDŻET GMINY, ŚRODKI UE
11.	Bielsk Podlaski (gmina wiejska)	bielski	Remont hydroforni Bolesty	Do 2008	1020	BUDŻET GMINY, ŚRODKI UE
12.	Bielsk Podlaski (gmina wiejska)	bielski	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Augustowo	Do 2008	2200	BUDŻET GMINY, ŚRODKI UE
13.	Brańsk (gmina wiejska)	bielski	Budowa zbiorniczych oczyszczalni ścieków	2008 – 2009	2 000	ŚRODKI UE BUDŻET GMINY
14.	Brańsk (gmina wiejska)	bielski	Budowa zbiornika małej retencji	2008	4 000	ŚRODKI WOJEWÓDZKIEGO ZARZĄDU MELIORACJI WODNYCH
15.	Brańsk (gmina wiejska)	bielski	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	2008	250	WFOŚIGW
16.	Brańsk (gmina wiejska)	bielski	WAGA	2008-2010	100	NFOŚIGW
17.	Orla	bielski(podlaskie)	Budowa kanalizacji	2008 – 2010	5 000	ŚRODKI UE, BUDŻET GMINY
18.	Orla	bielski(podlaskie)	Rekultywacja składowiska odpadów	2008	75,660	NFOŚIGW BUDŻET GMINY
19.	Rudka	bielski	Rozbudowa zbiorczej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy	2008 – 2012	2000	BUDŻET GMINY, UE, NFOŚIGW
20.	Rudka	bielski	Budowa zbiornika małej retencji we wsi Karp	2008 – 2011	200	BUDŻET GMINY, UE, NFOŚIGW
21.	Rudka	bielski	Utworzenie wiejskiego punktu zbiórki odpadów niebezpiecznych	2010	100	BUDŻET GMINY, UE, NFOŚIGW
22.	Rudka	bielski	Zamknięcie i rekultywacja gminnego składowiska odpadów	2008	120	BUDŻET GMINY, UE, NFOŚIGW

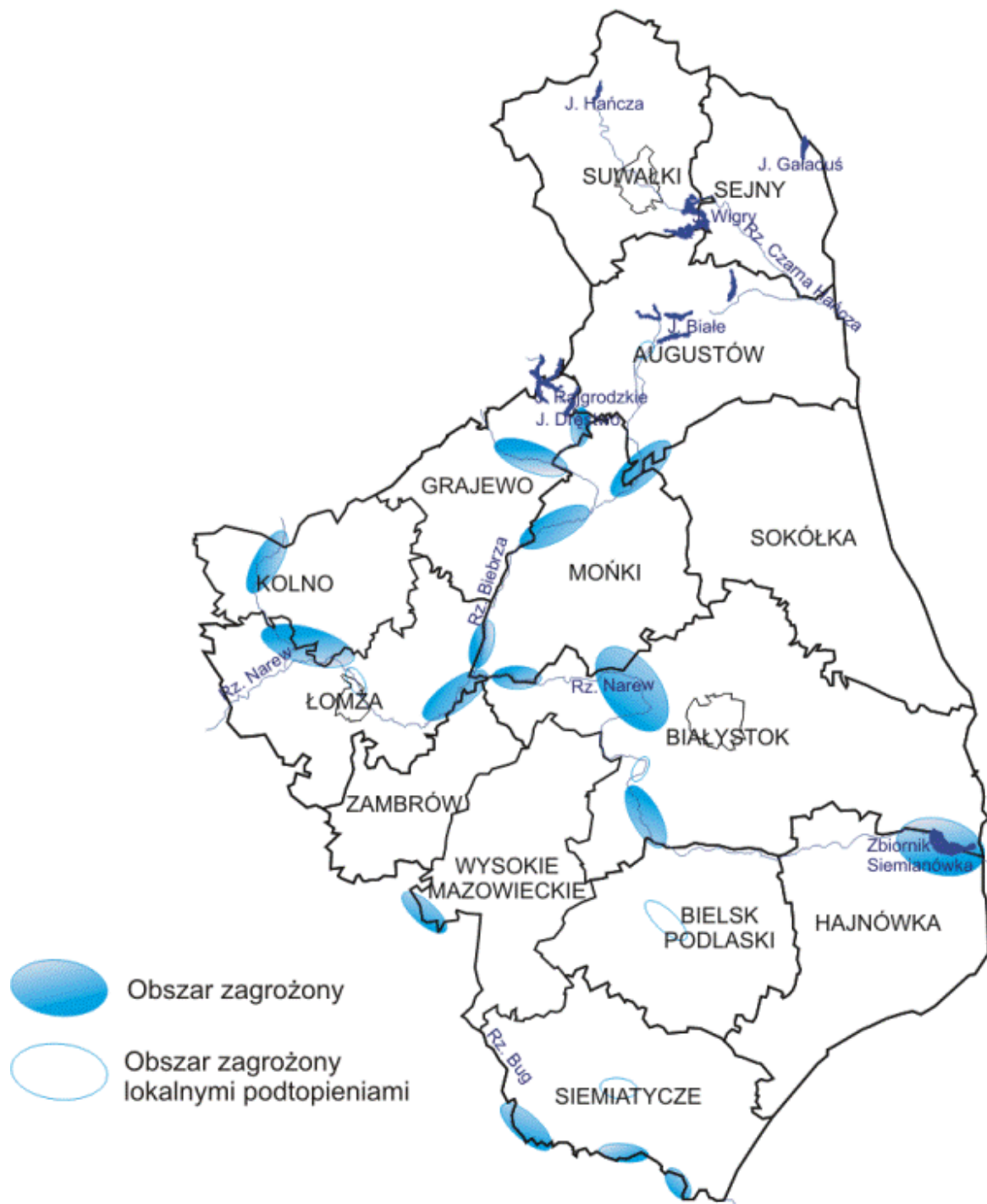
ZALĄCZNIK NR 6 Zagrożenia w transporcie drogowym i kolejowym¹⁹

¹⁹ Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010 – Białystok 2007r. – str. 102

ZALĄCZNIK NR 7 Zagrożenia powodziowe województwa podlaskiego²⁰

**ZAGROŻENIE POWODZIOWE
WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO,**

²⁰ Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010 – Białystok 2007r. – str. 107